

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**NÁHRADA NEMAJETKOVÉ ÚJMY PŘI
UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ**

Martin Slivoně

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin SLIVONĚ**

Osobní číslo: **R14M0314P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví**

Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vývoj náhrady nemajetkové újmy na území České republiky
3. Základní předpoklady k náhradě nemajetkové újmy
4. Náhrada nemajetkové újmy podle občanského zákoníku
5. Náhrada nemajetkové újmy podle zákoníku práce
6. Porovnání náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví v České republice a vybraných státech světa
7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

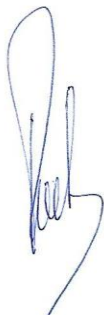
Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **8. února 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. března 2019**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 2. července 2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval zcela samostatně za použití pouze uvedených zdrojů, a to v souladu s pravidly odborné vědecké práce.

V Plzni dne 28. 3. 2019

Martin Slivoně

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěl poděkovat všem těm, kteří se mnou sdílení radosti a strasti života.

Obsah

Úvod	1
1. Nemajetková újma v českém právu a předpoklady pro její náhradu	4
1.1. Újma	4
1.2. Vznik povinnosti k náhradě nemajetkové újmy.....	7
2. Vývoj náhrady nemajetkové újmy na území České republiky.....	11
2.1. Náhrada nemajetkové újmy ve všeobecném občanském zákoníku	11
2.2. Náhrada nemajetkové újmy v občanském zákoníku z roku 1950.....	15
2.3. Náhrada nemajetkové újmy v občanském zákoníku z roku 1964.....	16
3. Obecné ustanovení o náhradě škody při újmě na přirozených právech člověka.....	17
3.1. Vymezení přirozeného práva na život a zdraví člověka	17
3.2. Nároky ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy a jejich duplicita	19
3.3. Duševní útrapy	21
3.4. Okolnosti zvláštního zřetele hodné.....	22
3.5. Punitive damages	26
3.6. Vztah obecného ustanovení § 2956 k ustanovení o náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví dle § 2958.....	28
4. Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví	30
4.1. Definice pojmu zdraví a ublížení na zdraví	30
4.2. Nároky podle § 2958 a jejich jednota či mnohost?.....	32
4.3. Započtení, postoupení, dědění a promlčení nároku dle § 2958 OZ	35
4.4. Účel, forma a objektivizace náhrady újmy při ublížení na zdraví	38
4.5. Metodika Nejvyššího soudu.....	42
4.6. Predispozice poškozeného	44
4.7. Bolestné	46
4.7.1. Odškodňování bolesti za účinnosti OZ 1964	47
4.7.2. Odškodňování bolesti dle Metodiky	48
4.8. Další nemajetkové újmy	51
4.9. Ztížení společenského uplatnění	53
4.9.1. Náhrada za ztížení společenského uplatnění podle OZ 1964.....	55
4.9.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění dle Metodiky	58
4.10. Kritika fungování Metodiky	63
4.11. Přechnodná ustanovení o náhradě nemajetkové újmy	65
5. Sekundární oběti	67
5.1. Sekundárně poškozené osoby dle ust. § 2959 OZ	67
5.2. Malá generální klausule náhrady nemajetkové újmy.....	79
6. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví v pracovním právu	84
6.1. Náhrada újmy na životě a zdraví podle zákoníku práce	87

6.2.	Výpočet náhrady bolestného a ztíženého společenského uplatnění dle zákoníku práce	89
6.3.	Vztah úpravy odškodňování bolestného a ztíženého společenského uplatnění v občanském zákoníku a zákoníku práce.....	90
7.	Náhrada nemajetkové újmy na zdraví ve Španělsku	93
	Závěr	99
	Seznam použité literatury a další zdroje	101
	Resumé	109

Seznam použitých zkratk

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
ZP	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění
Bodová vyhláška	Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
Náhradové nařízení	Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem nebo nemocí z povolání, v platném znění
Metodika	Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, kterou vzal na vědomí Nejvyšší Soud České republiky ze dne 12. 3. 2014
ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
LRCSCVM	Real Decreto Legislativo 8/2004, de 29 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor, v platném znění
CC	Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil, v platném znění

Úvod

Právní úprava náhrady nemajetkové újmy na zdraví je stará jako lidstvo samo. Čtenář by tak snadno mohl nabýt dojmu, že je toto téma teorií i praxí zcela vyčerpáno. Opak je však pravdou. Rekodifikace soukromého práva totiž zasáhla i právní úpravu náhrady nemajetkové újmy na zdraví. V souvislosti s relativně novou právní úpravou, která do značné míry změnila způsob výpočtu výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví, lze toto téma označit za stále velmi relevantní. Autor diplomové práce si jej vybral pro jeho praktičnost, neboť soudní spory plynoucí z náhrady nemajetkové újmy na zdraví představují „denní chléb“ všech advokátních kanceláří a poskytují lukrativní výdělek všem, kteří se na ně specializují. Vzhledem k tomu, že autor sám – pokud úspěšně dokončí právnickou fakultu – plánuje svoji profesní dráhu v advokacii, pak se volba tohoto tématu diplomové práce jeví více než příhodná.

Prvotním cílem této práce je předložit čtenáři kompletní a ucelenou právní úpravu náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví v platném právu formou analýzy a výkladu právních norem. Autor tuto právní úpravu rovněž na vhodných místech komparuje nejen s úpravou předcházející, ale také s právními úpravami či pojetím jednotlivých právních institutů v ostatních státech světa. Nelze ani opomenout bohatou judikaturu nejvyšších soudů, prostřednictvím které bude autor demonstrovat využití jednotlivých právních institutů v praxi tak, aby se právní teorie skloubila s reálnou praxí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Na vhodných místech autor předkládá čtenáři vlastní názory na danou problematiku, které jsou v některých případech obohaceny o návrhy na změnu současné právní úpravy. Za sekundární cíl této práce autor považuje nastínění právní úpravy náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví v jiném státě světa a její srovnání s právní úpravou v České republice. Je vhodné poznamenat, že větší rozsah práce byl konzultován s vedoucím práce a byl jím také schválen.

V první kapitole se autor věnuje rozlišení pojmů škoda a újma a upozorňuje především na posun v obsahu tohoto pojmu škoda, který byl dán po rekodifikaci soukromého práva. Dále autor neopomíná zmínit základní podmínky pro povinnosti nahradit nemajetkovou újmu na zdraví.

V druhé kapitole se autor věnuje historickému vývoji náhrad nemajetkové újmy na území České republiky. Pozornost je věnována především právní úpravě

za doby první republiky, kdy autor neopomněl do své práce komponovat některá rozhodnutí Nejvyššího soudu, z nichž jsou některá relevantní i dnes. Následně se autor věnuje právní úpravě náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví v občanském zákoníku z roku 1950 a 1964 a zmiňuje především vývoj doprovodných právních předpisů, jež měly plnit roli objektivizačního kritéria.

Třetí kapitola je věnována právní úpravě náhrady škody při újmě na přirozených právech člověka. V úvodu této kapitoly autor vymezuje právo na život a zdraví a zmiňuje konstrukci nároků plynoucích ze zásahu do přirozených práv poškozeného v současném občanském zákoníku. Tato úprava je pak komparována s právní úpravou předcházející z hmotně i procesně právního hlediska. Dále autor definuje pojem duševních útrap a okolností zvláštního zřetele hodných, kdy především v případě druhého z pojmů obohacuje výklad o podmínky, jež musí být v praxi naplněny pro aplikaci tohoto pojmu. Následně se autor věnuje pojmu „punitive damages“ a zamýšlí se nad jeho použitím v českém právním řádu. Závěrem pak autor vymezuje vztah ust. § 2956 OZ k § 2958 OZ.

Ve čtvrté a ústřední kapitole této práce se autor věnuje náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Nejprve autor definuje pojem ublížení na zdraví a následně se věnuje nárokům plynoucím z poškození zdraví. Dále pak zmiňuje rozdílnost v kontinuálním či diskontuitním pojetí těchto nároků a důsledky demonstruje v soudní praxi. V neposlední radě se autor věnuje započtení, dědění a promlčení těchto nároků. Tato práce již zohledňuje nálezy ÚS ze dne 27. 2. 2019 ohledně počátku běhu promlčecí lhůty v případě vícenásobných operací. Dále se autor zabývá objektivizací náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, a to včetně Metodiky Nejvyššího soudu a její závaznosti. Před výčtem jednotlivých nároků plynoucích ze zásahu do tělesné a duševní integrity se autor věnuje problematice predispozice poškozeného k újmě. Následně se autor zabývá jednotlivými nároky plynoucími z újmy na zdraví. Nejdříve je definuje a poté komparuje jejich vyčíslení dle předchozí právní úpravy a Metodiky. Autor v těchto místech předkládá čtenáři návrh na změnu systematiky výpočtu hodnoty jednoho bodu. Na závěr této kapitoly zmiňuje některé nedostatky Metodiky.

Pátá kapitola je věnována osobám sekundárně poškozeným. Úvodem autor definuje pojem osoby sekundárně poškozené a následně podává výklad o nároku těchto osob upravený v ust. § 2959, a to včetně základních podmínek, jež musí být

splněny pro přiznání tohoto nároku. Dále autor komparuje současnou právní úpravu s přechozí právní úpravou. Následně jsou zmíněna kritéria, která musí obecné soudy zvážit dle rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího soudu při stanovení náhrady osoby sekundárně poškozené. Tato kritéria autor demonstruje na praktickém případě. Závěr kapitoly je věnován tzv. malé generální klausuli náhrady nemajetkové újmy.

V šesté kapitole se autor zabývá náhradou nemajetkové újmy při ublížení na zdraví v pracovním právu a vymezuje vztah náhrady nemajetkové újmy v pracovním a občanském právu. Zároveň autor zmiňuje základní podmínky, které musí být naplněny, aby náhrada vyplývající ze zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného spadala pod režim pracovního práva, a to včetně možnosti liberace zaměstnavatele za újmu způsobenou zaměstnanci. Následně se autor věnuje výpočtu náhrady bolestného a ztíženého společenského uplatnění dle zákoníku práce. Závěrem této kapitoly se autor zabývá vztahem úpravy odškodnění bolestného a ztíženého společenského uplatnění v zákoníku práce a občanském zákoníku a předkládá kritiku této dvojkolejnosti.

V závěrečné kapitole se autor věnuje právní úpravě náhrady nemajetkové újmy ve Španělském království. Na úvod této kapitoly zmiňuje základní teoretická východiska náhrady újmy, a to včetně jejího rozlišení na materiální a imateriální újmy dle španělského práva. Následně se autor věnuje právní úpravě v LRCSCVM, jež představuje španělské objektivizační kritérium náhrady újmy. Na závěr autor zmiňuje způsob výpočtu vybraných nároků, které svou povahou odpovídají pojmům bolestného a ztíženého společenského uplatnění.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 31. 3. 2018.

1. Nemajetková újma v českém právu a předpoklady pro její náhradu

Pro podrobný výklad o nemajetkové újmě je nejprve nutné tento institut zařadit do struktury českého práva, respektive práva občanského. Náhrada nemajetkové újmy je společně s náhradou majetkové újmy po rekodifikaci soukromého práva zařazena do hlavy třetí části čtvrté občanského zákoníku. Dále nelze nezmínit, že v rámci téže hlavy je upraveno taktéž zneužití a omezení hospodářské soutěže. V kontextu civilistiky se jako delikt označoval protiprávní čin, který nevznikl na základě smlouvy. Tento význam deliktu, jakožto mimosmluvní odpovědnosti, zůstal zachován také za platnosti obecného zákoníku občanského. Postupným vývojem však význam tohoto pojmu doznal změny, kdy deliktem bylo označováno porušení jakékoliv právní povinnosti, tedy i povinnosti smluvní. Vzhledem k aktuální struktuře občanského zákoníku, kde v části věnované závazkům z deliktů je upravena jak smluvní, tak i mimosmluvní odpovědnost, lze naznat, že pojem deliktu po rekodifikaci soukromého práva nedoznala změny.¹

1.1. Újma

Povinnost nahradit újmu vyplývá z ust. § 2894 OZ, které explicitně stanovuje, že povinnost nahradit jinému újmu sebou nese vždy povinnost k náhradě škody na jmění, tedy majetkové škody. K tomu, aby vznikla povinnost hradit nemajetkovou (imateriální) újmu, pak zákon vyžaduje, aby taková povinnost byla výslovně ujednána (např. formou smlouvy) či stanovena zvlášť zákonem (např. 26969 odst. 2 – poškození věci zvláštní obliby). Z uvedeného zcela jasně vyplývá, že český právní řád rozlišuje majetkovou a nemajetkovou újmu. Po rekodifikaci soukromého práva však pojem materiální škody doznal dvou zcela zásadních změn. První změnou je částečné zúžení tohoto pojmu o škodu na zdraví, neboť ta se nově považuje za škodu imateriální. Další zásadní změnou, kterou pojem škody naznal, je rozšíření tohoto pojmu o „újmu na jmění“. Dle ust. § 495 OZ tvoří jmění osoby souhrn jejího majetku a jejich dluhů. Rozšířením tohoto pojmu došlo k tomu, že za škodu lze považovat i vznik dluhu. O té lze mluvit v případě, že by se dluh stal nedobytným, nikoli tehdy, kdy by byl dlužník v prodlení s plněním dluhu, ale dluh by byl stále objektivně dobytelný. Z výše uvedeného je patrné, že občanský zákoník

---

¹ MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 3-5.

pod pojmem škoda vymezuje jen újmu na jmění, nikoliv újmu nemajetkovou. Tyto pojmy jsou společně podřízeny pojmu újma, která tedy obecně zahrnuje jak majetkovou škodu, tak nemajetkovou újmu. Co lze do účelu náhrady majetkové újmy konstatovat, že jejím účelem je vyrovnání stavu jmění u poškozeného do stavu, který zde byl před škůdcem způsobenou škodou. Uvedené taktéž vyplývá dle ust. § 2951 odst. 1 OZ, který jako primární způsob náhrady stanovuje naturální restituci. Pouze v případě, kdy to možné není, nebo to žádá poškozený, lze přistoupit na to, že škoda bude hrazena v penězích.² Jelikož téma této práce pojednává o nemajetkové újmě, tak se autor omezuje pouze na toto krátké shrnutí pojmu a způsobu náhrady majetkové újmy.

Nezbývá než definovat pojem nemajetkové (imateriální) újmy. Lze konstatovat, že pokud: „nastalá újma spočívá v narušení osobního zájmu poškozeného, který nemá hodnotu měřitelnou v penězích, a proto nevede ani k žádnému snížení jeho majetku, hovoříme o nemajetkové újmě“.³ Jak už bylo uvedeno výše, nemajetková újma postihuje škůdce jen v případě, že tak bylo mezi škůdcem a poškozeným zvlášť ujednáno, anebo tehdy, kdy tak stanovuje občanský zákoník. Ten tuto povinnost zvlášť stanovuje v následujících případech: zásah do přirozených práv člověka (§ 2956 OZ), nahrazení ceny zvláštní oblíbenosti (§ 2969 odst. 2 OZ), v případě osoby, jež důvodně pociťuje újmu jako osobní neštěstí (§ 2971), újma za narušení dovolené (§ 2543) a v případě porušení základních členských práv člena spolku (§ 261). Z tohoto výčtu lze usuzovat, že výše uvedená definice nemajetkové újmy je zcela přesná. O nemajetkovou újmu se bude jednat vždy, když byl narušen osobní zájem poškozeného a ten tento zásah vnímá jako osobní neštěstí. Z čehož lze logicky vyvodit, že nemajetková újma je v prostředí českého práva pojímána značně subjektivně. Nicméně i toto subjektivní pojetí vyžaduje jistý korektiv, tak aby nárok na náhradu nemajetkové újmy vznikl v případech, kdy bude mít narušení osobního zájmu poškozeného takovou intenzitu, že je namístě vyvodit delikttní odpovědnost škůdce. Tento korektiv je obsažen v ust. § 2971, který náhradu nemajetkové újmy podle tohoto ustanovení připouští v případě, kdy poškozený důvodně pociťuje újmu jako osobní neštěstí. Opačný přístup by vedl

---

² MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 22-32; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1498.

³ BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1498.

k značné právní nejistotě, kdy by nebylo možné předvídat, v kterých případech nemajetková újma vznikne a v kterých nikoliv.⁴

Oproti škodě se nemajetková újma taktéž liší tím, že ji nelze nahradit v penězích, respektive peněžní náhradou v případě imateriální újmy nedojde k uvedení do předešlého stavu. To lze především přičítat skutečnosti, že osobní zájmy, jež jsou nemajetkovou újmou dotčeny, nelze jednoduše ocenit penězi. V případě, kdy újmu nelze ocenit penězi, pak není namístě ani uvažovat o tom, že by byla penězi nahraditelná, a proto se nemajetková újma odškodňuje formou přiměřeného zadostiučinění. To má ovšem formu finanční náhrady. Jejím cílem není uvedení újmy do předešlého stavu, ale zmírnění pocitu osobního neštěstí poškozeného, k němuž dochází v důsledku narušení osobních zájmů. K tomu zmírnění zpravidla dochází tím, že si poškozený za pomoci prostředků mu poskytnutých jako náhradu za vytrpěnou nemajetkovou újmu, pořídí předměty, jež mu příjemní a usnadní život. Tím dojde ke kompenzaci vzniklé nemajetkové újmy. Je tedy evidentní, že náhrada nemajetkové újmy je postavena na satisfakčním principu. Ten se právě projevuje v tom, že poskytnutá náhrada má odčinit újmu vzniklou poškozenému protiprávním jednáním škůdce. I případě odškodňování nemajetkových újem však platí, že peněžní náhrada je povětšinou (s výjimkou ust. § 2958 a 2959 OZ) uváděna až jako sekundární způsob náhrady imateriální újmy. Uplatní se za podmínky, že jiný způsob odškodnění nebude mít za následek skutečné a dostatečné odčinění způsobené újmy.⁵ Zákon uvádí, že v případě náhrady nemajetkové újmy se musí jednat o přiměřené zadostiučinění. Právě kritérium přiměřenosti může představovat další z korektivů, jež zajišťují to, že nebudou odškodňovány zcela povrchní a málo intenzivní zásahy do osobních zájmů poškozeného. Při volbě přiměřeného zadostiučinění bude vždy nutné přihlídnout ke zcela konkrétním okolnostem daného případu. Zadostiučinění musí zcela bezpodmínečně hodnotit okolnosti, za kterých došlo k zásahu do osobních zájmů, ale taktéž okolnosti na strašně poškozeného a škůdce. Bezouška dále uvádí, že je třeba vzít do úvahy zejména: důležitost narušeného osobního zájmu postiženého a

---

⁴ MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 42-33; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1498-1499.

⁵ MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 45; VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3. str. 1083-0184.

vědomost škůdce o tomto, vědomost škůdce o obvyklých následcích, způsob, jakým byl zásah proveden, rozsah poškození osobních zájmů poškozeného, vliv škodní události na poškozeného, okolnosti na straně škůdce (např. motiv či pohnutka) a poškozeného (např. spoluzavinění).⁶ Obecně tak lze konstatovat, že požadavek na přiměřené zadostiučinění lze ztotožnit s tím, aby náhrada poskytnutá škůdcem skutečně plnila svůj kompenzační účel.

1.2. Vznik povinnosti k náhradě nemajetkové újmy

Jak už bylo řečeno výše, povinnost k náhradě nemajetkové újmy může vzniknout dvěma způsoby – na základě zákona či smluvního ujednání. Je však třeba dodat, že vznik nemajetkové újmy na základě smluvní odpovědnosti je zcela ojedinělý, ač se najdou typy smluv, kde tomu tak být nemusí (např. smlouva o péči o zdraví). Přesto se v praxi bude jednat spíše o případy, kdy smluvní strany zcela úmyslně rozšířily svoji odpovědnost i na nemajetkovou újmu, a to nad úroveň stanovenou zákonem. Právě z důvodu, že vznik nároku na náhradu nemajetkové újmy na základě smluvního ujednání je v praxi zcela výjimečným, neboť smluvní odpovědnost je spíše spojena s majetkovou újmu, si autor dovoluje nevěnovat větší pozornost vzniku nároků na základě smluvních ujednání.⁷

Z výše uvedeného tak lze naznat, že ponejvíce bude nárok na náhradu nemajetkové újmy vznikat na základě občanského zákoníku. Ten formuluje tři základní skutkové podstaty, při jejichž naplnění vzniká nárok na náhradu nemajetkové újmy, a sice: úmyslné porušení dobrých mravů (§ 2909 OZ), zaviněný zásah do absolutního práva (§ 2910 OZ, věta první) a zaviněné porušení ochranného účelu normy (§ 2910, věta druhá). Pro úplnost je však nutné podotknout, že občanský zákoník obsahuje přehršel dalších skutkových podstat (např. § 2927 OZ nebo § 2933 OZ). Nelze to však uzavřít s tím, že naplnění výše uvedených skutkových podstat je jedinou podmínkou ke vzniku povinnosti nahradit újmu. K takovému jednání musí dojít protiprávním činem škůdce, jímž vznikne poškozenému újma, která je v příčinné souvislosti s jednáním škůdce, jež je kryto zaviněním. Z této definice vyplývá nutnost definování následujících pojmů:

---

⁶BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1684.

⁷BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1570.

porušení právní povinnosti (protiprávnost), škoda (pojem škoda je definován výše), příčinná souvislost a zavinění.⁸

Důležitým znakem odpovědnostního vztahu je protiprávnost jednání škůdce. Za protiprávní jednání lze považovat takové jednání, které právní řád zapovídá jako zakázaná nebo odporuje jeho příkazu. Protiprávnost jednání škůdce se posuzuje s ohledem na celý právní řád, nikoliv jen na jeho dílčí části. Ve smyslu zásady legální licence, jež je upravena v čl. 2 odst. 3 Listiny, pak může být za protiprávní jednání považováno takové jednání, které zákon výslovně nezakazuje. Ač Listina výslovně stanovuje (čl. 4 odst. 1 Listiny), že nové povinnosti mohou být ukládány jen na základě zákona, Ústava připouští jejich konkretizaci pomocí podzákonných předpisů. Za protiprávní lze tedy považovat i jednání, jež je v rozporu s podzákonným předpisem. Na tomto místě nelze opomenout okolnosti vylučující protiprávnost. Jde o takové okolnosti, kdy jednání, které by bylo jinak posuzováno jako protiprávní, je společností považováno za natolik žádoucí, že je jeho protiprávnost vyloučena. Občanský zákoník vyjmenovává tři okolnosti vylučující protiprávnost, a to svépomoc (§ 14 OZ), nutnou obranu (§ 2905 OZ) a krajní nouzi (§ 2906 OZ). Nicméně teorie k nim přiřazuje další (např. plnění zákonné povinnosti či svolení poškozeného).⁹

Jako příčinnou souvislost (tzv. kauzální nexus) právní teorie označuje poměr mezi jednáním a následkem, kdy je pro deliktní odpovědnost pachatele klíčové, aby bylo jeho jednání alespoň podstatnou příčinou následku.¹⁰ Definici příčinné souvislosti nabídl taktéž Nejvyšší soud, když konstatoval, že: „*O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebyť protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo*“.¹¹ Při zkoumání kauzality v občanském právu se nejprve zkoumá kauzalita přírodní, kterou dovozujeme z poznatků o průběhu přírodních procesů a lidských interakcí.

---

⁸BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1539-1540; HRÁDEK, J., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 928.

⁹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1542-1544.

¹⁰GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1. s. 179.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1807/2001

Poté následuje hodnocení kauzality právní, které probíhá tak, že na základě pravděpodobnostních úvah zjišťujeme, do jaké míry lze omezit přičitatelnost následku. Respektive je zjišťováno, zda je ještě možné konkrétní následek škůdci spravedlivě přičítat. Výše uvedené provádíme zejména aplikací teorie podmínky či teorie adekvátnosti. Teorii podmínky lze považovat za naplněnou v případě, kdy by nebylo jednání škůdce, tak by k následku nedošlo. Je třeba, aby se jednalo o alespoň jednu z příčin, která se však podstatnou měrou podílela na následku. Při uplatnění teorie adekvátnosti vycházíme z posouzení, zda je možné škůdci vytknout způsobení škody. Tedy zda mohl objektivně rozpoznat, že jeho jednání povede ke vzniku škody. Na závěr lze konstatovat, že prokazování příčinné souvislosti je povinností poškozeného.¹²

Posledním nutným předpokladem pro vznik nároku na náhradu nemajetkové újmy na podkladě ust. § 2910 OZ, a to v obou skutkových podstatách, je zavinění. Zavinění tvoří subjektivní stránku deliktu, zatímco újma, protiprávnost a kauzální nexus tvoří objektivní stránku deliktu. Obligaturní přítomnost zavinění vychází z myšlenky individuální odpovědnosti člověka za své jednání. Pokud je pro vznik odpovědnosti vyžadováno zavinění škůdce, pak se jedná o subjektivní odpovědnost. Opakem je odpovědnost objektivní, tedy odpovědnost za určitý stav, kdy není zavinění vyžadováno. Takovou odpovědnost zákon připouští jen v určitých případech (např. odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností). V tomto lze především spatřovat ochranu poškozeného, jelikož škůdce, kterému je vznik škody přičítán, bude odpovědný k náhradě vždy, pokud neprokáže určité důvody, jež ho zproští povinnosti k náhradě (tzv. liberační důvody). Některé skutkové podstaty umožňují liberaci (např. § 2924 OZ), jiné nikoliv (tzv. absolutní objektivní odpovědnost).¹³

Zavinění je tradičně formováno na základě dvou prvků, a to vědění a vůle. Na základě zastoupení těchto dvou prvků dovozujeme vnitřní vztah pachatele ke

---

¹² BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1542-1550; VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3. s. 50-51.

¹³ HRÁDEK, J., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3. str. 877-878.; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1557.

svému škodnímu jednání. Prvek vědění představuje nejen poznatky zjištěné vnímáním pomocí smyslových orgánů, ale také určité představy a domněnky, které škůdce získal na základě svých znalostí a zkušeností. Prvek vůle představuje vnitřní postoj pachatele k určitému následku, respektive chtění či srozumění s určitým následkem. Pokud oba dva prvky u pachatele chybí, pak se nejedná o volní vztah. Pomocí vzájemné kombinace těchto prvků lze rozlišit zavinění na úmysl (přímý či nepřímý) a nedbalost (vědomá či nevědomá). Dělicím kritériem mezi úmyslem a nedbalostí je volní prvek. V případě úmyslného jednání pachatele je volní prvek přítomen (škůdce chce naplnit deliktní skutkovou podstatu), u nedbalostního zavinění prvek vůle absentuje (škůdce nechce naplnit deliktní skutkovou podstatu). Nelze ani opomenout hrubou nedbalost, kdy tato nepředstavuje další kategorii nedbalosti, ale jde pouze o vyšší stupeň vědomé či nevědomé nedbalosti. Jde o takovou nedbalost, která svědčí o mimořádné lehkomyšlnosti či bezohlednosti škůdce. Občanský zákoník formuluje vyvrátitelnou domněnku zavinění ve formě nedbalosti, přičemž je na stranách sporu, aby tvrdily a dokázaly, že zde byla vyšší forma zavinění, nebo opačně, že zde zavinění nebylo dáno vůbec. Závěrem lze jen podotknout, že prvek zavinění je vyloučen u osob, které nejsou schopny rozeznat protiprávnost a následky svého jednání nebo své jednání ovládat. Pokud bude dána byť jen jedna okolnost z uvedených výše, pak nelze považovat pachatele za deliktně způsobilého.¹⁴

---

¹⁴BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1556-1559630-3., str. 877-878.

2. Vývoj náhrady nemajetkové újmy na území České republiky

Byť je tato práce zaměřena na náhradu nemajetkové újmy na zdraví v platném právu, tak autor považuje za vhodné zařadit do své práce i tuto kapitolu. Především proto, že alespoň elementární znalost historie by měla být devizou každého vzdělaného člověka, tím spíše absolventa právnické fakulty. Autor zcela záměrně opomíjí jednotlivé historické reálie, jež se váží k vývoji české civilistiky, neboť je potřeba věnovat dostatečný prostor podrobnému popisu jednotlivých nároků plynoucích ze zásahu do tělesné a duševní integrity a jejich komparaci se soudobým českým právem.

2.1. Náhrada nemajetkové újmy ve všeobecném občanském zákoníku

Za první souhrnný civilní kodex platný na našem území lze označit všeobecný občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1812 a s novelizacemi platil až do 31. 12. 1950. Vzhledem k tak velké časové periodě platnosti tohoto právní předpisu se autor omezí na období platného práva za doby první republiky a na vhodných místech poukáže na změny, kterých právní úprava této problematiky doznala v průběhu doby. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví byla ve všeobecném občanském zákoníku upravena v ust. § 1325 a násl. Základním předpokladem odpovědnosti škůdce za škodu bylo úmyslné či nedbalostní jednání pachatele, po němž nemusela být žádána jen škoda z titulu zásahu do tělesné a duševní integrity, ale jakákoliv majetková škoda, která byla v souvislosti s jeho škodným jednáním způsobena. Porušení zdraví bylo definováno jako porušení tělesného vaziva, a to bez ohledu na to, zda bylo porušení tělesného vaziva spojeno s porušením pokožky či bolestí. Nelze nezmínit, že v případě nakažení pohlavní nemocí náležel poškozenému nárok jen v případě, že byl šířením této choroby porušen jiný zákon. Vzhledem k tehdejšímu stavu poznání lékařské vědy byly za sporné považovány psychické následky poškozeného, nicméně postupem času je praxe akceptovala. Při zásahu do tělesné a duševní integrity mohl poškozený po škůdci požadovat následující nároky: útraty za léčbu, náhradu výdělku, bolestné a náhradu za zohydění. Při smrti poškozeného náležely pozůstalým následující nároky: náhrada pozůstalosti (útraty spojené s léčením zemřelého, újma na výdělku od doby poranění do doby smrti, útraty pohřbu) a majetkové náhrady pozůstalým.¹⁵ Co do povahy ustanovení § 1325 a násl. lze konstatovat, že obdobně jako v dnešním pojetí

---

¹⁵SEDLÁČEK, Jaromír, SPÁČIL, Jiří, ed. *Obligační právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. *Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR)*. ISBN 978-80-7357-519-9. s. 41.

se jedná o speciální ustanovení o náhradě újmy k obecným ustanovením, jež byly upraveny v ust. § 1323 a § 1324 o. z. o.¹⁶ Autor se vzhledem k tématu práce bude věnovat pouze nárokům, jež mají imateriální charakter, tedy nároku za vytrpěné bolesti a náhradu za zohyždění¹⁷.

První z imateriálních nároků, jenž náleží poškozenému při zásahu do jeho duševní a tělesné integrity, je bolestné, které má být náhradou vytrpěné bolesti a za újmu na zdraví poškozeného. Bolestné v pojetí všeobecného občanského zákoníku ovšem nezahrnovalo takové psychické bolesti, které nevznikají přímo v souvislosti s poškozením zdraví, ale na základě vzdálenějších účinků působících na psychiku člověka (např. zármutek).¹⁸ Bolestné v sobě dále nezahrnovalo psychickou újmu, již utrpěla osoba sekundárně poškozená v důsledku škodní události osoby primárně poškozené, a to ani v případě nejbližších rodinných vazeb.¹⁹ Poškozenému dále – jako součást bolestného – měla být nahrazena také prožitá úzkost v době léčení související se starostí o vlastní budoucnost a obživu rodiny, dále bolestné související se zrušením zasnoubení či odřeknutí svatby, pokud k tomu došlo v důsledku jednání škůdce. Pokud u poškozeného došlo k takové poruše zdraví, která měla za následek jeho zmrzačení, pak poškozenému náležela náhrada za zmenšenou radost ze života, jež ovšem byla součástí bolestného. Účelem bolestného za účinnosti všeobecného občanského zákoníku, stejně jako za účinnosti současného občanského zákoníku, bylo nahrazení tělesného a duševního strádání poškozeného poskytnutím finanční náhrady.²⁰ Sedláček uvádí, že při stanovení konkrétní výše náhrady je třeba zohlednit následující skutečnosti: vinu pachatele a majetkové poměry na straně pachatele a poškozeného. Obdobně jako dnes bylo ve prospěch škůdce posuzováno, pokud dobrovolně plnil poškozenému za tím účelem,

---

¹⁶ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6. s 910.

¹⁷Co do náhrady za zohyždění lze třeba konstatovat, že za účinnosti o. z. o. se na ní nahlíželo jako na škodu materiální, nicméně z dnešního pohledu by se jednalo o škodu imateriální, proto na ní autor nahlíží jako na škodu imateriální.

¹⁸KOTULA, Jan. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČSR v období 1918–1945 ve věcech náhrady újmy na zdraví. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2014 č. 3, ISSN 1804-8137. s. 61; Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 12. června 1925, Rv I 724/25, [Vážný 5114]

¹⁹Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 21. ledna 1920, Rv I 602/19, [Vážný 386]

²⁰ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6. s 910-911.

aby zmírnil následky svého jednání. Takové plnění však muselo být proporční k majetku škůdce, tedy v případě majetnějšího škůdce mělo být poskytnuto poškozenému více než v případě obyčejného člověka. Tento přístup byl taktéž zohledňován při hodnocení majetkových poměrů poškozeného, přičemž majetnějšímu poškozenému měla být poskytnuta větší finanční náhrada, než by za stejných okolností náležela obyčejnému člověka. Je tak zřejmé, že zde narážíme prozatím na největší rozpor se současným právem, kdy majetkové poměry poškozeného a škůdce nemají prosociální souvislost s výší poskytnuté náhrady imateriální újmy, pomineme-li, že v současném pojetí nemá být náhrada imateriální újmy pro škůdce likvidační.²¹ Nutno však dodat, že soudobá judikatura na okolnosti, které je třeba zohlednit při stanovení výše bolestného, nazírala poněkud jinak. Například Nejvyšší soud Československé republiky konstatoval, že: „*jako okolnosti rozhodné pro vyměření bolestného přichází v úvahu síla a trvání bolesti, hospodářské poměry doby, po případě i způsob života poškozeného, nikoliv však majetkové nebo výdělečné poměry škůdcovy*“²².

Ke vzniku nároku z bolestného bylo vyžadováno prohlášení poškozeného, že bude bolestné žádat, a uplatnění tohoto nároku u soudu. Nárok se považoval za uplatnění u soudu i v případě, že došlo k jeho uplatnění formou přihlášky do konkurzu, nucenému vyrovnání či připojení se poškozeného do trestního řízení. Pokud došlo u poškozeného ke vzniku dalších bolestí, jež byly v příčinné souvislosti s jednáním škůdce, pak byla poškozenému dána možnost žádost o bolestné znovu, tak aby byly zohledněny i pozdější bolesti.²³ Obdobně jako dnes přecházel nárok na bolestné na dědice v případě, kdy tento nárok byl za živa poškozeného uznán nebo řádně uplatněn u soudu.²⁴

Dalším ze speciálních nároků, jenž vznikal poškozenému při zásahu do tělesné integrity dle všeobecného občanského zákoníku, byla náhrada za zohydření.

---

²¹ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6. s 910-911.

²²Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 29. května 1931, Rv II 471/30, [Vážný 10836];

²³ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6. s 910-911.

²⁴Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 22. srpna 1923, sp. zn. Rv I 622/23, [Vážný 2866]

Tento nárok vzniká v případě, kdy byla poškozená osoba jednáním škůdce zohyžděna tak, že toto zohyždění bylo překážkou jejího lepšího zaopatření. Nutno dodat že pachatel musel jednat ve zlém úmyslu, pachatelovo jednání tedy muselo směřovat přímo proti fyzické integritě poškozeného. Jak vyplývá z jedné ze základních podmínek uplatnění tohoto ustanovení, to mělo chránit především výtěžnou schopnost poškozeného. Tento nárok je ovšem širší než nárok na náhradu ušlého výdělku, neboť jeho součástí je i znemožnění lepšího života poškozeného. Nicméně vzhledem k tomu, že primárním účelem tohoto ustanovení byla právě náhrada jistého možného výdělku do budoucna, byl tento nárok pojímán jako čistě majetková škoda.²⁵ Dikce tohoto ustanovení nařizovala odškodňovat především ženy, a to s ohledem na to, že: „*každé zmrzačení a zohyždění ženy je pro ženu spojeno s daleko horšími následky než u muže. Předně těžko nachází zmrzačená žena zaměstnání, zmenšuje se její vyhlídka na sňatek a tím i na možnost, aby našla zaměstnání ženě nejpřirozenější*“.²⁶ Zajímavě byl vymezen vztah bolestného a náhrady za zohyždění. Nejvyšší soud Československé republiky konstatoval, že nárok na zohyždění není zahrnut v nároku na bolestné a pokud mají být oba přiznány, pak musí být také oba dva požadovány. Nelze přiznat náhradu za zohyždění, pokud jsou již přiznány náhrady takové výše, že s ohledem na zohyždění poškozené by nemohly doznat zvýšení.²⁷ V případě, kdy by zohyždění u poškozeného nemělo vliv na jeho lepší zaopatření, pak lze takové zohyždění vzít do úvahy při výměře bolestného.²⁸ Tento institut poněkud odpovídá dnešní úpravě ztíženého společenského uplatnění. Jisté rozdíly lze však spatřovat v tom, že náhrada za ztížené společenské uplatnění v soudobém právu se váže na všechny aspekty života poškozeného, nikoliv jen na pracovní či majetkovou sféru poškozeného. Dalším markantním rozdílem je zvýhodnění ženy při výměře tohoto nároku, neboť z dnešního pohledu je nepřijatelné zvýhodňovat jedince (ať muže, či ženu) na základě jeho pohlaví. Taková právní úprava by dnes byla zcela jistě v rozporu s ústavním pořádkem. Poslední již zmíněnou změnou je zařazení tohoto

---

²⁵ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6. s 922-923.

²⁶Tamtéž.

²⁷Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 18. 2. 1926, Rv I 1978/25, [Vážný 5775]

²⁸Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 7. 11. 1923, R I 1156/23, [Vážný 3137]

nároku do materiální újmy. Dnes by byl takový nárok zcela jistě řazen do imateriální újmy.

2.2. Náhrada nemajetkové újmy v občanském zákoníku z roku 1950

Po „vítězném“ únoru se vládnoucí garnitura rozhodla pro rekonstrukci soukromého práva. Odstraněn byl demokratický právní řád, jenž byl nahrazen právním řádem reflektujícím změny, které ve společnosti nastaly po únoru 1948. Nový občanský zákoník nabyl účinnosti již 1. ledna 1951 (pro tento občanský zákoník se používá označení „střední kodex“).²⁹

Náhrada nemajetkové újmy na zdraví byla upravena v ust. § 355 středního kodexu. Toto ustanovení v případě zásahu do tělesné a duševní integrity nařizovalo škůdci nahradit následující nároky: bolestné, odškodnění za zohyzdění, náklady léčení a ušlý a budoucně ucházející výdělek. V případě smrti poškozeného náležela náhrada nákladů léčení tomu, kdo je vynaložil a osobám odkázaným na výživu zemřelého toho, co jim ušlo. Podle ust. § 358 mohl soud náhradu snížit, a to s přihlédnutím k poměrům stran, k vlastnostem škůdce a povaze a míře zavinění. To nepřicházelo v úvahu, pokud jednání škůdce bylo úmyslné.³⁰ Za účelem objektivizace bolestného byla později přijata vyhláška č. 208/1958 Ú.1. ministerstva zdravotnictví ze dne 23. prosince 1958 o posuzování odůvodněnosti a přiměřenosti bolestného. Tato vyhláška stanovila jednotný postup lékařů při hodnocení bolestného, a to včetně možností zvýšení hodnocení bolestného (např. v případě, kdy došlo k sekundární infekci³¹) nebo formálních náležitostí lékařského posudku. Výsledné hodnocení bylo tvořeno součtem příslušných procent, která určil lékař dle tabulky, jež byla přílohou této vyhlášky. Výsledné procento nemohlo být vyšší než 100 % ani v případě, kdy přicházely v úvahu ustanovení o zvýšení náhrady bolestného.³² Pokud došlo k zasažení více orgánů poškozeného, vyhláška stanovila, že se sčítají procenta za jednotlivá poranění, a to v plné výši.³³ Vyhláška stanovila, že za přiměřené odškodnění jednoho procenta se považovala částka ve výši 12,- Kčs. Výše uvedená vyhláška byla velmi záhy nahrazena vyhláškou č. 7/1962 Sb., o náhradách při úrazech a nemocech z povolání, která je již založena na bodovém

---

²⁹SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-146-7. s 20-21.

³⁰§ 355-358 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

³¹Příloha A, bod 4, vyhlášky č. 208/1958 Ú.1

³²§ 7 a Příloha A, bod 6, vyhlášky č. 208/1958 Ú.1

³³Příloha A, bod 2, vyhlášky č. 208/1958 Ú.1

hodnocení jednotlivých poškození zdraví a taktéž obsahuje úpravu odškodňování ztíženého společenského uplatnění. Obligatorní užití tohoto předpisu na nároky vzniklé dle občanského práva zakotvovalo ust. § 16 vyhlášky č. 45/1964 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení občanského zákoníku, a to až do 30. 4. 1965, tedy do nabytí účinnosti nové vyhlášky.

2.3. Náhrada nemajetkové újmy v občanském zákoníku z roku 1964

Rozhodnutím ústředního výboru Komunistické strany Československa ze dne 8. prosince 1960 bylo rozhodnuto o vytvoření nového občanského zákoníku. Ten byl vyhlášen pod č. 40/1964 Sb. a vešel v účinnost dne 1. 4. 1964.³⁴ Jelikož je úprava náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví dle tohoto občanského zákoníku dostatečně popsána v následujících kapitolách této práce, autor nepovažuje za nutné předkládat čtenáři na tomto místě totožný výklad. Za zmínku však stojí skutečnost, že krátce po nabytí účinnosti tohoto zákona vstupuje v účinnost (1. 5. 1965) vyhláška č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, a to za účelem provedení § 444 OZ 1964. Tato vyhláška obsahuje velmi podobná ustanovení a postupy při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy jako vyhláška 440/2001 Sb. (tzv. Bodová vyhláška), která právě tuto vyhlášku zrušila. Vzhledem ke skutečnosti, že Bodová vyhláška je podrobněji popsána níže, pak obdobně jako v případě nároků dle OZ 1964 nepovažuje autor za nutné podávat na tomto místě detailnější výklad této vyhlášky. Pro zajímavost lze však upozornit na rozdíl mezi vyhláškou č. 32/1965 a Bodovou vyhláškou, a sice že Bodová vyhláška již neobsahovala explicitně stanovenou maximální výši přiznaného bolestného a ztíženého společenského uplatnění.

---

³⁴SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-146-7. s 24-25.

3. Obecné ustanovení o náhradě škody při újmě na přirozených právech člověka

Jedním z případů, kdy občanský zákoník zakotvuje povinnost škůdce odčinit imateriální újmu, je ustanovení § 2956 OZ.³⁵ Z dikce uvedeného ustanovení vyplývá, že jednou ze základních podmínek pro jeho aplikaci je, aby škůdci vznikla povinnost odčinit újmu na přirozených právech. Ta, jak už bylo nastíněno výše, vzniká aplikací § 2894 odst. 2 OZ. V návaznosti na uvedené lze konstatovat, že právě § 2956 je jedním ze zvláštních případů, kdy škůdci vzniká povinnost nahradit nemajetkovou újmu.³⁶ Jedná se tedy o takové ustanovení, které samo o sobě nestanovuje povinnost nahradit újmu, ale k jeho užití dojde až v případě naplnění všech zákonných předpokladů pro náhradu imateriální újmy, neboť právě na základě § 2956 OZ je založena povinnost škůdce odčinit nemajetkovou újmu. Účel takovéto zákonné úpravy lze hledat především ve snaze zákonodárce zakotvit takový institut, jenž zajišťuje poškozenému úplné odčinění imateriální újmy v souvislosti se zásahem do jeho přirozených práv.³⁷

Další neméně důležitou podmínkou aplikace § 2956 OZ je kumulativní splnění dvou podmínek, a to že bylo poškozenému zasaženo do jeho přirozeného práva a zasažené právo je chráněno první částí občanského zákoníku. Na tomto místě je vhodné upozornit, že dle dikce § 19 OZ náleží přirozená práva jen a pouze fyzické osobě, nikoli osobě právnické. Demonstrativní výčet nalezneme v ustanovení § 81 a násl.^{38,39}

3.1. Vymezení přirozeného práva na život a zdraví člověka

V úvodu lze říci, že za přirozená práva můžeme označit taková práva, která lze považovat za nutnou podmínku toho, aby byla každému jedinci dána stejná příležitost realizovat svůj lidský potenciál. Koncepce současného občanského zákoníku spočívá na iusnaturalistickém pojetí, občanský zákoník tedy nedává

---

³⁵Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

³⁶ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1100.

³⁷BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1701 .

³⁸V uvedeném ustanovení se uvádějí následující: „život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest soukromí a jeho projevy osobní povahy.

³⁹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1701.

přesné vymezení přirozených práv, ale stanovuje meze uplatňování těch práv a způsoby ochrany.⁴⁰ Detailnímu vymezení jednotlivých přirozených práv zmíněných výše by mohla být věnována celá jedna práce, a proto se omezím na vymezení práva na život a zdraví, jež je jedním z ústředních motivů této práce.

Na tomto místě nelze nezmínit zakotvení práva na život a zdraví v právních předpisech. Obě práva jsou zakotvena především v čl. 6 odst. 1 LZPS⁴¹ a v čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Z dikce Listiny zcela jasně vyplývá potřeba definování počátku a konce života. Na uvedené lze nahlížet z několika pohledů, nicméně pro účely této práce je zcela rozhodující legální pojetí. Toto legální pojetí nám poskytuje příslušné ustanovení OZ, z něhož vyplývá, že lidský život začíná narozením, kterým živě narozenému člověku vzniká právní osobnost. Opačnou právní událostí je smrt,⁴² již život končí a taktéž zaniká právní osobnost.⁴³

Uvedené ustanovení Listiny dává zákonodárci prostor k doplnění tohoto základního práva, a to ustanovením, kterým stanovuje, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením.⁴⁴ Dalším z pojmů, které je nezbytné alespoň krátce definovat, je lidské zdraví. Lze konstatovat, že: *„lidské zdraví je hodnotou, která vyjadřuje duševní, fyzickou a sociální pohodu člověka. Zdraví je v této rovině komplexní zásah do fyzické integrity, která se ve valné míře projeví i v rovině morální integrity člověka.“*⁴⁵

Vzhledem k nedávné historické zkušenosti si autor dovoluje poznamenat, že dnes již není namístě posuzovat hodnotu anebo ochranu lidského života rozdílně na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení atd.

---

⁴⁰DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 979.

⁴¹Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

⁴²Bližší k pojmu smrti kapitola 5.1 této práce.

⁴³DOLEŽAL T., DOLEŽAL A., TÉGL, P., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. §1-177. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1., s. 311; § 23 OZ.

⁴⁴DOLEŽAL T., DOLEŽAL A., TÉGL, P., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. §1-177. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1., s. 307.

⁴⁵DOLEŽAL T., DOLEŽAL A., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. §1-177. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1., s. 520.

3.2. Nároky ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy a jejich duplicita

Jednou ze zásadních změn, které přinesla rekodifikace soukromého práva, je změna konstrukce nároků ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy. Předchozí právní úprava zakotvená v § 13 OZ 1964 demonstrativně vyjmenovávala nároky (negatorní, restituční a satisfakční), jimiž se fyzická osoba mohla domáhat ochrany osobnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že nároky byly vymezeny jen demonstrativně, byl zde dán prostor pro dovození existence i jiných osobnostních nároků než těch, které byly vyjmenovány v ust. § 13 OZ 1964. Logickým důsledkem takové koncepce byl dualismus nároků, který se projevoval především souběhem nároků z titulu náhrady škody a z titulu ochrany osobnosti. Zákonodárce výše zmíněný dualismus odstranil tím, že výčet nároků z ochrany osobnosti pojal v ust. § 82 OZ taxativně, kdy jsou vyjmenovány nároky restituční a negatorní. Odpadá tak satisfakční nárok, který je však upraven v rámci závazků z deliktu z důvodu, a to proto, aby byla zachována jednotná koncepce náhrady újmy. Na tomto místě je nutné podotknout, že dle současné právní úpravy ochrany osobnosti již není třeba zavinění, což ovšem neplatí, pokud byla zásahem způsobena újma.⁴⁶

Důsledkem dualismu nároků nebyla jen hmotněprávní roztržštěnost právní úpravy, ale také procesněprávní roztržštěnost, jejímž nejmarkantnějším projevem byla především rozdílná příslušnost soudů. Dle tehdy platného OSŘ příslušelo okresním soudům rozhodovat spory z titulu náhrady škody, kdežto do příslušnosti krajských soudů náležely spory z titulu ochrany osobnosti. Novelizací občanského zákoníku nastal také posun v procesněprávní oblasti, kdy od účinnosti nového občanského zákoníku a na ní navázanou novelizací OSŘ byla tato dvojkolejnost odstraněna. Nově tedy patří do příslušnosti okresních soudů i spory z titulu ochrany osobnosti.⁴⁷

Podstatně zajímavějším vývojem prošla hmotněprávní roztržštěnost výše uvedených nároků, a to především v judikatuře soudů. Běžnou praxí před účinností

---

⁴⁶DOLEŽAL, T., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. §1-177. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1. s. 533-534; BEZOUŠKA P., in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1701; TŮMA P., in LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9., str. 469.

⁴⁷ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PŮRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 55.

OZ bylo podání dvou žalob jedním subjektem na základě jinak shodných skutkových tvrzení, a to zejména za účelem dosažení maximální možné náhrady imateriální újmy. Jediným rozdílným znakem byla skutečnost, že první ze dvou žalob byla podána z titulu náhrady škody na zdraví, kdežto druhá z titulu ochrany osobnosti. Tento neutěšený právní stav byl zpočátku akceptován i samotnou justicí. Například Nejvyšší soud ve svém usnesení konstatoval, že v případě souběhu nároků z titulu náhrady škody a nároku z titulu zásahu do osobního práva se jedná o „svébytné a samostatné nároky podmíněné rozrůzněnou sférou ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník.“⁴⁸ Tímto rozhodnutím tak Nejvyšší soud posvětil postup popsany výše. Postupným vývojem nicméně začalo docházet ke změně nazírání na uvedenou problematiku, což vyvrcholilo rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci, který konstatoval, že nároky vzniklé z titulu náhrady újmy na zdraví je nutné považovat za nároky speciální vůči nárokům vzniklým z titulu ochrany osobnosti. V případě souběžného uplatnění nároků na základě shodného skutku by došlo k porušení zásady *non bis in idem*. Jedná se tak o samostatné prostředky ochrany fyzické osoby, a proto nepřichází v úvahu jejich uplatnění na základě shodných skutkových tvrzení.⁴⁹

Pro úplnost si dovoluji alespoň krátce vysvětlit význam jednotlivých nároků, které jsou obsaženy v současném občanském zákoníku. První z nároků je nárokem negatorní (v některé literatuře označován jako záporní). Účelem uvedeného nároku je zabránit škůdci v jeho protiprávním počínání, kterým zasahuje do osobnosti žalobce. Z logiky tohoto nároku a jeho poměru k ostatním nárokům lze konstatovat, že jej lze použít jen v případě, kdy zásah do osobnosti žalobce trvá, tedy nikoliv potom, co skončil nebo nehrozí jeho opakování. Druhým z nároků je poté nárok restituční (někdy označován jako odstraňovací). Jak za samotného názvu vyplývá, v případě tohoto nároku se jedná o obnovu stavu, který zde byl před protiprávním útokem do osobní sféry žalobce, čímž dojde k odstranění následků tohoto útoku. Opět lze z povahy tohoto nároku a jeho poměru k nároku negatornímu

---

⁴⁸Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007

⁴⁹Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Cdo 2/2010; ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9 s. 54.

konstatovat, že ho lze uplatňovat v případě, kdy již protiprávní jednání pominulo, ale stále je zde existence protiprávního stavu.⁵⁰

Dle názoru autora této práce je zcela v pořádku, že došlo k odstranění dualismu nároků. Tento možný dualismus přinášel do právní úpravy prvek zmatku, který ve svém důsledku mohl znesnadňovat uplatňování práv občanů ve vztahu k imateriální újmě. Nelze také pominout procesní hledisko (rozdílnou příslušnost soudů) celé věci, kdy docházelo k tomu, že dva soudy byly povolány k řešení téže věci. To vedlo k nadměrnému zatěžování soudní soustavy. Domnívám se tedy, že se zákonodárce novelou postaral o sjednocení a zpřesnění této právní úpravy, což lze jen kvitovat.

3.3. Duševní útrapy

Pokud se podíváme pozorněji na ustanovení § 2956 OZ, seznáme, že věta za středníkem nařizuje jako nemajetkovou újmu odčinit také duševní útrapy. Občanský zákoník sám však tento pojem nevynezuje, a tak je nezbytné nahlédnout do odborné literatury. Obecně přijímanou definicí je, že „*duševní útrapy můžeme vymezit jako vnitřní mučivé pocity, které mohou, ale nemusejí mít přímou vazbu na tělesná zranění (prožívaná trýzeň, strach a utrpení, smutek a zármutek apod.)*⁵¹“. Z této definice lze jednoznačně odvodit, že některé projevy duševních útrap nemusí být znatelné navenek (např. pocity jako strach a smutek nemusí být na první pohled na poškozeném znatelné), respektive se nemusí navenek nijak projevovat. To ovšem neznamena jejich neexistenci. Naopak někdy se duševní útrapy navenek projevovat mohou, a to například formou různých nechtěných pohybů (tzv. tiků) nebo pláčem či skřípáním zubů. Tento institut znala již vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Avšak vymezení v této vyhlášce bylo podstatně užší, neboť vyhláška znala jen duševní poruchy, jež byly vyvolány úrazem.⁵²

Význam duševních útrap lze především nalézt v tom, že v případě jejich odškodňování nejde o to, zda se u poškozeného objevila překážka lepší budoucnosti či zda v důsledku protiprávního zásahu trpí psychickými problémy, ale vznik

---

⁵⁰TŮMA P., in LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9., s. 473-474.

⁵¹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1701.

⁵²Tamtéž.

nároku se váže již na samotný traumatizující zážitek z tohoto útoku. Co se týká výše náhrady za vytrpěné duševní útrapy, tak lze uzavřít s tím, že Metodika NS nestanovuje žádná vodítka pro její výpočet, a tak bude základním pravidlem pro stanovení náhrady ustanovení § 2951 OZ, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem daného případu.⁵³

3.4. Okolnosti zvláštního zřetele hodné

Občanský zákoník v platném znění v ust. § 2957 OZ nařizuje, aby při stanovení způsobu a výše náhrady imateriální újmy bylo přihlédnuto k okolnostem hodných zvláštního zřetele, a následně vyjmenovává okolnosti, které považuje za zvláštního zřetele hodné, a to: „*úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody.*“⁵⁴ Taktéž nařizuje vzít v úvahu obavu poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, ale to jen v případě, že taková obava byla ve skutečnosti vyvolána.

Výše uvedený paragraf navazuje na úpravu v ustanovení § 13 odst. 3 OZ 1964. Zmiňované ustanovení zakládalo právo soudu na úpravu výše náhrady, a to s přihlédnutím k závažnosti a okolnostem, za kterých došlo k porušení práva. Nicméně i zde došlo rekodifikací soukromého práva k jistému posunu. Ten je možné naznat především v tom, že aktuální právní úprava tohoto ustanovení zcela pomíjí okolnosti na straně poškozeného. Ty jsou nově upraveny prostřednictvím § 2918 OZ.⁵⁵ Nelze nezmínit, že do uvedených ustanovení velmi silně promlouvá judikatura, které se budu podrobněji věnovat níže.

V právní teorii lze vysledovat spor o povahu tohoto ustanovení. Někteří autoři zastávají názor, že se jedná o ustanovení se sankčními prvky. Toto zdůvodňují tím, že výše a forma zadostiučinění je ovlivněna formou zavinění.⁵⁶ Jiní

---

⁵³TOMEŠOVÁ, J. *Odškodnění duševních útrap jako nemajetkové újmy*. [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 10. listopadu. 2016 [cit. 31. ledna 2019]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/odskodneni-dusevnich-utrap-jako-nemajetkove-ujmy>; DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník - velký komentář*. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 983

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1702

⁵⁶Tamtéž.

autoři naopak tvrdí, že výše uvedené ustanovení postrádá sankční prvek a zůstává mu toliko kompenzační prvek. Tento kompenzační charakter zůstane zachován, pokud při stanovení výše a způsoby náhrady přihlédneme pouze k okolnostem, které svědčí ve prospěch poškozeného, nikoliv škůdce.⁵⁷ Autorovi této práce je bližší první pojetí tohoto ustanovení, a to s přihlédnutím k institutu „punitive damage“.⁵⁸ Ten je angloamerickým právním institutem, který se v národním právu stricto sensu nevyskytuje, ale jeho jistou podobu lze najít například i v ustanovení § 2957. Tento institut umožňuje penalizovat škůdce, a to s ohledem na určité skutečnosti, jež provázely jeho protiprávní jednání. Nutné dodat, že aplikace tohoto institutu je za určitých podmínek akceptována i Nejvyšším soudem ČR. Nelze tak souhlasit s argumentem, že by se uvedené ustanovení mělo omezit jen na kompenzační prvek, jelikož explicitně připouští stanovení způsobu a výše náhrady nemajetkové újmy vzhledem k určitým skutečnostem, jež doprovázely zásah do práv poškozeného.

Nelze jinak než alespoň krátce nezmínit a definovat některé důvody, jež připouštějí modifikaci způsobu a výše náhrady nemajetkové újmy. Pojem úmysl je dle autora dostatečně vysvětlen v úvodní části této práce, a tak se jím autor v této kapitole více nezabývá. Prvním modifikačním důvodem je lest, která spočívá v úmyslném jednání škůdce, jako je předstírání či zamlčování určitých skutečností, a to za účelem, aby byl poškozený uveden v omyl.⁵⁹ Za pohrůžku budeme ponejvíce považovat pohrůžku násilím. Tedy jednání škůdce, který po poškozeném požaduje určité jednání, a v případě, kdy poškozený nesplní požadavky škůdce, pak proti němu škůdce použije násilí.⁶⁰ Pohrůžka škůdce však nemusí být jen ve spojitosti s bezprostředním násilím škůdce. Postačí, pokud škůdce hrozí jinou těžkou újmou. Ta dle rozhodnutí Nejvyššího soudu spočívá: „v hrozbě způsobení závažné majetkové újmy, vážné újmy na právech, na cti či dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.; musí se však jako těžká újma objektivně jevit a napadený ji jako těžkou újmu musí také objektivně pociťovat“.⁶¹

---

⁵⁷DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 985.

⁵⁸Bliže v kapitole 3.5. této práce.

⁵⁹LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 2109.

⁶⁰ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 602.

⁶¹Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1352/2014

Třetím modifikačním důvodem je případ, kdy škůdce využije závislosti poškozeného na něm samotném. Tato závislost bude povětšinou vyplývat z rodinných, citových či sociálních vztahů mezi škůdcem a poškozeným. Především se bude jednat o projev rozdílného postavení obou osob, např. vztah učitele a žáka.⁶²

Násobení účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost je modifikačním důvodem, který postihuje škůdce, jenž zvyšuje nepříznivý následek ve sféře poškozeného tím, že jej medializuje, čímž se o újmě poškozeného dozví více lidí. Rozdílný je však pohled odborné veřejnosti na osobu škůdce. Vojtek se domnívá, že tato modifikační okolnost může být jak v rukou primárního škůdce, tak i sdělovacích prostředků.⁶³ Oproti tomu se Ryška domnívá, že odpovědnost primárního škůdce je dána jen v případě, kdy je mu taková újma přičitatelná.⁶⁴ Autor se v tomto případě přiklání na stranu Ryšky, jelikož dle jeho mínění nelze připustit modifikaci výše náhrady imateriální újmy v neprospěch škůdce v případě, kdy škůdce takovou modifikaci nezavinil.

Dalším z důvodů je poté diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Nejprve je třeba definovat pojem diskriminace, jelikož občanský zákoník tento pojem nikterak neupřesňuje, a proto je třeba nahlédnout do jiných právních předpisů. Konkrétněji do antidiskriminačního zákona,⁶⁵ který rozděluje diskriminaci na přímou⁶⁶ a nepřímou⁶⁷ a taktéž stanovuje její definici. Dále lze dle tohoto zákona za diskriminaci považovat například sexuální obtěžování nebo pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci. K diskriminaci se vyjádřil i Nejvyšší

---

⁶²ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. s 547.

⁶³VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3. str. 1103.

⁶⁴RYŠKA M., in PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1. s. 2904.

⁶⁵Zákon č. 198/2009 Sb., Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

⁶⁶§ 2 odst. 3 AntZ - Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků, i z důvodu státní příslušnosti.

⁶⁷§ 3 odst. 1 AntZ – Nepřímou diskriminací se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

soud, který konstatoval, že míra práva na ochranu osobnosti se nesnižuje, ani pokud se poškozený sám vystavil možnému diskriminačnímu jednání, respektive tímto nejde vyloučit neoprávněnost zásahu do jejích osobnostních práv.⁶⁸

Dále ust. § 2957 OZ nařizuje zohlednit při určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění obavu ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví. Tato myšlenka vychází z premisy, že obava o život a zdraví je natolik zásadní a vážná, že může ovlivnit způsob a výši přiměřeného zadostiučinění. Z dikce uvedené věty vyplývá, že nezáleží na tom, zda skutečně došlo k poškození zdraví či byl poškozený vystaven možné smrti. Jediným rozhodujícím kritériem tak zůstává subjektivní zážitek poškozeného. S tímto však nesouhlasí někteří autoři, kteří se zde přiklání k objektivnímu posouzení věci, tedy dopadům obav na běžného člověka.⁶⁹ Při stanovování výše a způsobů přiměřeného zadostiučinění je třeba zohlednit především délku trvání těchto obav u poškozeného. Teorie a praxe uvádí jednotlivé příklady využití tohoto ustanovení, např. sdělení nesprávné diagnózy.⁷⁰⁷¹ Autor této práce se přiklání spíše k subjektivnímu pojetí, a to především s ohledem na dikci uvedeného ustanovení a přesvědčení autora, že obavy ze ztráty života či vážného poškození zdraví nelze jakkoliv objektivizovat. Tedy v případě, že byla taková obava vyvolána, je namísto ji zohlednit při stanovování způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění, a to s ohledem na poškozeného, nikoliv na průměrného jedince. Pokud by bylo úmyslem zákonodárce zakotvit subjektivní pojetí, pak by zcela jistě volil jinou formulaci uvedené věty.

Jak již bylo řečeno výše, v aplikaci tohoto ustanovení hraje nezbytnou roli příslušná judikatura, která se projevuje jak v hmotněprávním, tak v procesněprávním měřítku. Součástí ust. § 2957 OZ je také sousloví „i jiné obdobně závažné důvody“, z kterého vyplývá demonstrativní charakter tohoto ustanovení, jenž má v praxi ten význam, že ponechává soudu možnost aplikovat tuto úpravu i na jiné – zákonem výslovně nezmněné – jednání škůdce.⁷² Při zjišťování způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění Nejvyššího soudu lze

---

⁶⁸Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007

⁶⁹RYŠKA M., in PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1. s. 2904-2905.

⁷⁰Například NS 30 Cdo 3322/2008 – Pacientu bylo chybně sděleno, že trpí nemocí AIDS

⁷¹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 987 -988

⁷²VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3. s. 1103.

konstatovat, že: „soud při úvaze o přiměřenosti navrhované morální satisfakce musí především vyjít jak z celkové povahy, tak i z jednotlivých okolností konkrétního případu (musí přihlídnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři ohlasu vzniklé nemajetkové újmy pro postavení a uplatnění postižené fyzické osoby ve společnosti apod.).⁷³“ Dále se tento soud v uvedeném rozsudku vyjádřil také k procesním aspektům uplatňování této náhrady, a to tak, že procesní povinnosti s uplatňováním nároků podle výše uvedeného ustanovení (např. povinnost tvrzení a povinnost dokázat své tvrzení) tíží výhradně osobu, která se jich dovolává.⁷⁴

3.5. Punitive damages

Ačkoliv institut punitive damages není institutem, který se běžně vyskytuje v kontinentální právní kultuře, natož pak v českém právu, i tak si jej dovolím alespoň zběžně popsat i s ohledem na to, že jedním z cílů této práce je přiblížení úpravy náhrady imateriální újmy v jiných státech světa.

„Punitive“ nebo také „exemplary damages“ jsou institutem angloamerické právní kultury. V jeho důsledku dochází k přisouzení vyššího finančního zadostiučinění žalující straně, než by jí náleželo jen na základě náhrady imateriální újmy. Dochází k tomu na základě předchozího jednání žalovaného, které by se dalo označit za zvlášť hrubé porušení práv žalobce (zvlášť hrubým porušením je například zlomyslné, bezohledné či úmyslné jednání). Povětšinou rozhoduje o aplikaci toho institutu, alespoň v případě USA, porota složená z laiků (v případě, že v daném případě není porota, pak je toto rozhodnutí vyhrazeno soudci). Otázkou zůstává, nakolik je rozhodování poroty o přisouzení tohoto institutu otázkou kvalifikovaného právního posouzení či jen projevem sociálního cítění poroty. Nelze opomenout skutečnost, že tento institut může být v kvalifikovaných případech použit proti právnické osobě, ačkoliv se samotného jednání dopustil zaměstnanec této právnické osoby (lze připodobnit k přičitatelnosti dle trestního práva)⁷⁵. Tento institut má za cíl plnit dvojí účel. Tím prvním je bezesporu účel sankční, kdy je

---

⁷³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2919/2006

⁷⁴Tamtéž.

⁷⁵§ 8 odst. 2 písm. b) TOPO - Po lze přičítat spáchání trestného činu, jestliže byl spáchán zaměstnancem na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

jedním z cílů tohoto institutu potrestat žalovaného za své jednání, které flagrantně zasáhlo do práv žalujícího. Druhý účel je účel preventivní, jehož cílem je odradit žalovanou stranu od dalších podobných zásahů do práv žalujícího. Preventivní účel by však neměl být omezen jen na žalovaného, ale měl by působit na celou společnost.⁷⁶

Nelze opomenout fakt, že tento institut začíná pronikat i do judikatury. Za přelomový lze označit náleží Ústavního soudu,⁷⁷ v němž konstatoval, že je v případě stanovení výše a způsobu náhrady nemajetkové újmy, je nezbytné, aby byla stanovena tak, že její výše a způsob bude odpovídat sankční a preventivní funkci. Ústavní soud rovněž konstatoval, že je nezbytné, aby taková funkce odradila nejen škůdce od zásahu do osobnostních práv poškozeného, čímž Ústavní soud přiznal tomuto způsobu náhrady nemajetkové újmy taktéž funkci speciální i generální prevence. V tomto bodě nelze nezmínit taktéž usnesení Nejvyššího soudu ČR⁷⁸, jež se zabývá uznáním cizozemského rozsudku obsahujícím institut „punitive damages“ na území České republiky. V tomto rozsudku soud konstatoval, že nelze odmítnout uznání cizozemského rozsudku z důvodu rozporu s veřejným pořádkem jen na základě skutečnosti, že institut v něm aplikovaný český právní řád nezná. Nejvyšší soud dále nastavil tři základní podmínky pro uznání cizozemských rozhodnutí, jež obsahují institut „punitive damages“, a sice: *„je proto třeba důsledně zkoumat závažnost újmy, která má být na základě podkladového rozhodnutí kompenzována, když vyšší (intenzivnější) újma ospravedlňuje vyšší náhradu, a dále to, zda nejsou kompenzační a sankční složka náhrady ve zjevném nepoměru ve prospěch sankční složky (tj. zda není kompenzační složka náhrady újmy zjevně nižší než složka sankční) a zda výše náhrady nepřipustným způsobem nezasahuje do majetkových práv povinné osoby (tj. není likvidační, nemá rdousící efekt).“*⁷⁹

Ustanovení § 2957 není jediným, ve kterém se objevuje sankční prvek. Tento prvek je možné rozklíčovat minimálně v dalších dvou ustanoveních občanského zákoníku. Ustanovení § 2969 odst. 2, nařizuje tomu, kdo poškodil věc ze škodolibosti či svévole, aby nahradil cenu zvláštní oblíby. Dalším ustanovením, ve kterém lze nalézt punitivní charakter, je ustanovení § 2971, jež nařizuje škůdci

---

⁷⁶David G. Owen, A Punitive Damages Overview: Functions, Problems and Reform, 39 Vill. L. Rev. 363 (1994) [cit. 31. ledna 2019]. Dostupné z: https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1984&context=law_facpub

⁷⁷Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09

⁷⁸Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013

⁷⁹Tamtéž

odčinit nemajetkovou újmu každému, kdo jím způsobenou újmu pocítuje jako osobní neštěstí. Přiznání náhrady podle tohoto ustanovení však musí odůvodňovat zvláštní okolnosti na straně škůdce, které jsou stanoveny v tomto ustanovení.⁸⁰

Na tomto místě by se autor s čtenáři rád podělil o svůj názor na institut „punitive damages“ v českém právu. Z výše popsaných skutečností zcela evidentně vyplývá, že účel institutu „punitive damages“ a některých ustanovení našeho občanského zákoníku (viz výše) je obdobný, a sice preventivně-sankční. Dále stojí za povšimnutí, že tento institut se aplikuje za velmi podobných podmínek jako ustanovení § 2957 a § 2971, tedy například v případě, kdy škůdce chtěl úmyslně zasáhnout do osobních práv poškozeného, nebo v případě, kdy škůdce jednal z nějaké zvlášť zavrženíhodné pohnutky. Jistou odlišnost, avšak dle mínění autora nepodstatnou, lze spatřovat v laickém prvku. Je nepochybné, že v případě, kdy o použití tohoto institutu rozhoduje laická porota, mohou být kritéria pro jeho uplatnění odlišná od rozhodování profesionálních soudců. Autor se domnívá, že porota bude vždy rozhodovat dle svého sociálního cítění, což může v praxi vést k tomu, že v případě sporů fyzických osob s korporacemi (ve smyslu velkých mezinárodních firem), bude porota vždy na straně toho slabšího, tedy fyzické osoby. Je tedy patrné, že institut „punitive damages“ se do velké míry shoduje s výše uvedenými ustanoveními českého práva. Aplikací lidového rčení „pokud něco vypadá jako kachna, plave jako kachna, kváká jako kachna, pak to pravděpodobně bude kachna“, jež několikrát ve svých nálezech použil i Ústavní soud⁸¹, lze vyvodit, že aktuálně platný občanský zákoník má ustanovení, jež podobností svého účelu a podobností aplikace odpovídají institutu „punitive damages“.

3.6. Vztah obecného ustanovení § 2956 k ustanovení o náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví dle § 2958

V neposlední řadě je třeba vypořádat vztah obecného ustanovení o náhradě nemajetkové újmy dle ustanovení § 2956 OZ a ustanovení o náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví dle § 2958 OZ. Lze bezpochyby konstatovat, že ustanovení § 2958 je speciální k ustanovení § 2956. Z obecných derogačních

---

⁸⁰ŽIVĚLOVÁ, Alexandra. Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? [online]. Bulletin-advokacie.cz, 10. května 2016 [cit. 2. února 2019]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/umoznuje-novy-obcansky-zakonik-priznat-v-rizeni-o-nahrade-nemajetkove-ujmy-punitive-damages?browser=mobi>

⁸¹Například náleží Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. III. ÚS 4072/17

pravidel lze tak vyvodit, že speciální ustanovení (§ 2958) nahrazuje ustanovení obecné (§ 2956).⁸² Zákodárce tento poměr používá v případě, kdy má v úmyslu speciálním ustanovením vyvolat jiný právní následek, než který by nastal uplatněním obecného ustanovení.⁸³ Speciální ustanovení výslovně uvádí, že v případě zásahu do života nebo zdraví se škůdci nařizuje, aby odčinil plně vytrpěnou bolest, další nemajetkovou újmu a ztížení společenského uplatnění, pokud vzniklo. Účelem speciálního ustanovení tak bezpochyby zůstává poskytnout poškozenému náhradu imateriální újmy v takové výši a takovým způsobem, aby došlo k úplnému odškodnění veškeré újmy, kterou musel poškozený vytrpět v důsledku ublížení na zdraví. Dalším, avšak neméně důležitým významem tohoto ustanovení je také ta skutečnost, že znemožňuje odškodnění stejné imateriální újmy na základě obecného a speciálního ustanovení, a to ve jménu zásady *non bis in idem*.⁸⁴ V praxi výše uvedené znamená, že v případě, kdy je poškozenému zasaženo do jeho přirozených práv a zasaženým právem je právo na život a zdraví (tzn. že poškozenému bylo ublíženo na zdraví), pak se pro stanovení způsobu a výše náhrady nemajetkové újmy užije speciální ustanovení (§ 2958 OZ), nikoliv obecné ustanovení (§ 2956 OZ).

---

⁸²Lex specialis derogat generali

⁸³KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1., s. 158-159

⁸⁴RYŠKA M., in PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1., s. 2905; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1704

4. Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví

Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, jež je ústředním tématem této práce, je zakotvena v ustanovení § 2958 OZ.⁸⁵ Účelem tohoto ustanovení je poskytnout poškozenému úplné zadostiučinění za jím vytrpěné bolesti a všechny další nemajetkové újmy (viz věta před středníkem) a v případě vzniku překážky lepší budoucnosti mu toto překážku kompenzovat.⁸⁶ Pro lepší pochopení tohoto ustanovení je třeba na něj nejprve nahlédnout v kontextu ochrany osobnosti člověka a definovat některé základní pojmy.

Jak je již uvedeno v předchozí kapitole, základním právním pramenem ochrany života a zdraví je nepochybně Listina, konkrétněji články 6 a 7 Listiny. Lze konstatovat, že tuto ochranu dále rozvíjí občanský zákoník. Ten demonstrativně vyjmenovává zásady, na nichž spočívá soukromého právo, tedy i sám občanský zákoník. Právě zásada ochrany života a zdraví je uvedena na prvním místě, což svědčí o její důležitosti.⁸⁷ V souvislosti s ochranou zdraví jako ochranou osobnosti člověka nelze dále nezmínit ustanovení § 81 a § 82 OZ. První z těchto paragrafů přiznává osobnosti člověka zákonnou ochranu a následně demonstrativně vyjmenovává hodnoty, jež jsou zejména hodny ochrany a kam mimo jiné řadí život a zdraví. Nicméně i dále lze najít zákonná ustanovení, jež se zcela nepochybně dotýkají práva na duševní a tělesnou integritu.⁸⁸ Na tomto místě je potřeba zmínit, že sám občanský zákoník pamatuje na způsob nápravy při zásahu do osobnosti člověka, a to již ve zmíněném ustanovení § 82 OZ. To poškozenému přiznává právo domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu či právo na odstranění jeho následku.⁸⁹

4.1. Definice pojmu zdraví a ublížení na zdraví

Prvním z pojmů, který si zaslouží podrobnější definici, je pojem zdraví. Jedna z možných definic byla již čtenáři nabídnuta výše, nicméně si autor na tomto

---

⁸⁵Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

⁸⁶BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1705.

⁸⁷§ 3 odst. 2

⁸⁸Neoprávněné nakládání z lidskými pozůstky (§ 92) a částmi lidského těla (§ 111 a § 112), Neoprávněné zásahy do duševní a tělesné integrity (§ 93 až § 103)

⁸⁹VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3. s. 1107.

místě dovoluje upozornit na další definici tohoto pojmu. Tou je definice Světové zdravotnické organizace, která zdraví definuje jako: „stav úplné fyzické, psychické a sociální pohody, nikoliv jen absence choroby či tělesných vad.“⁹⁰ Z jazykového výkladu této definice je již na první pohled patrné, že je značně široká a v praxi těžko použitelná. Právě na této definici je nicméně možné demonstrovat jistý posun, který náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví naznala. Nejedná se již jen a pouze o zásah do tělesné integrity, ale o celou řadu aspektů zdraví, která v sobě zahrnuje například psychické zdraví či jiné sociální aspekty zdraví.⁹¹

Pojmem, který je třeba podrobně analyzovat, je ublížení na zdraví. Předně je třeba konstatovat, že ublížena na zdraví se může projevit ve dvou rovinách. Tyto roviny odpovídají dvěma složkám lidského zdraví. Tou první je rovina tělesné integrity člověka (fyzické zdraví člověka, jeho porušením je například zlomenina), druhou pak rovina duševní integrity (duševní zdraví člověka, jeho porušením jsou například různé duševní poruchy), kdy společným jmenovatelem uvedených zásahů je, že se musí projevit do obvyklého života poškozeného.⁹² Taktéž je třeba se vypořádat s požadavkem míry zásahu do zdraví škůdce tak, aby se mohlo jednat o ublížení na zdraví. Za ublížení na zdraví lze považovat jen ty zásahy, které se promítnou do zdravotního stavu poškozeného. Bude se tedy jednat o takové zásahy, které jsou objektivně medicínsky zjiřitelné a diagnostikovatelné. Z této definice vyplývá, že každé ublížení na zdraví bude zásahem do integrity člověka, ale ne každý zásah do integrity člověka bude ublížením na zdraví.⁹³ Nelze opomenout fakt, že k pojmu ublížení na zdraví se vyjádřil i Ústavní soud, který jej do jisté míry rozšířil, respektive stanovil, že za ublížení na zdraví se lze považovat i skutečnost, že nedošlo k očekávanému zlepšení zdravotního stavu poškozeného, ke němuž by jinak došlo.⁹⁴

---

⁹⁰WHO definition of health? [online] who.int, [cit 9. února 2019]. Dostupné z: <https://www.who.int/suggestions/faq/en/>

⁹¹DOLEŽAL, Tomáš. Jak odškodňovat nemateriální újmu na zdraví? Principy a východiska. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2015 č. 2, ISSN 1804-8137. s. 38.

⁹²BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1705-1706.

⁹³DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 992.

⁹⁴Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13.

4.2. Nároky podle § 2958 a jejich jednota či mnohost?

Jak je již uvedeno v úvodu této kapitoly, předmětné ustanovení zakládá povinnost škůdce nahradit tři samostatně pojmenované nároky, a to: vytrpěné bolesti (tzv. bolestné), další nemajetkovou újmu a ztížení společenského uplatnění.⁹⁵ Mezi odbornou veřejností lze vysledovat debatu o vzájemném poměru těchto nároků, respektive o kontinuitě či diskontinuitě s předchozí právní úpravou. Tedy zda se jedná o nároky, které jsou jednotlivé, dílčí a samostatné, nebo zda se jedná o dílčí části jednoho nároku, ačkoliv jsou odvozeny od stejné události. Tato teoretická diskuze se může jevit nepodstatnou, nicméně opak je pravdou, když si uvědomíme, že toto rozdělení má naprosto zásadní význam při uplatňování těchto nároků. Například v případě jednotlivých dílčích samostatných nároků se mohou podmínky pro jejich promlčení výrazně lišit (např. stanovením jiné promlčecí doby či jiného okamžiku počátku jejího běhu).⁹⁶

Jedna skupina odborné veřejnosti se domnívá, že úmyslem zákonodárce bylo zachovat kontinuitu s předchozí právní úpravou, tedy zachovat bolestné a ztížené společenského uplatnění jako jednotlivé dílčí samostatné nároky podřazené nároku na náhradu imateriální újmy na zdraví. Argumentačně vychází tato skupina ze skutečnosti, že zákonodárce užil obdobnou terminologickou a doktrinální koncepci. V případě akceptace této koncepce je pak patrné, že uvedené nároky budou nejen samostatně vznikat, ale rovněž se samostatně promlčovat. Toto pojetí by taktéž znamenalo, že každý nárok by musel být vyčíslen a odškodněn zvlášť. Pro toto pojetí se vyslovuje větší část odborné veřejnosti.⁹⁷ K uvedenému pojetí se přiklonil i Nejvyšší soud, který konstatoval, že: „*výkladem nové občanskoprávní úpravy nelze dospět k závěru, že úmyslem zákonodárce byl odklon od dosavadní koncepce samostatných nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví. Není tedy důvod se od tohoto pojetí odchýlit, když navíc by takový odklon mohl ve svém důsledku omezit poškozeného při jejich uplatňování.*“⁹⁸

---

⁹⁵VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1106.

⁹⁶Tamtéž.

⁹⁷DOLEŽAL, Tomáš, LAVICKÝ, Petr. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, 2014, č. 10, ISSN: 1210-6410. s. 360.

⁹⁸Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017

Opačný pól predstavuje diskontinuálnu chápanie jednotlivých nárokov. V prípade prijatia diskontinuálneho chápania nárokov by platilo, že uvedené nároky tvorí jeden nárok, ktorý vzniká pri zásahu do integrity človeka. Ten sa bude odškodňovať jednou časťou, pričom podstatné bude práve toto konečné vyčíslenie, ktoré musí byť plné, spravodlivé a jeho priznanie musí byť dostatočne odôvodnené. Vyčíslenie jednotlivých dílčích nárokov by sa tak stalo podružným a vo vzťahu k celkovému nároku podpúrnym nárokom (podpúrný nárok netvorí jeden samostatný nárok, len slouží k vyčísleniu, respektive je súčasťou nároku hlavného). Jednotnosť nárokov by sa taktiež dotkla už jednou zmienkou promlčenia. Je patrné, že v prípade, keď by sa jednalo o jeden samostatný nárok, neprichádza v úvahu rozdielna promlčecí doba či začiatok jej behu. Argumentom hovoríci pro toto pojetie je predovšetkým koncepcia odškodnenia, tak ako je upravená v novom občianskom zákone. Z toho vyplýva, že primárnym účelom odškodnenia je, aby nemajetková ujma bola plne a spravodlivo odškodnená a aby takové odškodnenie zahŕňovalo všetky zásahy do integrity človeka, ktoré porušil škôdca svojím konaním. Práve diskontinuálne pojetie lepšie odpovedá požiadavke na plné a spravodlivé odškodnenie imateriálnych újem a poskytuje poškodenému vyššiu právnu ochranu. K tomuto pojetiu sa napríklad kloní Doležal a Melzer vo svojom komentári, ktorí taktiež kritizujú vyššie zmienku stanovisko Najvyššieho súdu, ktoré by podľa ich názoru malo byť prehodnotené.⁹⁹

Záverom je vhodné, aby sa s povahou nárokov uvedených v § 2958 OZ vypořádal sám autor tejto práce. Ten považuje za nesporné, že diskontinuálne chápanie nárokov je v právnej praxi lepšie aplikovateľné a zrozumiteľné. Už len preto, že zo zásahu do integrity človeka vzniká jeden nárok, ktorý sa odškodňuje jednou časťou. Autor ním nepochybne nesohlasí s tvrzením, že toto pojetie poskytuje vyššiu právnu ochranu poškodenému. Domníva sa, že obe pojetia poskytujú poškodenému zcela identickú právnu ochranu, respektive nelze pristoupit na skutočnosť, že v prvom pojetí by celková náhrada priznaná poškodenému bola vyššia než v pojetí druhom. Totiež platí i o súdnej ochrane či výklade vyššie uvedených nárokov. Takovýto rozpor by, aspoň do sjednotenia názoru na povahu týchto nárokov, mohol viesť k značnej súdnej ľubovôli, ktorá by sa dala považovať za porušenie princípu

---

⁹⁹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občiansky zákoník - veľký komentár. Zväzok IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1006-1007.

legitimního očekávání.¹⁰⁰ I přes uvedené se však autor domnívá, že by mělo převážet právě diskontinuální pojetí těchto nároků, a to s přihlédnutím k tomu, že toto pojetí do značné míry zjednodušuje nejen chápání těchto nároků, ale taktéž jejich uplatnění u příslušného orgánu veřejné moci (např. totožným počátkem běhu promlčecí lhůty).

Ačkoliv by se mohlo zdát, že na soudní praxi nebude mít vliv, zda převáží diskontinuální či kontinuální chápání nároku, opak bude pravdou. Pojetí těchto nároků má totiž zcela zásadní procesněprávní konsekvence. Prvně se rozdílnost pojetí nároků projeví ve vymezení žalobního petitu tak, aby byl naplněn požadavek na dostatečné vymezení předmětu sporu. V případě jednotnosti nároku by pro dostatečné vymezení předmětu sporu stačilo, pokud by žalobce v podané žalobě uvedl jedinou částku, která by představovala kompletní nárok žalobce plynoucí z ust. § 2958 OZ. V případě mnohosti nároků by poškozený musel pro dostatečné vymezení předmětu sporu zcela konkrétně stanovit, jakou částku požaduje z titulu bolestného, další nemajetkové újmy a ztíženého společenského uplatnění. V žalobním petitu by mohla být uvedena souhrnná částka, nicméně z textu žaloby by muselo vyplynout vyčíslení jednotlivých nároků. Další procesněprávní odlišnost lze demonstrovat na institutu změny žaloby. V případě diskontinuálního pojetí nároků totiž nepůjde o změnu žaloby do chvíle, kdy žalobce v souhrnu nebude požadovat více. Žalobce tedy může libovolně měnit částky připadající na bolestné, další nemajetkovou újmu či ztížené společenské uplatnění bez toho, aby k takové změně potřeboval přivolení soudu. Pokud by však přesáhl dříve uvedenou částku, pak by bylo třeba souhlasu soudu se změnou žaloby. V případě kontinuálního pojetí nároků by byl souhlas soudu se změnou žaloby potřeba vždy, a to i za situace, kdy by souhrnná částka nepřesáhla částku dříve žádanou. Dále se rozdílné pojetí nároků projeví ve vázanosti soudu žalobním návrhem. Obecně lze konstatovat, že v civilním řízení je soud vázán návrhem účastníků, tedy nelze přiznat více, než kolik bylo žalobcem žádáno. To neplatí bezezbytku, a to za situace uvedené v § 153 odst. 2 OSŘ. Pokud by byl nárok z titulu zásahu do tělesné a duševní integrity podřazen pod uvedený odstavec, pak by jistě soud mohl přisoudit více či změnit rozvržení částek u jednotlivých nároků, a to ať by převážilo jakékoliv pojetí.

---

¹⁰⁰§ 13 OZ: Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

V případě, kdy by nárok nebyl pořiditelný pod uvedené ustanovení OSŘ, pak by soud nemohl překročit požadovanou částku (v obou pojetích). V případě diskontinuálního pojetí by nicméně soud mohl alespoň rozdílně rozvrhnout požadovanou částku. Změna rozvržení v případě kontinuálního pojetí by byla nepřipustná, a to i za situace, kdy by změnou nebyla jinak překročena žalobcem požadovaná částka.¹⁰¹

4.3. Započtení, postoupení, dědění a promlčení nároku dle § 2958 OZ

Tato podkapitola se týká započtení, postoupení, dědění a promlčení nároků vzniklých dle § 2958 OZ. Autor tuto otázku považuje za významnou pro samotnou právní praxi, neboť především dědění nároků bude v právní praxi často řešeno samotným poškozeným či spíše jeho dědici. V následujících odstavcích autor zcela záměrně vypouští jakýkoliv teoretický úvod k jednotlivým zákonným institutům, a to s přihlédnutím k omezenému rozsahu práce.

Prvně je třeba zmínit institut započtení. Je nepochybné, že občanský zákoník kogentně stanovuje, že se započtení oproti pohledávce na náhradu újmy způsobené na zdraví se nepřipouští, nicméně stanovuje výjimku, a to pro případ, že se jedná o vzájemnou pohledávku téhož druhu. V takovém případě zákon započtení pohledávek umožňuje.¹⁰² Lze konstatovat, že otázka započtení netvoří v právní praxi žádný problém, neboť zákon zcela jasně upravuje tuto problematiku a neopouští žádný prostor pro jinou interpretaci dotčeného ustanovení.

Dále je třeba se vypořádat s postoupením pohledávek vzniklých dle § 2958 OZ. V tomto případě se situace nejeví tak jednoznačnou jako v případě předešlého zákonného institutu. Vhodnou aplikací odborné literatury lze nicméně dojít ke spolehlivému závěru. Předně je třeba konstatovat, že zákon výslovně zakazuje převod následujících pohledávek: pohledávky, jejichž postoupení bylo zakázáno dohodou mezi dlužníkem a věřitelem, dále pak pohledávky, které zanikají smrtí nebo jejichž obsah by se změnou věřitele změnil k tíži dlužníka.¹⁰³ Je nepochybné, že v případě námi řešených nároků nepůjde o pohledávku, jejíž postoupení by bylo vyloučeno dohodou mezi věřitelem a dlužníkem, taktéž nepůjde o pohledávky,

---

¹⁰¹DOLEŽAL, T, LAVICKÝ, P. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. *Právní rozhledy*, 2014, č. 10, ISSN: 1210-6410. s. 360.

¹⁰²§ 1988 odst. 2 OZ

¹⁰³§ 1881 OZ

jejichž obsah by se změnou věřitele změnil k tíži dlužníka. Potud zůstává možnost převoditelnosti pohledávek z titulu nároku dle § 2958 možná. Nicméně je třeba konstatovat, že právě nároky vzniklé z práva na náhradu újmy na zdraví jsou považovány za nároky, jež jsou neodmyslitelně spjaty s věřitelem, tedy dle ust. § 2009 odst. 2 OZ, jeho smrtí zanikají. Lze tak uzavřít s tím, že i právo na postoupení pohledávky vzniklé z titulu náhrady újmy na zdraví je zákonem vyloučeno. To ovšem neplatí bezvýtku. Pokud by se tento nárok stal součástí dědictví (viz níže) a tento nárok by přešel na dědice, pak zákon již postoupení umožňuje.¹⁰⁴ Na uvedeném pojetí převoditelnosti setrval taktéž Nejvyšší soud, který konstatoval, že i v právních poměrech nového občanského zákoníku uvedený nárok na náhradu újmy na zdraví smrtí poškozeného zaniká.¹⁰⁵

Dále je třeba se vypořádat s děděním nároku na náhradu újmy na zdraví. Příslušné ustanovení občanského zákoníku¹⁰⁶ započítává do pozůstalosti celé jmění zůstavitele, výjimkou jsou povinnosti a práva vázaná výlučně na osobu zůstavitele (např. právě právo z titulu újmy na zdraví). I tato práva a povinnosti mohou nicméně tvořit část pozůstalosti, a to za předpokladu, že byly jako dluh uplatněny či uznány před orgánem veřejné moci. Pokud byl nárok na náhradu újmy na zdraví uplatněn poškozeným u orgánu veřejné moci a tento poškozený poté zemře, stává se tento nárok součástí pozůstalosti a přechází na dědice, kterému dle výsledku dědického řízení náleží. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že předchozí právní úprava zapovídala, aby se nárok stal součástí pozůstalosti.¹⁰⁷ Obdobný názor zaujímá ve svém usnesení i Nejvyšší soud, který seznal, že v případě, kdy poškozený zemřel za účinnosti OZ, ačkoliv újmu na zdraví utrpěl před účinností OZ (za účinnosti OZ 1964), budou nároky z ní vzniklé součástí pozůstalosti v případě, kdy je poškozený za svého života uplatnil u soudu. Nejvyšší soud tak zcela jasně vymezil aplikovatelnost staré a nové úpravy.¹⁰⁸

Na závěr této podkapitoly je potřeba se vypořádat s promlčením tohoto nároku. Nelze opominout ust. § 612 OZ, které stanovuje, že právo na odčinění újmy způsobené zásahem do práv v něm uvedených, tedy i právo na život a zdraví, se

---

¹⁰⁴DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1016.

¹⁰⁵Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 89/2015.

¹⁰⁶§ 1475 odst. 2 OZ.

¹⁰⁷PAVELEK Ondřej. Přechod nároku na bolestné a náhrady za ztížení společenského uplatnění: aktuální otázky. Ad Notam, 2017, č. 4, ISSN: 1211-0558. s. 6.

¹⁰⁸Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016.

promlčují. V návaznosti na uvedené je potřeba stanovit promlčecí lhůtu, a to jak promlčecí lhůtu subjektivní, tak objektivní. Z obecného ustanovení plyne, že obecná subjektivní promlčecí lhůta je tříletá.¹⁰⁹ Toto platí i v případě zmíněného nároku. Určení objektivní promlčecí lhůty taktéž v praxi nečiní žádný problém. Ust. § 636 odst. 3 OZ stanovuje, že pro práva vzniklá z újmy na životě a zdraví se nepoužijí ustanovení o objektivní promlčecí lhůtě. Docházíme tedy k tomu, že objektivní lhůta v případě těchto taxativně vyjmenovaných nároků neexistuje. Pro počátek běhu promlčecí lhůty je především důležité ust. § 620 odst. 1 OZ, jež stanovuje rozhodné skutečnosti pro počátek běhu promlčecí doby u práva na náhradu škody. Ta počíná běžet za kumulativního splnění dvou podmínek. Tou první je vědomost o škodě, druhou pak osobě povinné k její náhradě. Poté postačí toto ustanovení aplikovat na ust. § 619 OZ, jež v případě práva vymahatelného u orgánu veřejné moci stanovuje, že promlčecí lhůta počne běžet ode dne, kdy toto právo mohlo být uplatněno poprvé. Dále zákon stanovuje, kdy může být právo uplatněno poprvé, respektive tato skutečnost právě spadá do okamžiku zjištění rozhodných skutečností, jak jsou uvedeny v ust. § 620 odst. 1 OZ, nebo do okamžiku, kdy se poškozený o takových skutečnostech měl a mohl dozvědět.¹¹⁰

Jistou odlišnost lze však najít v počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty v kontinuálním či diskontinuálním pojetí nároků vzniklých z újmy na zdraví, tak jak byl nastíněn výše. V případě diskontinuity nároků platí, že celý nárok, respektive jednotlivé složky, se promlčují najednou a taktéž počínají běžet v jeden okamžik. Tento počátek by pravděpodobně spadl do okamžiku, kdy by byl zdravotní stav poškozeného natolik stabilní, aby bylo možné odborně stanovit, zda u poškozeného nenastala další nemajetková újma či zda a v jakém rozsahu nastalo ztížení společenského uplatnění. V případě kontinuity nároků lze uvedené nároky chápat jako samostatné. Počátek jejich promlčení tedy nemusí spadat v jeden okamžik, což v praxi znamená, že nároky se promlčují samostatně. V případě bolestného počne promlčecí doba běžet přímo od okamžiku způsobení bolesti (za předpokladu, že poškozený ví, kdo je škůdcem). Naopak v případě ztížení společenského uplatnění platí o počátku běhu promlčecí lhůty to, co bylo řečeno v případě diskontinuity nároků. Pro počátek běhu promlčecí lhůty je rozhodný takový zdravotní stav poškozeného, kdy se dá seznat, zda ztížení společenského uplatnění nastalo a

---

¹⁰⁹§ 629 odst. 1 OZ

¹¹⁰§ 619 odst. 2 OZ

případně v jakém rozsahu.¹¹¹ Velmi prakticky se problematikou počátku běhu promlčecí lhůty zabýval Ústavní soud, a to v situaci, kdy byl pacient následkem škodní události několikrát operován (v uvedeném případě 11 operací za 4 roky). Ústavní soud konstatoval, že v takovém případě nelze po poškozeném spravedlivě požadovat, aby do doby ukončení léčby pravidelně vyhodnocoval svůj zdravotní stav, respektive vyhodnocoval, zda se jedná o již ustálený zdravotní stav (tzn. zdravotní stav poškozeného se nezlepší ani v případě dalších operací). Obzvlášť to platí v případě, že se na tom nedokáží shodnout ani lékaři. Ústavní soud tak uzavřel s tím, že pro počátek běhu promlčení lhůty je důležitá subjektivní znalost poškozeného, že jeho stav se již nezlepší, a to ani prováděním dalších operací.¹¹²

4.4. Účel, forma a objektivizace náhrady újmy při ublížení na zdraví

Na úvod této podkapitoly patří zamyšlení nad hodnotou lidského zdraví, jelikož právě úplné a upřímné poznání této hodnoty je základním klíčem kritiky jakékoliv objektivizace vyčíslování náhrady imateriální újmy při ublížení na zdraví. Na tomto místě si autor dovoluje citovat Knihu knih, která praví, že: „*zdraví a svěžest je lepší než všechno zlato a statné tělo lepší než nezměrný blahobyt. Není lepšího bohatství nad zdraví těla, ani potěšení nad radost srdce.*“¹¹³ Zdraví jakožto hodnota, která převyšuje všechny materiální statky, je taktéž obsažena v zásadě římského práva *liberum corpus existimationem non recipit*, která by se volně dala přeložit následovně: *penězi nelze ocenit tělo svobodného člověka.*¹¹⁴ Již z výše uvedených citátů a jejich časové datace lze seznat, že koncept hodnoty zdraví, jakožto hodnoty převyšující veškeré movité statky, není konceptem posledních několika desetiletí, ale jakýmsi setrvalým hodnotovým východiskem našeho kulturního okruhu. Autor této práce s tímto východiskem zcela souhlasí a poznamenává, že hodnotu zdraví dokáže člověk ocenit až ve chvíli, kdy o něj přijde.

Pokud tedy přijmeme uvedené východisko, tedy že lidské zdraví stojí nad jakýmkoliv materiálním statkem, pak musíme nutně dojít k závěru, že finanční kompenzace újmy na zdraví není možná. K tomuto závěru se přiklání i odborná literatura, která shledává přesné vyčíslení újmy na zdraví za značně obtížnou

---

¹¹¹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1017-1018.

¹¹²Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 774/18.

¹¹³Sírachovec 30 15-16, Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). 9. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2002. ISBN 80-85810-30-1., s 933.

¹¹⁴KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1. s. 352.

disciplínu, ne-li nemožnou. I vzhledem k tomuto nelze v případě náhrady újmy na zdraví hovořit o reparační funkci tohoto ustanovení, tedy účelem tohoto ustanovení není náprava a náhrada zásahu do tělesné či duševní integrity člověka. V tomto případě se tak bude jednat o kompenzační funkci tohoto ustanovení, účelem tedy bude kompenzace (zmírnění) újmy na zdraví. Právě tato kompenzační funkce lépe akcentuje výše uvedenou premisu.¹¹⁵ Nicméně nelze na tomto místě opomíjet tu skutečnost, že moderní právní řády připouštějí kompenzaci v penězích. Z tohoto by se dalo usuzovat na to, že v pojetí dnešních právních řádů je újma na zdraví kompenzovatelná penězi. Tento závěr by však byl chybný, neboť kompenzace újmy na zdraví je jen pouhým právním konstruktem, jehož vznik byl zapříčiněn nemožností kompenzovat újmy na zdraví jinak než právě dostatečným finančním ohodnocením. Prostřednictvím tohoto finančního ohodnocení má pak poškozený možnost získat určité výhody či materiální statky, jež vyrovnávají způsobenou újmu.¹¹⁶ Nelze tedy uzavřít jinak, než že je účel tohoto ustanovení kompenzační.

Dále je třeba se vypořádat s formou náhrady při újmě na zdraví. Jak již bystrý čtenář zcela jistě zjistil z předchozího odstavce, v prostředí českého právního řádu (obecně lze říct, že v prostředí všech moderních právních řádů) se újma na zdraví hradí formou finanční kompenzace. Lze konstatovat, že obecné ustanovení¹¹⁷ o odškodňování imateriálních újem stanovuje finanční zadostiučinění až jako sekundární možnost náhrady, a to v případě, že jiný způsob nezajistí úplné odčinění způsobené újmy. Ovšem z dikce ust. § 2958 OZ vyplývá, že v případě tohoto ustanovení se uvedené pravidlo neuplatní, protože výše uvedené ustanovení přímo předpokládá finanční náhradu. Zákon na takovou náhradu klade zásadní podmínku, a to tu, že musí plně odčinit vytrpěné bolesti, všechny další nemajetkové újmy a tížení společenského uplatnění, pokud vzniklo. Zákonodárce poté dodává, že v případě nemožnosti určení výše imateriální újmy na zdraví podle těchto kritérií se výše náhrady určí podle zásady slušnosti. Nezbyvá než podotknout, že zákon zásadu slušnosti nikterak nedefinuje.¹¹⁸

---

¹¹⁵VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., s. 1108-1109.

¹¹⁶DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 993-994.

¹¹⁷§ 2951 odst. 2 OZ.

¹¹⁸DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 998.

Právě absence jednotné definice zásady slušnosti otevírá odbornou diskuzi na toto téma. Melzer považuje tuto větu za nadbytečnou a konstatuje, že si nelze představit případ, kdy by náhrada újmy na zdraví nešla stanovit podle primárního pravidla. Dále konstatuje, že náhrada podle primárního pravidla v sobě musí bezpodmínečně obsahovat zásadu slušnosti. To se však již děje tím, že se zohledňují relevantní okolnosti daného případu.¹¹⁹ Naproti tomu Bezouška nepovažuje výše uvedené ustanovení za nadbytečné, ale obdobně jako Melzer se domnívá, že oba dva způsoby náhrady se musí prolínat. Domnívá se, že v poměru obou způsobů platí nepřímá úměra, přičemž zásada slušnosti nabývá na významu v situaci, kdy v posuzovaném případě ubývají objektivizační kritéria. Bezouška na závěr uvádí, že dle jeho názoru v sobě slušnost zahrnuje především ohleduplnost a toleranci vůči poškozenému.¹²⁰ Autor této práce spíše souhlasí s prvním z uvedených autorů, ačkoliv ne bezvýtku, a to především proto, že zakotvení zásady slušnosti se jeví být skutečně nadbytečným. Z jazykového výkladu nelze seznat jinak, než že zásada slušnosti (jako subsidiární způsob náhrady) se uplatní ve chvíli, kdy nelze použít primární způsob náhrady. To však v intencích dnes platného občanského zákoníku není možné, a to především z toho důvodu, že zákonodárce výslovně jako jeden z dílčích nároků zakotvit další nemajetkovou újmu, kam lze schovat všechny myslitelné zásady do zdraví, které nejsou pořiditelné pod pojem bolestné a ztížení společenského uplatnění.

Obecně lze říci, že existují dva možné přístupy k odškodňování újmy na zdraví. Tím prvním je subjektivní přístup, kdy se újma na zdraví odškodní podle subjektivního vnímání poškozeného. Toto pojetí ovšem zcela nevyhnutelně povede k extrémním možnostem náhrady újmy na zdraví. Uvedené lze demonstrovat na poškozeném trpícím tzv. nemocí motýlích křídel (nemocného bolí již například pouze oblékání oblečení na holou kůži). Je pak zcela evidentní, že pokud škůdce píchne špendlíkem takto nemocného, ten toto píchnutí pocítí jako enormní bolest (a taková bolest by měla být patřičně odškodněna). Oproti tomu píchnutí špendlíkem znamená pro zdravou osobu jen minimální bolest, která by zcela jistě nenaplnila podmínky pro vznik nemajetkové újmy. Taktéž je třeba konstatovat, že subjektivní pojetí vnímané bolesti je značně neuchopitelné, a to co do vyčíslení

---

¹¹⁹Tamtéž.

¹²⁰BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1707-1708.

uvedené bolesti, ale taktéž co do jejího prokázání u příslušného orgánu veřejné moci (tzn. udržení důkazního břemena). Opačným kritériem pro posuzování bolesti je objektivní kritérium, kdy se na základě předem daných a objektivně zjistitelných kritérií (např. poškození a omezení funkčnosti určitého orgánu) pomocí matematických operací vyčíslí finanční náhrada poškozenému za újmu na zdraví. Jistou nevýhodou tohoto pojetí je fakt, že nevyhnutelně vede k objektivizaci osoby poškozené. Toto pojetí totiž pracuje s premisou, že je poškozený běžnou osobou, a to ve všech aspektech života. Lze konstatovat, že objektivní kritérium je pro praxi vhodnější, a proto také převážilo a užívá se právě ono.¹²¹

Na závěr je nezbytné vypořádat vztah objektivizace náhrady újmy na zdraví a formulace ust. § 2958, jež ponechává vyčíslení újmy na zdraví zcela na úvaze soudu. Ten musí přiznat takovou náhradu újmy na zdraví, která plně odčiní vytrpěné bolesti, všechny další nemajetkové újmy a ztížení společenského uplatnění, pokud vzniklo. Na první pohled je možné dospět k názoru, že si oba způsoby navzájem odporují. To by však byla pravda jen v situaci, kdy by bylo striktně postupováno podle jednoho z výše uvedených způsobů. Pokud by se striktně postupovalo podle objektivizačních kritérií, pak zde není prostor pro úvahu soudu. Totéž platí i naopak. Autor této práce se však domnívá, že oba způsoby se vzájemně doplňují a jejich vhodnou kombinací lze dospět k „ideálnímu“ odškodnění újmy na zdraví. Jak již bylo řečeno v úvodu tohoto odstavce, tak ust. § 2958 zakládá právo na volnou úvahu soudu, kterou však nelze považovat za bezbřehou. Předně je, jak už bylo řečeno, omezena požadavkem na úplné odčinění vytrpěné bolesti, ale taktéž požadavkem ust. § 13 OZ. Ten explicitně vyžaduje, aby podobné právní případy, jež se shodují v podstatných znacích, byly rozhodovány obdobně a v případě, kdy soud dospěje k jinému rozhodnutí, musí svůj postup náležitě zdůvodnit (tzv. princip legitimního očekávání). A právě v tomto bodě lze nalézt úlohu objektivizačních kritérií, které mají být zárukou toho, aby soudní soustava docházela k podobným rozhodnutím. Objektivizační kritéria nelze považovat za zcela závazná a rozhodovat jen na jejich základě, ale je třeba je brát jako určitá nezávazná vodítka, která mají v principu zabezpečit podobná soudní rozhodnutí. Nikterak však nezbavují soud povinnosti hodnotit, zda v konkrétním

---

¹²¹DOLEŽAL, Tomáš. Jak odškodňovat nemateriální újmu na zdraví? Principy a východiska. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2015 č. 2, ISSN 1804-8137. s. 38; DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 994-999.

případě odpovídá náhrada újmy na zdraví požadavku na plné odčinění újmy.¹²² Nelze nezmínit nález Ústavního soudu, který konstatoval, že: „*v důsledku škody na zdraví jsou obecné soudy povinny respektovat princip proporcionality a postupovat tak, aby přiznaná výše náhrady byla založena na rozumných a objektivních důvodech a aby mezi ní a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.*“¹²³ Tento nález potvrzuje výše uvedený závěr, tedy nutnost vzájemné kombinace způsobů vyčíslení újmy na zdraví.

4.5. Metodika Nejvyššího soudu

Výše uvedený princip objektivizace odškodňování újmy na zdraví byl před rekodifikací soukromého práva zastoupen především ve vyhlášce č. 440/2001 Sb., vyhláška Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (tzv. bodová vyhláška). Tato vyhláška byla odbornou veřejností často kritizována, a to zejména proto, že příliš zavazovala soudy v jejich rozhodování, čímž docházelo k nepřijatelnému ovlivňování moci soudní mocí zákonodárnou. Ačkoliv tato vyhláška obsahovala ustanovení, které soudům poskytovalo jistý prostor pro modifikaci konečné částky, aplikace tohoto ustanovení byla podmíněna přísnými pravidly.¹²⁴ K této problematice se taktéž vyjadřuje důvodová zpráva k OZ, který výslovně uvádí, že je třeba opustit pojetí náhrady nemajetkové újmy na zdraví podle sazebníku stanoveným zákonem či dokonce podzákonným předpisem, a to jen z důvodu zjednodušení rozhodování soudů.¹²⁵ Není tak překvapením, že bodová vyhláška byla derogačním ustanovením § 3080 OZ, bod 237. a 238., zrušena.

Po rekodifikaci soukromého práva tak zcela absentoval objektivizující podklad pro rozhodování o výši náhrady za újmu na zdraví. Právě absence takového objektivizujícího podkladu by s největší pravděpodobností měla za následek rozdílnou soudní praxi, která by byla v přímém rozporu s požadavkem ust. § 13 OZ. Tomuto se rozhodl zabránit Nejvyšší soud, který za tímto účelem vypracoval odbornou Metodiku, jež by do této oblasti přinesla objektivizační prvek

---

¹²²Tamtéž.

¹²³Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13.

¹²⁴VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., s. 1109.

¹²⁵Důvodová zpráva k § 2951 až § 2971 OZ.

a zabránila rozdílným rozhodnutím jednotlivých soudů.¹²⁶ Metodika byla po redakční opravě publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/2015.

Odborná veřejnost vede ve vztahu k Metodice debatu především o její závaznosti v rozhodování soudů o náhradě újmy na zdraví. Předně je třeba uvést, že se k této problematice vyjadřuje sama Metodika, která ve své preambuli uvádí, že: „nemůže mít závazný charakter v tom smyslu, že by byla právním předpisem, neboť zákon s ničím takovým nepočítá a nikdo, kdo je nadán legislativní pravomocí, se k vydání předpisu tohoto typu nechystá.“¹²⁷ Nadto Vojtek, jeden ze spoluautorů Metodiky, dodává, že i dle přesvědčení autorů může být Metodika pouhým vodítkem při určení výše náhrady újmy na zdraví, ačkoliv sami autoři doufají, že bude působit silou své právní a především medicínské argumentace, bez níž je jakékoliv objektivní stanovení náhrady újmy na zdraví zcela nemožné. S výše uvedenými argumenty vyslovuje většina odborné veřejnosti svůj nesouhlas,¹²⁸ respektive souhlasí do té míry, že Metodice nepřipisují závaznost *de iure* (nelze ji kvalifikovat jako pramen práva), ale přiznávají jí závaznost *de facto*, a to zejména vzhledem ke vztahům nadřízenosti a podřízenosti v rámci soudní soustavy, kdy bude Nejvyšší soud vždy soudem dovolacím (nadřízeným) vůči soudům nalézacím.¹²⁹ Autor této práce se však domnívá, že Metodice nelze přiznat ani faktickou závaznost, a to zejména s ohledem na skutečnost, že neexistuje povinnost nižších soudů ji aplikovat (viz Ústava¹³⁰). V případě, že neexistuje povinnost aplikovat Metodiku, pak se jakákoliv její aplikace u nalézacích soudů děje jen z vůle konkrétního soudce, nikoliv z vůle vydavatele Metodiky. V případě, že soudce nalézacího soudu aplikuje Metodiku jen z toho důvodu, aby jeho rozhodnutí

---

¹²⁶TOMEŠOVÁ, J. Použití Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví a znalecké posudky k nemajetkové újmě dle judikatury [online] [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz), [cit 16. února 2019]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/pouziti-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-a-znalecke-posudky-k-nemajetkove-ujme-dle-judikatury>

¹²⁷Preambule Metodiky, IV. Povaha Metodiky.

¹²⁸Například zde: MALIŠ, D. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé – publikován dosud neveřejný algoritmus [online] [epravo.cz](https://www.epravo.cz), [cit 16. března 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>

¹²⁹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 998; VOJTEK, P. Jak se rodí metodika k odškodňování újmy na zdraví nového občanského zákoníku. Soudce, 2014 č. 1, ISSN: 1211-5347. s. 2–7.

¹³⁰Čl. 95 Ústavy – Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.

v případě soudního přezkumu obstálo, pak se rovněž bude jednat jen o vlastní rozhodnutí konkrétního soudce (nakolik by taková osoba – pouhý aplikátor metodiky – měla být soudcem, ponechává autor na zvážení laskavého čtenáře), nikoliv o vyžadovaný postup.

4.6.Predispozice poškozeného

V praxi bývá nutné se vypořádat se situací, kdy má poškozený určitou zdravotní predispozici pro vznik újmy na zdraví, která není zvnějšku viditelná a u běžného jedince by poškození zdraví nenastalo vůbec nebo by nenastalo v takovém rozsahu. Škůdci se poškozený jeví jako běžný člověk, respektive člověk s takovými vlastnostmi (psychickými i fyzickými), které by předpokládal u běžného člověka. Nelze se omezit pouze na fyzickou stránku osoby člověka a totéž platí i o jeho psychické stránce. I psychická predispozice pro vznik újmy na zdraví je tedy přípustná. Jako příklad lze uvést situaci, kdy mladý člověk (25 let) trpí takovou kostní řídkostí (osteoporózou), jež má za následek zvýšenou lámavost kostní. Uvedené lze aplikovat na situaci, kdy tento člověk utrpí zlomeninu dolní končetiny v důsledku pádu, jenž zapříčinil škůdce tím, že poškozenému „nastavil“ nohu a ten upadl.¹³¹

Výše uvedený problém je možné vystopovat v angloamerickém právu, kde se povětšinou označuje jako pravidlo „*eggshell skull*“. Pojmenování uvedeného pravidla vychází z modelového příkladu, který je používán na právnických fakultách v USA k demonstraci tohoto institutu. V tomto příkladu figuruje poškozený, který má stejně tenkou a křehkou lebku, jako je skořápka od vejce. Tento člověk je udeřen škůdce a na následky tohoto útoku umírá, ačkoli pro obvyčejného člověka by takový úder znamenal jen pohmoždění obličeje. Uvedené pravidlo pak říká, že škůdce je odpovědný i za tento těžší následek, nikoliv pouze za následek, který by způsobil u obvyklého člověka, či za takový následek, který by mohl důvodně očekávat. Škůdce tedy musí akceptovat konkrétní osobu poškozeného takovou, jaká je. Nutné dodat, že tento institut lze subsumovat i pod zavinění z nedbalosti. Nicméně i tento institut má aplikační limity, respektive neužije se v případě, kdy poškozený sám přispěl ke své predispozici (např.

---

¹³¹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1705-1710.

poškozený požije návykovou látku, jež zabraňuje srážlivosti krve a následně vykrvácí).¹³²

S výše uvedenou predispozicí poškozeného se taktéž musela vypořádat soudní praxe. První z relevantních judikátů pochází z roku 1962, ve kterém Nejvyšší soud konstatuje, že: „*existence určitého chorobného stavu, třeba latentního, nemůže vyloučit závěr, že mezi úrazovým dějem a jím vyvolaným následným chorobným stavem je přímá příčinná souvislost a že tedy vyvolání tohoto chorobného stavu bylo způsobeno jako jednou z hlavních příčin, které jej vyvolaly, pracovním úkonem, při jehož provádění k němu došlo.*“¹³³ Lze říci, že Nejvyšší soud na podobné argumentaci stále setrvává. Konstatoval například, že určitá predispozice poškozeného, která spočívá v nepříznivém zdravotním stavu, nemá vliv na rozsah odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocích z povolání a taktéž nemá vliv na rozsah jeho povinnosti hradit poškozenému škodu.¹³⁴

Dle autora této práce je aplikace tohoto přístupu zcela logickým východiskem, neboť jakýkoliv opačný přístup by ve svém důsledku vedl k potrestání poškozeného za jeho vyšší zranitelnost. Tento přístup by taktéž vedl k jistému zvýhodnění škůdce, který by vždy hradil jen takovou výši náhrady imateriální újmy, které by odpovídala újmě běžné osoby, nikoliv osoby poškozeného (s predispozicí). Byl by tak zcela narušen kompenzační charakter tohoto ustanovení. Poškozenému s predispozicí by nebylo poskytnuto plné zadostiučinění, ale pouze ta část, která by náležela osobě bez predispozice. Autor se domnívá, že přijetí jiného východiska by bylo v rozporu s ust. 6 odst. 2 OZ, které výslovně uvádí, že není možné, aby někdo těžil ze svého protiprávního jednání. Tento zakázaný prospěch vidí právě v situaci škůdce, který ačkoliv jednal v rozporu s právem, nebude povinen hradit plné zadostiučinění (za následek, který skutečně způsobil), ale jen určitou část (za následek, který by způsobil u člověka bez predispozice).

---

¹³²MULHERON, Rachael. Principles of tort law. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press, 2016. ISBN 978-1-316-60566-0., s. 499; What is the "eggshell skull" rule"? [online] rotlaw.com, [cit 9. února 2019]. Dostupné z: <http://www.rotlaw.com/legal-library/what-is-the-eggshell-skull-rule/>

¹³³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1962, sp. zn. 4 Cz 86/61

¹³⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007

Pro úplnost je však nutné konstatovat, že aplikace tohoto institutu v českém právu naráží na situaci, kdy se mají škůdci přičítat následky, které nebyly objektivně předvídatelné. Takové situace budou nastávat v případech, kdy bude třeba posoudit odpovědnost škůdce za protiprávní jednání. Škůdci se v případě protiprávního jednání mají přičítat jen ty následky, kterým měla porušená právní povinnost zabránit. Vzhledem k tomu lze očekávat, že predispozice poškozeného se bude škůdci přičítat vždy, vyjma takových případů, které jsou zcela mimo běžnou životní zkušenost.¹³⁵

4.7. Bolestné

Prvním z nároků, jež vznikají na podkladě ust. § 2958 OZ, je bolestné. Bolestné není v aktuálně platném občanském právu nijak legálně definováno, a tak je třeba nahlédnout do odborné literatury. Bolest lze definovat jako: „*psychický stav či pocit většinou spojený s aktuálním nebo potenciálním poškozením živé tkáně organismu. Nejčastěji vzniká v důsledku poškozujících účinků na organismus, ohrožující jeho existenci nebo celistvost či jako příznak poruchy normálního průběhu fyziologických procesů, může však mít i čistě psychické příčiny.*“¹³⁶ Na základě výše uvedené definice lze seznat dva možné druhy bolesti, které spolu mohou a nemusí souviset, respektive jedna nepodmiňuje druhou. Prvním druhem bolesti je bolest fyzická. Jak je již z výše uvedené definice patrné, v tomto případě půjde o bolest, jež vzniká v souvislosti s poškozováním živé tkáně organismu. Bezouška na úroveň fyzické bolesti staví i jiné fyzicky nepříjemné pocity (např. zvracení, závrat' atd.). S tímto se lze ztotožnit, neboť tyto stavy mohou doprovázet bolestivý stav, a tak se jako zcela logický postup nabízí jejich odškodnění společně s tímto bolestivým stavem. Druhým druhem bolesti je bolest psychická. Ta má často původ právě v bolesti fyzické (psychická reakce na poškození zdraví), nicméně tomu tak nemusí být vždy. Jako psychickou bolest lze posuzovat například deprese či zármutek.¹³⁷ Na tomto místě je potřeba zmínit skutečnost, že aktuálně platné pracovní právo zná definici bolesti,¹³⁸ jež je obsažena v nařízení vlády č.

---

¹³⁵DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1014.

¹³⁶ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 20.

¹³⁷BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1706-1707.

¹³⁸§1 Náhradové nařízení: Bolestí se pro účely tohoto nařízení rozumí tělesné a duševní strádání způsobené poškozením zdraví, pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, včetně stresu, obtíží a

276/2015 Sb., Nařízení vlády o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Uvedená definice je nicméně použitelná jen a pouze v rovině pracovního práva, a to s ohledem na dikci uvedeného ustanovení, ale především s ohledem na její nepoužitelnost mimo pracovní právo.

4.7.1. Odškodňování bolesti za účinnosti OZ 1964

Před rekonstrukcí soukromého práva se bolestné odškodňovalo pomocí ust. § 444 OZ 1964, které zakládalo nárok poškozeného na odškodnění bolesti, ale předně zmocňovalo Ministerstvo zdravotnictví, po shodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí, aby určovalo výši náhrady za vytrpěné bolesti. V praxi se tak stalo vydáním vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Obsahem této vyhlášky byla mimo jiné i samotná definice bolesti, jež za bolest považovala: „každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.“¹³⁹ Bolestné se dle Bodové vyhlášky určilo na podkladě lékařského posudku, který se vypracovával ve chvíli, kdy byl zdravotní stav poškozeného považován za ustálený. Prvotním účelem lékařského posudku bylo stanovení bodového ohodnocení, jež vycházelo z přílohy č. 1 a 3 Bodové vyhlášky a každému poškození zdraví byla stanovena odpovídající hodnota. Platilo, že čím vyšší byla bodová hodnota příslušného poškození zdraví, tím vyšší byla závažnost tohoto poškození. Výsledná výše bolestného byla zjištěna součinem hodnoty jednoho bodu a celkovým počtem bodu zjištěním dle lékařského posudku.¹⁴⁰ Bodová vyhláška stanovila hodnotu jednoho bodu na 120 Kč.¹⁴¹ Nelze opomenout fakt, že Bodová vyhláška umožňovala zvýšení až na dvojnásobek celkové částky bodového ohodnocení v případě, kdy poškozený vyžadoval mimořádně náročný způsob léčby. V případě náročného způsobu léčby poškozeného pak bylo možné zvýšit celkové bodové ohodnocení o 50 %.¹⁴² Jako příklad výpočtu bolestného lze uvést poškozeného, který následkem jednání škůdce utrpěl otok mozku. Bodová hodnota otoku mozku je přílohou Bodové vyhlášky

---

psychických symptomů obvykle doprovázejících poškození zdraví, a léčením a odstraňováním následků poškození zdraví, včetně komplikací vzniklých v přímé příčinné souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.

¹³⁹ § 2 odst. 1 Bodové vyhlášky

¹⁴⁰ FIALA, Josef. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-395-9. s. 745.; Bodová vyhláška

¹⁴¹ § 7 odst. 2, Bodové vyhlášky.

¹⁴² Ust. § 6, odst. 1, písm. a) a b) Bodové vyhlášky.

stanovena na 120 bodů, poškozenému tedy bude náležet bolestné ve výši 14.400 Kč.

4.7.2. Odškodňování bolesti dle Metodiky

Po rekodifikaci soukromého práva byla Bodová vyhláška zrušena derogačním ustanovením OZ.¹⁴³ Úlohu objektivizačního kritéria tak převzala Metodika Nejvyššího soudu, která do značné míry přejímá systém používání v Bodové vyhlášce, ačkoliv je možné naznat některé dílčí změny. Ty lze pozorovat například v bodovém ohodnocení jednotlivých bolestivých stavů. Nově nastavené ohodnocení by mělo lépe zohledňovat poměry mezi uvedenými bolestivými stavy, a tím více odpovídat reálnému životu. Metodika je postavena na základě: „*klasifikace bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví.*“¹⁴⁴ Účelem Metodiky není jen odškodnění samotné bolesti, ale rovněž poskytnutí náhrady za strasti, jež sebou obvykle bolest přináší.¹⁴⁵

Patrně největší změnou, kterou lze pozorovat oproti Bodové vyhlášce, je způsob určení hodnoty jednoho bodu. Metodika striktně neurčuje hodnotu jednoho bodu, ale stanovuje koeficient, na jehož základě je možné hodnotu jednoho bodu vypočítat.¹⁴⁶ Hodnota jednoho bodu se tak určí na základě: „*jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok/vznikla bolest.*“¹⁴⁷

Autor této práce považuje způsob výpočtu hodnoty jednoho bodu, který zvolila Metodika, za vcelku zdařilý. A to zejména proto, že způsob navázání hodnoty na hodnotu relevantního ekonomického ukazatele zcela eliminuje vliv moci výkonné na její stanovení a také proto, že zohledněním příjmu průměrného člověka napomáhá sociálně spravedlivějšímu stanovení náhrady za vytrpěnou bolest. Dle názoru autora by však spravedlivější bylo stanovení výchozí částky, přičemž tato částka by se každý rok zvyšovala o inflaci. Tento systém by více reflektoval zásadu uvedenou v ust. § 13 OZ. Hodnota bodu by *de facto* byla stejná,

---

¹⁴³§ 3080 OZ, bod 237. a 238.

¹⁴⁴Kapitola V. Bolest Metodiky.

¹⁴⁵Tamtéž.

¹⁴⁶DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1009.

¹⁴⁷Preambule Metodiky, Kapitola VI. Hodnocení bolesti.

respektive by byla zvýšena jen o příslušnou inflaci. Pro názornost svého tvrzení si autor dovoluje předložit tabulku, jež prezentuje jak vývoj hodnoty jednoho bodu dle Metodiky, tak vývoj hodnoty jednoho bodu dle návrhu autora.

Tabulka č. 1

Rok	Průměrná hrubá mzda¹⁴⁸	Hodnota bodu dle Metodiky	Hodnota bodu dle návrhu autora¹⁴⁹
2017	29.504 Kč	295,04 Kč	261,18 Kč
2016	27.589 Kč	275,89 Kč	254,81 Kč
2015	26.467 Kč	264,67 Kč	253,04 Kč
2014	25.686 Kč	256,86 Kč	252,29 Kč
2013	25.128 Kč	251,28 Kč	251,28 Kč ¹⁵⁰

Se znalostí výše uvedených dat je namístě jejich přímá komparace se způsobem vyčíslování bolestného před rekonstrukcí soukromého práva, respektive za doby účinnosti Bodové vyhlášky. Jako referenčního poškozeného si opět dovolím použít člověka, jemuž byl způsoben edém (otok) mozku. V tomto konkrétním případě Metodika ponechává bodové ohodnocení tohoto poranění na hodnotě 120 bodů. Níže tedy uvádím tabulku finálního výpočtu bolestného za tento bolestivý stav, a to jak v jednotlivých letech dle Metodiky, tak dle návrhu autora. Na tomto místě je vhodné připomenout, že poškozenému náleželo za tento bolestivý stav dle Bodové vyhlášky odškodné ve výši 14.400,- Kč.

Tabulka č. 2

Rok	Hodnota bodu dle Metodiky	Hodnota bodu dle návrhu autora	Hodnota otoku mozku dle Metodiky	Hodnota otoku mozku dle návrhu autora
2017	295,04 Kč	261,18 Kč	35.405 Kč	31.342 Kč

¹⁴⁸Mzdy – vývoj mezd, průměrné mzdy 2019–5 let [online] kurzy.cz, [cit 18. února 2019]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

¹⁴⁹Inflace - 2019, míra inflace a její vývoj v ČR - 10 let [online] kurzy.cz, [cit 18. února 2019]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/inflace/?imakroGraphFrom=1.1.2009>

¹⁵⁰Pro zřetelnější komparaci obou přístupů je jako výchozí hodnota bodu zvolena částka 251,28 Kč.

2016	275,89 Kč	254,81 Kč	33.107 Kč	30.577 Kč
2015	264,67 Kč	253,04 Kč	31.760 Kč	30.365 Kč
2014	256,86 Kč	252,29 Kč	30.823 Kč	30.275 Kč
2013	251,28 Kč	251,28 Kč	30.154 Kč	30.154 Kč

Z tabulky č. 2 je patrné především skokové navýšení náhrady bolestného dle Metodiky vůči náhradě dle Bodové vyhlášky. Není třeba nijak dlouhé úvahy, abychom seznali, že v uvedeném případě se tak stalo díky zvýšení hodnoty jednoho bodu (z hodnoty 120 Kč na hodnotu 251,28 Kč). V této statistice se však plně ukazuje nevhodnost metodikou zvoleného kritéria pro výpočet jednoho bodu, neboť několikahodinový rozdíl v čase způsobení újmy může pro poškozeného znamenat rozdílnou výši přiznaného bolestného. Jako příklad lze uvést nárůst mezi lety 2015 a 2016, kdy se tento nárůst projeví navýšením o 1.347 Kč, což nelze považovat za zanedbatelnou částku. Při zohlednění mého návrhu by naopak částka bolestného byla navýšena jen o 212 Kč.

V neposlední řadě je třeba zmínit samotný proces bodového hodnocení bolestivých stavů. Tento proces je prováděn lékařem, který tak činí na podkladě zdravotnické dokumentace poškozeného. Obdobně jako v případě Bodové vyhlášky platí, že k hodnocení je možné přistoupit až ve chvíli, kdy je stav poškozeného ustálen. Lékař zvláště bodově hodnotí všechny bolestivé stavy, které byly zapříčiněny škůdcem, přičemž metodika v některých případech stanovuje zvláštní postup hodnocení bolestivého stavu (např. druhá a další operace, otevřené zlomeniny atd.). Metodika taktéž pamatuje na situaci, kdy některý bolestivý stav není v Metodice přímo obsažen, pak se takový bolestivý stav má posoudit podle obdobného bolestivého stavu, jenž se mu svou povahou a závažností nejvíce podobá. Pro zjištění konečného bodového ohodnocení lékař sečte bodové hodnoty všechny bolestivých stavů, přičemž je tento výsledek jedním z činitelů součinu konečné hodnoty bolestného. Druhým součinem je, stejně jako v případě Bodové vyhlášky, hodnota jednoho bodu. Výsledný součin je poté třeba ještě zokrouhlit na celé koruny.¹⁵¹

¹⁵¹ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 20-21.

Závěrem lze upozornit na to, že metodika dává lékaři možnost zvýšit náhradu za jednotlivé bolestivé stavy v závislosti na komplikovanosti jejich léčby. Zvýšení pak lze uplatňovat jen v případě kumulativního splnění dvou podmínek. První z nich je předpoklad, že bodové ohodnocení uvedené v metodice dostatečně nevystihuje způsobený bolestivý stav. Druhou z kumulativních podmínek předpokládá, že uvedený bolestivý stav byl zapříčiněn škůdcem. Metodika pak připouští další zvýšení náhrady podle ust. § 2957 OZ, to však za předpokladu, že toto zvýšení bude přiměřené ve vztahu k dílčím nárokům.¹⁵² Pro úplnost autor uvádí vymezení komplikací, jež odůvodňují zvýšení náhrady a jejich maximální možné procentuální navýšení náhrady bolestného:

- *„Komplikace lehká – do 5 % - vyžaduje krátkodobou léčbu, neprodlouží léčbu pro základní diagnózu. Nemá prokazatelný vliv na celkový stav (např. povrchní rozpad nebo infekce rány, psychická alterace);*
- *Komplikace středně závažná – do 10 % - vyžaduje dlouhodobou léčbu nebo další operaci, může prodloužit léčbu pro základní diagnózu nebo vyžaduje další operace (např. flebotrombóza, selhání osteosyntézy, hluboká infekce rány, compartment syndrom);*
- *Komplikace závažná – do 15 % - v akutní fázi prudce zhorší zdravotní stav, vyžaduje intenzivní léčbu místní nebo celkovou, více reoperací (např. rozpad anastomozy, pneumonie, břišní compartment syndrom);*
- *Komplikace těžká – do 20 % - celková, přechodně ohrožuje život, závažně ohrožuje zdraví (např. orgánové selhání, kardiopulmonální resuscitace).“¹⁵³*

4.8. Další nemajetkové újmy

Druhý z nároků náležící poškozenému v případě újmy na zdraví je nárok na náhradu další nemajetkové újmy. Zařazením tohoto nároku vznikla zcela nová kategorie, která však postrádá hlubší odbornou a soudní definici. Toto lze přičítat především skutečnosti, že ačkoliv občanský zákoník sám zavádí tuto kategorii nároků, nikterak ji nedefinuje. Další z příčin, která se na tomto neutěšeném legislativním stavu podílí, je skutečnost, že tento nárok nebyl předchozí právní úpravou nikterak upraven. Nelze tak v tomto případě hovořit o kontinuitě

---

¹⁵²Preambule Metodiky, Kapitola VI. Hodnocení bolesti.

¹⁵³Tamtéž.

s předchozí právní úpravou. Lze však zaznamenat snahu teorie i soudní praxe o odbornou definici tohoto nároku.

O jednu z prvních definic tohoto pojmu se pokusil Vojtek, jenž další nemajetkovou újmu vymezil jako nárok vznikající na základě zásahu škůdce do duševní a tělesné integrity poškozeného, který však nelze podřadit pod pojem bolestného a ztížení společenského uplatnění. Tento nárok tak bude vznikat v případě, kdy zásahem škůdce vznikne poškozenému újma, která ovšem nebude poškození pociťovat jako bolest, její charakter bude dočasný a bude natolik závažná, že i po aplikaci objektivizačních kritérií za ni bude vhodné poskytnout finanční náhradu. Vojtek jako příklad uvádí různá dlouhodobá omezení v životě poškozeného (např. dieta, fixace končetin atd.).¹⁵⁴

Snahu o vysvětlení pojmu další nemajetkové újmy ve vztahu k bolestnému lze zachytit rovněž v Metodice. Ta tento nárok spojuje především se zdravotními komplikacemi poškozeného, co do míry omezení pro něj plynoucích z léčby, avšak tyto komplikace či omezení nelze zohlednit pomocí procentuální zvýšení jednotlivých bolestných stavů. Metodika jako příklad výše uvedeného uvádí: déletrvající přišití končetiny v nepřírozené poloze či dlouhotrvající hospitalizaci poškozeného, a to za předpokladu, že výrazně překračuje dobu hospitalizace běžnou pro podobné případy.¹⁵⁵ Žďárek tuto definici dále rozšiřuje ve vztahu k pojmu ztížení společenského uplatnění. Dle jeho názoru se nárok na další nemajetkovou újmu uplatní ve chvíli, kdy u poškozeného objektivně dojde ke vzniku překážky lepší budoucnosti. Tato překážka ovšem není pořiditelná pod některý z komponentů uvedených v Metodice, v důsledku čehož by poškozenému nenáležel nárok na náhradu ztížení společenského uplatnění.¹⁵⁶

V neposlední řadě se k definici další nemajetkové újmy vyjádřil i Nejvyšší soud, který konstatoval, že: „další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru; jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, tedy

---

¹⁵⁴VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1108.

¹⁵⁵Preambule Metodiky, Kapitola V. Bolest.

¹⁵⁶ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 51-52.

okolnosti, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru.“¹⁵⁷

Ve výše uvedených definicích lze najít společného jmenovatele. Tím je právě vymezení další nemajetkové újmy ve vztahu k bolestnému a ztíženému společenského uplatnění. Nárok na náhradu další nemajetkové újmy tedy nalezne své uplatnění ve chvíli, kdy na zásah do duševní a tělesné integrity poškozeného nelze z jakýchkoli důvodů aplikovat zbývající dva nároky. Potud lze s výše uvedenými definicemi souhlasit, dle autora je však snaha o jakékoliv konkrétní vymezení tohoto pojmu zcela lichá, neboť se domnívá, že úmyslem zákonodárce bylo reagovat na předem zákonem či jiným právním předpisem nepředvídatelné následky zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného. Z čehož logicky vyplývá, že nelze blíže definovat ustanovení (a tím *defacto* předvídat následky, za nichž se uplatní), jehož má být užito při odškodňování nepředvídatelných následků. Účelem tohoto ustanovení je pak nepochybně ochrana subjektivní práv poškozeného, a tak aby byly odčiněny veškeré možné následky jednání škůdce, a tak toto ustanovení zákona nelze hodnotit jako nadbytečné.

4.9. Ztížení společenského uplatnění

Poslední z nároků vznikající poškozenému při zásahu do tělesné či duševní integrity je nárok na náhradu ztíženého společenského uplatnění. Občanský zákoník vznik tohoto nároku ovšem podmiňuje tím, že poškozenému vznikla překážka lepší budoucnosti. Pojmenování tohoto nároku je postulátem socialistického práva (poprvé je zakotveno až v OZ 1964), ale vzhledem k přiléhavému pojmenování tohoto institutu jej občanský zákoník zachovává.¹⁵⁸ Na podkladě této skutečnosti se odborná veřejnost domnívá, že byla zachována kontinuita s předchozí právní úpravou, tedy že praktická aplikace tohoto pojmu nedoznala změny.¹⁵⁹ Bezouška definuje ztížení společenského uplatnění jako: „*do budoucna trvale ztracené nebo omezené možnosti seberealizace poškozeného ve sféře rodinného, kulturního, společenského či sportovního života. Účelem je tedy poskytnout náhradu za*

---

¹⁵⁷Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11., pod sp. zn. 25 Cdo 2245/2017.

¹⁵⁸VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1107.

¹⁵⁹Například ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 36 nebo DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1002-1003.

nemožnost žít plnohodnotný život.“¹⁶⁰ Z definice je patrné, že předmětem tohoto nároku je objektivní zhodnocení života poškozeného v celém jeho celku před a po zásahu do jeho tělesné a duševní integrity. Porovnání se provádí se životem poškozeného před zásahem škůdce, a to s přihlédnutím k aktivitě a stylu života konkrétního poškozeného, s ustáleným zdravotním stavem poškozeného po prodělané léčbě. Je teda patrné, že při jinak identickém ztížení společenského uplatnění nemusí být poškozeným přiznáno stejné finanční zadostiučinění. Uvedené lze demonstrovat na příkladu profesionálního biatlonisty, jenž vinou poranění ukazováku nebude moci stisknout spoušť zbraně, a tak bude nucen zanechat své slibné kariéry. Pro obyčejného člověka bude sice poranění ukazováku představovat jisté omezení, nikoliv však takové, aby byl nucen změnit celý svůj dosavadní život.¹⁶¹ Do vymezení pojmu ztížení společenského uplatnění promluvil také Nejvyšší soud, a to konstatováním, že jako ztížení společenského uplatnění se mají odškodňovat ty bolesti, které jsou trvalým následkem poškození zdraví (tzv. chronické bolesti).¹⁶²

Vzhledem k názoru odborné veřejnosti na zachování kontinuity s předchozí právní úpravou je namístě zmínit některá rozhodnutí ze soudní praxe, jež se tomuto pojmu věnují, ačkoliv byly vydány za účinnosti nebo se primárně vztahují k ztížení společenského uplatnění v OZ 1964. Primárně lze konstatovat, že Nejvyšší soud se plně přiklonil k definici ztížení společenského uplatnění, jak je popsána výše, a to včetně toho, že tento nárok vzniká až ve chvíli ustálení zdravotního stavu poškozeného, tedy ve chvíli, kdy lze ztížení společenského uplatnění objektivně stanovit.¹⁶³ Nelze ani opominout usnesení Nejvyššího soudu k povaze tohoto nároku, jenž konstatoval, že se jedná o jednorázové odškodnění náležití poškozenému za ztrátu lepší budoucnosti, nikoliv o rentu či náhradu za ztrátu na výdělků.¹⁶⁴ V jiném usnesení zároveň Nejvyšší soud poznamenal, že výše přiznaného ztížení společenského uplatnění se neodvíjí od majetku toho, kdo jej vyplácí,¹⁶⁵ ani od délky soudního řízení, v němž by měla být přiznána náhrada za

---

¹⁶⁰BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1706-1709.

¹⁶¹Tamtéž.

¹⁶²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014

¹⁶³Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2687/2013, dříve například

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.7.2013, sp.zn. 21 Cdo 642/2003.

¹⁶⁴Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2161/2014.

¹⁶⁵Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1416/2008.

ztížení společenského uplatnění.¹⁶⁶ Závěrem je vhodné připomenout náleží Ústavního soudu ve věci rozhodování obecných soudů o výši odškodnění plynoucího z nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění. Ústavní soud konstatoval, že obecné soudy musí při svém rozhodování o výši náhrady postupovat tak, aby jimí přiznaná náhrada byla přiměřená způsobené újmě a vycházela z rozumných a objektivních důvodů.¹⁶⁷

4.9.1. Náhrada za ztížení společenského uplatnění podle OZ 1964

Obdobně jako v případě bolestného byl nárok na odškodnění za ztížení společenského uplatnění zakotven v ust. § 444 OZ 1964, přičemž definice¹⁶⁸ a způsob výpočtu nároku byly obsaženy v Bodové vyhlášce, respektive jejich přílohách. V praxi probíhal výpočet nároku za ztížení společenského uplatnění obdobně jako u nároku na bolestné, tedy na podkladě objektivního lékařského posouzení poškozeného vyjádřeného v lékařském posudku. Za účelem toho posouzení bylo třeba vyčkat stabilizování stavu poškozeného,¹⁶⁹ aby mohly být objektivně zhodnoceny překážky dalšího uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti. Posudek byl vypracován lékařem či lékařským zařízením a zjištěné následky zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného, které ve svém důsledku tvořily překážky dalšího uplatnění, byly přiřazeny k sazbám bodového hodnocení uvedeným v přílohách Bodové vyhlášky.¹⁷⁰ Platilo, že pokud nebylo možné daný následek subsumovat pod některou z položek uvedenou v přílohách Bodové vyhlášky, pak se takový následek posuzoval podle následku co do povahy a rozsahu nejbližšímu.¹⁷¹ Obdobně jako v případě bolestného Bodová vyhláška i u ztížení společenského uplatnění umožňovala zvýšit celkové bodové ohodnocení až o 50 %, a to v případě zvlášť těžkých následků. Za ty považovala Bodová vyhláška takové

¹⁶⁶Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3858/2007.

¹⁶⁷Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13.

¹⁶⁸§ 3 odst. 3 Náhradového nařízení: Odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví (dále jen "následky"). Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

¹⁶⁹Bodová vyhláška v ust. §8, odst. 2, písm. b) sice říkala, že lékařský posudek se zpravidla vydává jeden rok po vzniku újmy, nicméně v praxi záleželo na ustálení zdravotního stavu poškozeného.

¹⁷⁰FIALA, Josef. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-395-9. s. 745.

¹⁷¹Ust. § 3 odst. 3 Bodové vyhlášky.

následky, které podstatně měnily, omezovaly a znemožňovaly uplatnění poškozeného v životě, a to zejména vzhledem k jeho věku či předpokládanému budoucímu uplatnění.¹⁷² Po sečtení bodů za všechny následky byl tento počet vynásoben hodnotou jednoho bodu. Ta byla stejně jako v případě bolestného stanovena na hodnotu 120 Kč.¹⁷³

Nelze také opomenout fakt, že Bodová vyhláška připouštěla ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele modifikaci výše přiznaného ztížení společenského uplatnění na základě soudního uvážení.¹⁷⁴ Soudní praxe pak byla upravena především judikaturou Nejvyššího soudu. Ten například uvedl, že jedním z takových důvodů může být i široká paleta aktivit, kterým se poškozený věnoval před úrazem a ve kterých je následkem škodní události omezen či zcela vyřazen.¹⁷⁵ Kritérium věku poškozeného naopak nelze považovat za jediné a rozhodující kritérium.¹⁷⁶ Co do konkrétní výše zvýšeného ztížení společenského uplatnění pak Nejvyšší soud uvedl, že v případě 17letého poškozeného, který je následkem úrazu páteře vyřazen z pracovního života a omezen v ostatních aspektech lidského života (vč. rodinného, společenského a partnerského), včetně možnosti založit rodinu, nelze dospět k závěru, že by takový následek odůvodňoval desetinásobné zvýšení bodového hodnocení, pokud u poškozeného nedošlo ke snížení intelektu, gnostických ani komunikačních schopností a zůstala u něj zachována možnost se aktivně zapojit do života, ačkoliv bude nutné překonat jistý handicap či bude potřeba aktivní pomoci druhých osob.¹⁷⁷ Obdobně soud rozhodl i v jiném případě a konstatoval, že desetinásobné zvýšení bodového ohodnocení nepřichází do úvahy, pokud u poškozeného nedošlo k úplné ztrátě hybnosti ani gnostických či komunikačních schopností nebo poškozený vinou úrazu nepozbyl výjimečných schopností, které by zaručovaly jeho uplatnění v životě.¹⁷⁸ Podobnou hranici stanovil soud v případě pětinasobného zvýšení, přičemž větší zvýšení nepřisluší poškozenému, jenž sice pozbyl možnosti sportovat a jeho společenský život je výrazně omezen, nicméně není vyloučen z pracovního a kulturního života,

---

¹⁷²Ust. § 6, odst. 1, písm. c) Bodové vyhlášky.

¹⁷³Ust. § 7 Bodové vyhlášky.

¹⁷⁴Ust. § 7 odst. 3 Bodové vyhlášky.

¹⁷⁵Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3086/2009.

¹⁷⁶Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2647/2011.

¹⁷⁷Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1491/2009.

¹⁷⁸Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2884/2010.

není nikterak omezena jeho schopnost se sám o sebe postarat a netrpí výraznými psychickými obtížemi.¹⁷⁹

Vzhledem ke kontinuitě právní úpravy v oblasti náhrady za ztížené společenské uplatnění je namístě zmínit a zasadit do kontextu přisuzované částky v jednotlivých případech. Lze totiž očekávat, že by se náhrada za ztížené společenské uplatnění po rekonstrukci soukromého práva měla pohybovat v podobných intencích. Nejvyšší soud například posvětil přiznání částky 16.988.400 Kč (šestnáctinásobek základní sazby, ohodnocení činilo 25.595 bodů) ženě ve věku 24 let, která vedla ve všech aspektech běžný život a následkem dopravní nehody ztratila hybnost, plně pozbyla gnostické a komunikační schopnosti a je trvale odkázána na pomoc druhé osoby, je tedy zcela vyřazena z běžného života.¹⁸⁰ Obdobnou situaci lze vypořádat v jiném rozsudku Nejvyššího soudu, ve kterém následkem trestného činu škůdce utrpěla 24letá poškozená následkem dopravní nehody velmi vážná poranění, v důsledku kterých je zcela odkázána na péči druhé osoby, pomočuje se a není schopna komunikace s okolím. Před nehodou byla tato žena číňorodá (věnovala se ručním pracím, malování a sportu) a vedla běžný život (chystala se uzavřít manželství). Znalcem byly následky poškozené „obodovány“ celkem 9.400 body a základní výměra zvýšena o 50 % na 14.100 bodů. Následně soud přistoupil k moderaci ve výši desetinásobného zvýšení základní sazby a rozsudkem odvolacího soudu byla poškozené přiznána částka za ztížené společenské uplatnění ve výši 9.588.00 Kč.¹⁸¹ Na závěr lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu, v němž konstatoval, že minimální částka ztíženého společenského uplatnění náležící poškozenému v produktivním věku za ochrnutí všech čtyř končetin, v důsledku něhož je poškozený vyloučen ze sportovních a společenských aktivit a je odkázán na péči třetí osoby, je okolo 1.000.000 Kč.¹⁸²

Nelze taktéž nezmínit případy, kdy bylo ztížení společenského uplatnění již vypočítáno, nicméně u poškozeného došlo k dalšímu zhoršení zdravotního stavu, které bylo v souvislosti s jednáním škůdce. I na tuto možnost pamatovala Bodová vyhláška, která v takových případech nařizovala vyhotovení nového lékařského posudku, přičemž od počtu bodového ohodnocení získaného novým posudkem se

---

¹⁷⁹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4171/2010.

¹⁸⁰Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 25 Cdo 759/2005.

¹⁸¹Finální přisouzená částka byla nižší, a to následkem již vyplaceného plnění pojišťovnou a především proto, že poškozená měla na dopravní nehodě podíl ve výši 40 %; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 25 Cdo 290/2012.

¹⁸²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2186/2004.

odečetl počet bodů stanovený posudkem dřívějším.¹⁸³ Obdobně se vyjádřil Nejvyšší soud, který konstatoval, že v případě zhoršení již ustáleného zdravotního stavu vzniká nový nárok na náhradu ztíženého společenského uplatnění. Ten se určí porovnáním stavu před zhoršením se zdravotním stavem poškozeného v době vyhotovení nového lékařského posudku. Závěrem Nejvyšší soud podotkl, že pokud byly v případě prvního posouzení splněny podmínky k mimořádnému zvýšení náhrady, pak to automaticky neznamená, že jsou splněny u každého nově vzniklého nároku.¹⁸⁴

4.9.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění dle Metodiky

Jak již bylo předestřeno v kapitole věnované Metodice, systematika výpočtu ztíženého společenského uplatnění v Metodice vychází z dokumentu Světové zdravotnické organizace, který byl vydán pod názvem Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, respektive z kapitoly „Aktivita a participace“ této mezinárodní klasifikace.¹⁸⁵ O té by se dalo jistě napsat více, nicméně vzhledem k omezenému rozsahu této práce autor nebude více rozvíjet povahu či teoretická východiska této klasifikace, ale zaměří se právě na kapitolu aktivity a participace.

Kapitola aktivity a participace je zaměřena na hodnocení omezení poškozeného v životě. Toto hodnocení je prováděno ze dvou hledisek, respektive ze dvou kvalifikátorů. Prvním kvalifikátorem je hledisko výkonu poškozeného, který spočívá v možnosti poškozeného provádět určité úkoly denní potřeby, a to bez jakýchkoli vnějších vlivů (např. kompenzační pomůcky, pomoc druhé osoby atd.). Druhým hodnotícím kritériem je kvalifikátor kapacity člověka, která představuje nejvyšší možnou míru zapojení poškozeného do různých společenských situací v daném momentě, ovšem již s využitím vnějších vlivů. Právě ze snížené možnosti zapojení poškozeného do společenských situací lze usuzovat na problémy v jiných aspektech lidského života (např. partnerský či rodinný život). U poškozeného se však bude zjišťovat výkon jen v těch případech, kde je to z hlediska metodiky relevantní. Taková situace nastane tehdy, kdy poškozený pomocí běžně dostupných kompenzačních pomůcek dosáhne menšího

---

¹⁸³§ 5 odst. 2 Bodové vyhlášky

¹⁸⁴Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 275/2006

¹⁸⁵ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 25-30.

omezení v životě, jeho možnosti uplatnění ve společnosti jsou tedy vyšší. Z toho vyplývá, že dle Metodiky se primárně hodnotí ztráta schopností poškozeného bez užití kompenzačních pomůcek a bez ohledu na to, zda poškozený konkrétní aktivitu vyvíjel či nikoliv. Opačný postup je zvolen u položky (d 850) placeného zaměstnání, u níž se porovná možnost výkonu jakékoli práce oproti výkonu k práci, jež poškozený vykonával. Závěrem je třeba upozornit na to, že Metodika připouští použití procentuálního vyjádření omezení namísto využití kvalifikátoru, pokud je z lékařského hlediska možné přesnější určení (např. standardizovaným testem).¹⁸⁶ Shodně s Bodovou vyhláškou upravuje Metodika také dobu, kdy se provádí samotné lékařské posouzení. I zde je třeba vyčkat ustálení zdravotního stavu poškozeného. Lékařské posouzení se zpravidla provádí po jednom roce od škodní události. Právě s momentem ustálení zdravotního stavu poškozeného je spojen moment vzniku nároku na náhradu ztíženého společenského uplatnění.¹⁸⁷

Aktivita a participace poškozeného se dle metodiky posuzuje v devíti kapitolách. Kapitoly se dále člení na jednotlivé podkapitoly obsahující konkrétní schopnosti poškozeného, jejichž snížení je předmětem posuzování. Metodika obsahuje následující kapitoly:

- „d1 : Učení se a aplikace znalostí
- d2 : Všeobecné úkoly a požadavky
- d3 : Komunikace
- d4 : Pohyblivost
- d5 : Péče o sebe
- d6 : Život v domácnosti
- d7 : Mezilidská jednání a vztahy
- d8 : Hlavní oblasti života
- d9 : Život komunitní, sociální a občanský“¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 33-34; Metodika, část C Aktivita a participace.

¹⁸⁷ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 44.

¹⁸⁸ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R. a PÚRY, F. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9. s. 33-34; Metodika, část C Aktivita a participace.

Metodika opouští dosud platný systém založený Bodovou vyhláškou, tedy výpočet založený na součtu bodů za všechny následky, který je posléze vynásoben hodnotou jednoho bodu. Nově pojímá výpočet jako procentuální vyjádření ztíženého uplatnění člověka v pásmu 0 až 100 %, přičemž 100 % představuje úplné vyřazení člověka ze všech aspektů života.¹⁸⁹ Pro oba kvalifikátory metodika používá stejnou čtyřstupňovou stupnici, kterou uvádím níže:

- „Kvalifikátor č. 0; žádná obtíž; rozsah: 0-4 %; osoba nemá a nepociťuje žádný problém;
- Kvalifikátor č. 1; lehká obtíž; rozsah: 5-24 %; problém je přítomen méně než 25 % času s intenzitou, kterou může osoba tolerovat (je dobře snesitelný), a který se stal zřídka během posledních 30 dní;
- Kvalifikátor č. 2; středně těžká obtíž; rozsah: 25-49 %; problém je přítomen méně než 50 % času s intenzitou, která zasahuje do každodenního života (je zřetelný), a který se děje občas během posledních 30 dní;
- Kvalifikátor č. 3; těžká obtíž; rozsah: 50-95 %; problém je přítomen více než 50 % času s intenzitou, která částečně rozvrací každodenní život osoby (značně velký), a který se děje často během posledních 30 dní;
- Kvalifikátor č. 4; úplná obtíž; rozsah: 96–100 %; problém je přítomen více než 95 % času s intenzitou, která zcela rozvrací každodenní život osoby (obtíže jsou nesnesitelné nebo je funkce nemožná), a který se děje každý den během posledních 30 dní.“¹⁹⁰

Finální výpočet, od něhož se bude odvíjet výše finanční náhrady za ztížené společenské uplatnění, získáme tak, že každou podkapitolu násobíme její hodnotou v rámci příslušné kapitoly (ta je odvozena od počtu podkapitol v jednotlivé kapitole). Takto získané hodnoty je nutné sčítat v rámci každé kapitoly, přičemž tímto postupem získáme hodnotu kapitoly. Poté postačí sečíst jednotlivé procentuální hodnoty kapitol, kdy tento součet dává dohromady výsledné procento. Lze hovořit o tom, že jde o aplikaci váženého průměru nejprve v rámci jednotlivých podkapitol a na základě výsledků v nich pak na jednotlivých kapitolách.¹⁹¹

---

¹⁸⁹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1712.

¹⁹⁰Metodika, část C Aktivita a participace.

¹⁹¹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1011.

Na závěr výpočtu ztíženého společenského uplatnění je potřeba stanovit hodnotu jednoho procentního bodu. Metodika ovšem volí zcela jiný postup a stanovuje hodnotu, jež je rovna 100 % ztíženého společenského uplatnění, respektive je rovna hodnotě absolutního vyřazení ze všech aspektů života. Opět jako v případě bolestného se Metodika odvrací od statického určení hodnoty sta procentních bodů, ale tuto hodnotu váže na exaktní ekonomické kritérium, které je stanoveno na:¹⁹² „400násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady.“¹⁹³ Na tomto místě je vhodné předložit tabulku (tabulka č. 3), jež ukazuje vývoj této výše v průběhu jednotlivých let. Autor se plně ztotožňuje s výší 100% náhrady za ztížené společenského uplatnění, a to vzhledem ke snaze zachování kontinuity s předchozí právní úpravou a také vzhledem ke skutečnosti, že výše takové náhrady se autorovi jeví jako dostatečná. Autor nicméně setrvává na svém stanovisku ohledně lépe zvoleného kritéria pro každoroční navyšování hodnoty sta procentních bodů, a to prostřednictvím hodnoty inflace. Vzhledem však k omezenému rozsahu této práce a skutečnosti, že výše uvedené argumenty lze analogicky aplikovat i na výpočet náhrady za ztížené společenské uplatnění, nebude autor svoje myšlenky na tomto místě více rozvíjet.

Tabulka č. 3

Rok	Hrubá mzda¹⁹⁴	100% hodnota ZSU
2017	29.504 Kč	11.801.600 Kč
2016	27.589 Kč	11.035.600 Kč
2015	26.467 Kč	10.586.800 Kč
2014	25.686 Kč	10.274.400 Kč

Finální výpočet náhrady získáme postupem, při němž se oproti hodnotě sta procentních bodů započte procentuální vyjádření ztíženého společenského uplatnění poškozeného, čímž získáme výslednou hodnotu, jež případně

¹⁹²Preambule Metodiky, Kapitola X. Určení výše náhrady.

¹⁹³Tamtéž.

¹⁹⁴Mzdy – vývoj mezd, průměrné mzdy 2019–5 let [online] kurzy.cz, [cit 18. února 2019]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

poškozenému jako náhrada za ztížené společenské uplatnění.¹⁹⁵ Nejlépe lze výše uvedený výpočet demonstrovat na jednoduchém vzorečku viz níže:

$$\text{Fin. náhrada poškozenému} = \frac{100\% \text{ hodnota ZSU} \times \% \text{ ZSU u poškozeného}}{100}$$

Obdobně jako Bodová vyhláška i Metodika připouští modifikaci výše ztížení společenského uplatnění, a to v závislosti na několika předem daných faktorech na straně poškozeného, kterými jsou: věk poškozeného a ztráta skutečně výjimečné lepší budoucnosti (kariéry) poškozeného. Oproti tomu zná Metodika i důvody na straně škůdce, které mohou ovlivnit výši náhrady. Ty pak zcela odpovídají okolnostem zvláštního zřetele hodných (viz ust. § 2957 OZ). Právě modifikace podle posledního kritéria je zvláštní tím, že Metodika pro ni nestanovuje žádná konkrétní procentuální vodítka. To je způsobeno tím, že nelze předpovídat všechny způsoby, jimiž by škůdce mohl naplnit tento modifikační důvod, a tak je zcela nemožné vytvářet určitá rigidní vodítka. Opět zde vystupuje do popředí úloha soudu, který v případech aplikace tohoto modifikačního důvodu bude muset určit výši modifikace, a to s přihlédnutím k okolnostem daného případu. Zároveň však bude muset být zachován požadavek na zachování legitimního očekávání dle ust. § 13 OZ. Právě za tímto účelem metodika doporučuje, aby celkové zvýšení náhrady (za všechny tři kategorie) nepřesahovalo dvojnásobek základní částky.¹⁹⁶

Metodika však stanovuje procentuální vodítka v případě okolností na straně poškozeného. Z důvodů zvýšení náhrady na základě věku však podotýká, že každá osoba vnímá jemu vzniklou újmu podobně, a tak neobstojí tvrzení, že jen na základě věku by měla být náhrada několikanásobně větší. Je sice pravda, že mladší člověk je adaptabilnější a lépe se dokáže vyrovnat s novým stavem poškozeného zdraví, nicméně bude muset žít se stavem poškozeného zdraví delší dobu. Metodika zvolila jako výchozí věk 45–50 let, který považuje za „vrchol“ lidského života v oblasti

---

¹⁹⁵Preambule Metodiky, Kapitola X. Určení výše náhrady

¹⁹⁶VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1115.

zdravotní a sociální.¹⁹⁷ Od tohoto věku se náhrada zvyšuje či zmenšuje podle níže uvedeného klíče:

- „ve věku 0-24 let se náhrada zvyšuje přibližně o 30 až 35 %;
- ve věku 25-34 let se náhrada zvyšuje přibližně o 20 %;
- ve věku 35-44 let se náhrada zvyšuje přibližně o 10 %;
- ve věku 55-69 let se náhrada snižuje přibližně o 10 %;
- ve věku 70 a více se náhrada snižuje přibližně o 20 %.“¹⁹⁸

Obdobně Metodika pojímá i modifikační důvod, jenž zohledňuje společenské zapojení poškozeného. I zde konstatuje, že nelze poměřovat způsobenou újmu poškozenému, který je aktivní a následkem újmy na zdraví je omezen či vyloučen z dosavadních aktivit, a poškozenému, který vede jednotvárný život. Ačkoliv se může zdát, že aktivní člověk je postižen více, ve skutečnosti tomu tak být nemusí. Aktivní cyklista se například po ochrnutí dolní končetiny často nevzdá cyklistiky a pořídí si speciálně upravené kolo, aby mohl svou zálibu dále provozovat, čímž se se svým zraněním vyrovná podstatně lépe než člověk s jednotvárným životem, jenž následkem stejného úrazu upadne do ještě větší letargie.¹⁹⁹ Metodika Nejvyššího soudu obdobně jako v případě věku umožňuje modifikaci oběma směry, a to právě v závislosti na šíři aktivit poškozeného dle následujícího klíče:

- „při výjimečném intenzivním zapojení se náhrada zvyšuje až o 30 %;
- při nadprůměrném intenzivním zapojení se náhrada zvyšuje až o 20 %;
- při nadprůměrném zapojení se náhrada zvyšuje až o 10 %;
- při podprůměrném zapojení se náhrada snižuje až o 10 %;
- při prakticky žádném zapojení se náhrada snižuje až o 20 %.“²⁰⁰

4.10. Kritika fungování Metodiky

Autor považuje za důležité věnovat pozornost některým kritickým připomínkám, které se v případě Metodiky objevují. Předně je třeba konstatovat, že Metodikou používaná stupnice podle Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, nebyla vypracována za tímto ani obdobným účelem, ale byla určena pro standardizaci dat a jejich porovnání mezi členskými zeměmi Světové zdravotnické organizace. Další odborná výtka směřuje do oblasti váhového

---

¹⁹⁷Preambule Metodiky, Kapitola X. Určení výše náhrady

¹⁹⁸Tamtéž.

¹⁹⁹Tamtéž.

²⁰⁰Tamtéž.

nastavení jednotlivých kapitol této klasifikace. Metodika zakotvuje celkem 9 kapitol, přičemž všem přisuzuje stejnou váhu (0,11 %), ačkoli je na první pohled evidentní, že kapitoly stejnou váhu nemají. Jako příklad lze uvést kapitolu d4 Pohyblivost, která obsahuje podkapitoly jako chůze, měnění základní pozice těla a přemísťování věcí a která má stejnou hodnotu jako kapitola d7 Mezilidská jednání a vztahy, jež obsahuje položky jako formální a neformální společenské vztahy, intimní vztahy a schopnost reprodukce. Ačkoliv autor nechce, jakkoliv podceňovat důležitost schopností uvedených v kapitole d7, přesto se neubrání pocitu, že je nelze stavět na stejnou úroveň jako možnost samostatně se pohybovat. Pokud se podíváme na Metodiku podrobněji, zjistíme, že hodnota položek v jednotlivých kapitolách se odvíjí od počtu položek uvedených v jedné kapitole vždy tak, aby součet jednotlivých položek v kapitole dával dohromady jeden celek (100 %). Uvedené jen podtrhuje výše uvedenou nerovnost jednotlivých kapitol, která se tak zcela logicky přenáší do nerovnosti jednotlivých položek. Jako příklad si dovolím uvést hodnotu položky d920 Rekreační a volný čas (25% hodnoty v kapitole d9 Život komunitní, sociální a občanský) a položky d230 Vykonávání běžných denních povinností (25% hodnoty v kapitole d2 Všeobecné úkoly a požadavky). Opět lze jen konstatovat, že hodnota těchto položek podle Metodiky zcela evidentně neodpovídá hodnotě těchto položek v běžném životě. Uvedené lze ještě více podtrhnout, pokud porovnáme například výše uvedenou položku d920 s položkou d163 Schopnost myšlení (hodnota 6,25 % v kapitole d1 Učení se a aplikace znalostí), což v porovnání znamená, že položka d920 je čtyřikrát hodnotnější než položka d163 (uvedené bude samozřejmě platit při porovnání všech položek v kapitole d1 a d9).²⁰¹

Jak vyplývá z předešlého odstavce, Metodika nereflektuje hodnotu jednotlivých schopností člověka v reálném světě, a právě o tuto skutečnost opírá autor této práce svou kritiku. Lze chápat snahu Nejvyššího soudu o vytvoření objektivizujících kritérií, nicméně pokud už taková kritéria mají vzniknout, pak je nutné, aby odpovídala skutečnému životu. Tomu se tak v případě Metodiky nestalo. Lze tak uzavřít s tím, že Metodika v současné podobě by měla zůstat jen vodítkem

---

²⁰¹MALIŠ, D. „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nemajetkové újmy na zdraví – jak postupovat při jejich výkladu? [online] epravo.cz, [cit 17. února 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykkladu-105903.html>

(pomocným kritériem) pro vyčíslení újmy na zdraví, nikoli jediným rozhodujícím kritériem.

4.11. Přejídná ustanovení o náhradě nemajetkové újmy

Po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku bylo třeba určit, které právní úpravy se užije na újmy vzniklé před účinností nového občanského zákoníku. Na první pohled je evidentní, že pro poškozeného je výhodnější náhrada nemajetkové újmy dle Metodiky. Výše uvedenou problematiku upravuje ust. § 3079 OZ. Toto ustanovení jednoznačně říká, že rozhodujícím okamžikem pro určení rozhodné právní úpravy je okamžik porušení povinnosti stanovené právním předpisem. Pokud porušení nastalo za účinnosti staré úpravy, pak se jí taktéž použije na stanovení výše újmy na zdraví. Toto pravidlo se však neuplatní bezesbytku. Za současného splnění několika podmínek je možné dovodit retroaktivní použití nové úpravy, ačkoliv bylo porušení povinnosti spácháno za účinnosti staré úpravy. První podmínkou je, že do nabytí účinnosti nového občanského zákoníku soud pravomocně nerozhodl o nároku poškozeného. Druhou je poté návrh poškozeného, aby bylo postupováno dle nové úpravy. Závěrečnou podmínkou je, že jsou pro takový postup mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele. Co do mimořádných důvodů hodných zvláštního zřetele zákon odkazuje na ust. § 2 odst. 3 OZ,²⁰² příkladně půjde o takovou situaci, kdy by aplikace staré úpravy na posuzovaném případě byla v rozporu s dobrými mravy, vedla by ke krutosti či bezohlednosti (důvodová zpráva jmenuje například, že škůdce způsobil újmu úmyslně z touhy ničít, ublížit nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky).²⁰³ Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu lze například zmínit rozsudek, ve kterém se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda je jednání škůdce, které bylo pravomocně odsouzeno jako trestný čin, samo o sobě mimořádným důvodem zvláštního zřetele hodné. Nejvyšší soud konstatoval, že tomu tak není.²⁰⁴

Výše uvedená aplikace však naráží na princip zákazu retroaktivity, tedy že právní úprava působí vždy zásadně na ty právní vztahy, které vzniknou od účinnosti

---

²⁰²§ 2 odst. 3 OZ: Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.

²⁰³§ 3079 OZ; FATTER R.W., Bolestné – základní principy a rozdílné nároky podle pracovního a občanského práva a jejich dědění [online] epravo.cz, [cit 24. února 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/bolestne-zakladni-principy-a-rozdilne-naroky-podle-pracovniho-a-obcanskeho-prava-a-jejich-dedeni-107458.html>; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1965/2016

²⁰⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1965/2016

právní normy. V tomto případě by se však nová úprava vztahovala na první vztahy, jež vznikly před účinností nového občanského zákoníku. Vojtek se domnívá, že k porušení principu zákazu retroaktivity nedojde, pokud bude podle nového zákona přiznána taková náhrada, která by mohla být přiznána i za účinnosti staré právní úpravy. Z toho lze dovodit, že porušením principu zákazu retroaktivity by bylo přiznání nároku, který předchozí právní úprava neznala.²⁰⁵

---

²⁰⁵VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1430-1431.

5. Sekundární oběti

Tato kapitola se věnuje újmám sekundárních obětí a odškodňování jejich nároků. Za sekundární oběti můžeme označit ty osoby, které nebyly jednáním škůdce přímo poškozeny (primárně), ale jejich újma spočívá právě v tom, že újma vznikla této primárně poškozené osobě. Újma sekundárně poškozené osoby se může projevit jak v rovině majetkové újmy (nároky podle ust. § 2960, 2961, 2965 a 2966 OZ), tak v rovině nemajetkové újmy (viz níže). Vzhledem k tématu této práce se autor nicméně zaměří především na nároky sekundárně poškozené osoby, které jsou spojeny se zásahem do života a zdraví primárně poškozené osoby.²⁰⁶

5.1. Sekundárně poškozené osoby dle ust. § 2959 OZ

Komentované ustanovení umožňuje přiznat náhradu nemajetkové újmy za vytrpěné duševní útrapy osobě sekundárně poškozené v případě, že osoba primárně poškozená, jež má k osobě sekundárně poškozené určitý právem kvalifikovaný vztah, byla následkem jednání škůdce usmrcena či jí bylo zvláště závažně ublíženo na zdraví.²⁰⁷ V případě osoby sekundárně poškozené se nicméně vždy nemusí jednat o nárok na náhradu nemajetkové újmy vzniklý na základě komentovaného ustanovení. Rozhodující skutečností je závažnost psychického následku, jenž zanechal škodní událost na osobě sekundárně poškozené. Toto se projeví především v rozlišení duševních útrap (citové újmy) a psychického onemocnění na straně poškozeného (tzv. újma ze šoku). Je třeba krátce definovat oba následky. Za duševní útrapy budou považovány takové následky, jež ovlivňují psychiku člověka, ale ještě nemají podobu diagnostikovatelného onemocnění (např. nespavost, plačtivost atd.). V případě, kdy lze psychický stav osoby sekundárně poškozené lékařsky diagnostikovat, bude takový následek již újmou na zdraví. Komentované ustanovení stanovuje, že se odškodňují duševní útrapy, přičemž tento pojem by se dal bezesporu vztáhnout na oba pojmy. Teorie má však za to, že komentované ustanovení se použije jen v případě citové újmy, nikoliv újmy na zdraví. Z čehož vyplývá, že v případě, kdy osoba sekundárně poškozená utrpí v důsledku škodní události osoby primárně poškozené takový psychický následek, který bude mít podobu újmy na zdraví, pak sekundárně poškozené osobě vzniká nárok na odškodnění újmy na zdraví dle ust. § 2958 OZ. Nelze však dojít k tomu, že by nárok

---

²⁰⁶DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1020-1021.

²⁰⁷§ 2959 OZ.

podle ust. § 2959 OZ automaticky zanikal v případě, kdy osobě sekundárně poškozené vznikl nárok dle ust. § 2958 OZ. Oba nároky naopak stojí vedle sebe a osoba sekundárně poškozená má práva z obou dvou nároků. Dle Bezoušky se však v dnešním pojetí náhrady nemajetkové újmy dle § 2959 OZ vylučuje, aby sekundární oběť uplatňovala nárok na náhradu z titulu obecných pravidel (např. dle § 2910 OZ), jelikož ustanovení § 2959 je ve vztahu speciality k obecným ustanovením. Obecná ustanovení se poté uplatní v případě, kdy nelze uplatit nárok dle ust. § 2959 OZ.²⁰⁸ Ustanovení § 2910 nalezne uplatnění v případech sekundárně poškozených obětí, které sice nejsou osoby kvalifikované ve smyslu ust. § 22 OZ, ale následkem újmy primárně poškozeného u nich došlo k újmě na zdraví (např. svědci újmy primární osoby). Pokud u takových poškozených vznikne jen citová újma, pak jim odškodnění nenáleží.²⁰⁹

Lze konstatovat, že toto ustanovení představuje nesamostatnou skutkovou podstatu náhrady imateriální újmy. Tuto nesamostatnost lze spatřovat v tom, že vznik tohoto nároku je zcela obligatorně vázán na naplnění jiné samostatné skutkové podstaty u primárně poškozené osoby. V tomto konkrétním případě se pro vznik nároku dle § 2959 OZ, mimo jiných požadavků, očekává, že primárně poškozená osoba byla jednáním škůdce usmrcena, či jí bylo zvláště závažně ublíženo na zdraví. Škůdce tímto jednáním naplnil samostatnou skutkovou podstatu, jež byla v zákoně zakotvena za účelem ochrany života a zdraví. Tato vázanost sekundární skutkové podstaty na primární skutkovou podstatu se například projevuje i v rovině předpokladů pro vznik náhrady imateriální újmy. To znamená, že pokud poškozený neodpovídá podle samostatné delikt ní skutkové podstaty, pak je taktéž vyloučena jeho odpovědnost podle sekundární skutkové podstaty. Primární skutkovou podstatou pak budou vždy delikt ní skutkové podstaty. Vznik nároku dle komentovaného ustanovení u sekundárně poškozené oběti na základě smluvní odpovědnosti je pak bez dalšího vyloučen, ledaže by se na osobu sekundárně poškozenou vztahoval ochranný účinek smlouvy. Lze si taktéž představit situaci, kdy by u primárně poškozené osoby došlo k porušení smluvní

---

²⁰⁸DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1021-1022; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1718-1719.

²⁰⁹DOLEŽAL T. Odškodňování imateriálních újem sekundárních obětí. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2017, č. 2, ISSN: 1804-8137. s. 44-59.

povinnosti, nikoliv však naplnění delikt ní skutkové podstaty. V takovém případě by pak nárok sekundárně poškozené osoby nevznikl.²¹⁰

Výše uvedené ustanovení zákona navazuje na ust. 444 odst. 3 OZ 1964, který byl však do starého občanského zákoníku včleněn až novelou z roku 2004.²¹¹ Tato novela ovšem reagovala na soudní praxi, která připouštěla odškodňování citové újmy u sekundárních obětí, a to formou ochrany osobnosti, která byla upravena v ust. § 13 OZ 1964. Zcela zásadní úlohu v odškodňování sekundárních obětí sehrál rozsudek Krajského soudu v Ostravě, který konstatoval, že: *„jestliže mezi fyzickými osobami existují sociální, morální, citové a kulturní vztahy vytvořené v rámci jejich soukromého a rodinného života, může porušením práva na život jedné z nich dojít k neoprávněnému zásahu do práva na soukromí druhé z těchto osob. Právo na soukromí totiž zahrnuje i právo fyzické osoby vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v citové oblasti, aby tak fyzická osoba mohla rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost. Protiprávní narušení těchto vztahů ze strany jiného představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby.“*²¹² Tento přístup k odškodňování sekundárních obětí později přijal za svůj jak Nejvyšší soud, tak i Ústavní soud.²¹³ Zákodárce poté v reakci na soudní praxi zakotvil nárok sekundárně poškozených přímo do občanského zákoníku (ust. § 444 odst. 3 OZ 1964). Toto ustanovení zakotvovalo nárok taxativně vyjmenovaných pozůstalých na náhradu nemajetkové újmy za smrt blízké osoby. Obdobně jako v případě stanovení hodnoty jednoho bodu u bolestného či ztíženého společenského uplatnění, i zde byla výše nároku zcela exaktně stanovena, a to v případě každého pozůstalého (např. manželovi, manželce, dítěti či rodiči náleželo 240.000 Kč; sourozenci náleželo 175.000 Kč). Tyto částky však opět vycházely z určitého paušálního vyčíslení rodinných vztahů u běžného člověka. To však nemuselo ve všech případech poskytovat dostatečnou náhradu pro pozůstalé, a tak byla, i ve světle rozhodnutí Ústavního soudu,²¹⁴ nadále zachována možnost domáhat se dodatečné náhrady formou žaloby ochrany osobnosti. Závěrem je nutné zmínit, že prisuzované částky pozůstalým nad rámec paušální částky stanovené

---

²¹⁰DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1025-1026.

²¹¹Zákon č. 47/2004 Sb.

²¹²Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 1. 1998, sp. zn. 23 C 52/96

²¹³Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1678/2004; usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01.

²¹⁴Nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04

zákonem nedosahovaly závratné výše. Až na několik málo výjimek byla přisuzovaná náhrada v řádech desetitisíců či statisíců.²¹⁵

Komparací právní úpravy obsažené v OZ 1964 s aktuálně platnou právní úpravou lze naznat, že ačkoliv nová právní úprava vychází z té staré, tak ji do značné míry rozšiřuje, a to co do skutkových okolností, kdy současná právní úprava připouští náhradu také v případě, kdy bylo škůdcem primárně poškozené osobě způsobeno zvláště závažné ublížení na zdraví. Nově tak právní úprava není omezena jen na smrt primárně poškozeného. Dále se opouští paušální vyčíslení náhrady, která náleží sekundárně poškozené osobě. Dle ust. § 2959 OZ by taková částka měla být stanovena s ohledem ke všem relevantním okolnostem, respektive nově se hodnotí skutečná kvalita vztahu mezi primárně a sekundárně poškozenou osobou. Tím také vzniká povinnost na straně sekundárně poškozené osoby, která musí kvalitu vztahu s primárně poškozeným prokazovat. Další rozšíření nastalo co do osob, jež jsou aktivně legitimovány požadovat náhradu. Dle současné právní úpravy jsou aktivně legitimovány všechny osoby blízké, nikoliv jen ty taxativně vyjmenované v ust. § 444 odst. 3 OZ 1964.²¹⁶ Níže je vhodné vymezit podmínky k uplatnění tohoto nároku a taktéž uvést kritéria, která se podílejí na výpočtu tohoto nároku.

První, zjevně nejdůležitější podmínkou, je požadavek, aby bylo do zdraví primárně poškozeného zasaženo určitým kvalifikovaným způsobem. Za takový kvalifikovaný následek lze považovat smrt či zvláště závažné ublížení na zdraví primárně poškozené osoby, kdy za tento následek odpovídá škůdce primárně poškozené osobě na základě delikt ní skutkové podstaty. Definice smrti není nikterak obtížná. Legální definice smrti lze dohledat v transplantačním zákoně,²¹⁷ byť je v něm vymezena jen pro účely tohoto zákona. Teorie a praxe dovozuje vztahení definice smrti užití v transplantačním zákoně, tedy mozkové smrti nebo nevratné zástavy krevního oběhu, na celý právní řád. Obdobně neobsahuje občanský zákoník definici pojmu zvláště závažného ublížení na zdraví. Definici, ze

---

²¹⁵DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1024-1025; RYŠKA M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy 2016, č. 11, ISSN 1210-6410. s. 381.

²¹⁶DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1025.

²¹⁷Ust. § 2 písm. e) – smrtí se rozumí nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratná zástava krevního oběhu.

kteřé lze vyjít, obsahují výkladová ustanovení trestního zákoníku, konkrétněji ust. § 122 odst. 2²¹⁸ TZ.²¹⁹ Je vhodné zmínit význam pojmů obsažených v tomto výkladovém ustanovení:

- *Zmrzačení – trvalá tvarová nebo funkční změna těla nebo jeho částí a ztráta některé z končetiny nebo jejich podstatných částí;*
- *Ztráta a podstatné snížení pracovní způsobilosti – záleží na povšechné pracovní způsobilosti, nikoli na způsobilosti v přiměřeném nebo dosavadním zaměstnání;*
- *Ochromení údu – nezpůsobilost nebo značně snížená schopnost pohybu některé končetiny;*
- *Ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí – snížení původní smyslové funkce o více než polovinu;*
- *Poškození důležitého orgánu – závažné poškození takového orgánu, při kterém vzniká nebezpečí pro život nebo jiný závažný déletrvající nebo trvalý stav;*
- *Zhyzdění – trvalá nápadná změna, jež vzbuzuje odpor a ošklivost, a to i tehdy, když ji zle odstranit plastickou operací nebo zakrýt;*
- *Vyvolání potratu – vypuzení plodu a placenty do 28. týdne těhotenství;*
- *Mučivé útrapy – bolest na hranici snesitelnosti, byť jen kratší dobu trvající, nebo sice bolesti snesitelné, ale déle trvající, které velmi citelně zasahují celou osobnost postiženého, u něhož pak převládá vnímání bolesti, obavy z jejich dalšího trvání apod.*
- *Delší dobu trvající porucha zdraví – lze považovat dobu nejméně šesti týdnů, ovšem za předpokladu, že po tuto dobu trvala vážná porucha zdraví.*²²⁰

---

²¹⁸§ 122 odst. 2 TZ: Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví: zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyždění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví.

²¹⁹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1027; MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-73-1., s. 312-314.

²²⁰SÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7., s. 564-565.

Druhým nezbytným kritériem při přiznání náhrady sekundárně poškozené osobě je určitý právem kvalifikovaný vztah k osobě primárně poškozené. Tento právem kvalifikovaný vztah lze stáhnout na všechny osoby blízké ve smyslu ust. § 22 OZ.²²¹ Toto ustanovení vymezuje osoby blízké dvěma okruhy osob. Tím prvním je taxativní výčet osob, které je z důvodu blízkého příbuzenského vztahu nutné považovat za osoby blízké. Druhým okruhem osob jsou osoby, u nichž je třeba kumulativního splnění dvou podmínek, aby bylo možné hovořit o osobách blízkých. První z podmínek je určitý objektivní vztah (rodinný či obdobný) mezi dotčenými osobami, druhou je dostatečně intenzivní citový vztah, který musí dosahovat takových kvalit, že případnou újmu jedné osoby bude druhá osoba pociťovat jako újmu vlastní. Osoby takto vymezené lze považovat za osoby, jež se mohou domáhat náhrady nemajetkové újmy z titulu sekundárně poškozeného (tzv. aktivně legitimované osoby).²²²

Jak už bylo zmíněno výše, v prvních poměrech současného občanského zákoníku je nutné tvrdit a dokazovat skutečnosti, které jsou rozhodné pro stanovení výše náhrady nemajetkové újmy náležící sekundárně poškozené osobě. Obecně by spíše měly být dokazovány ty okolnosti, které vybočují z obvyklé intenzity daného vztahu. Je patrné, že sekundárně poškozený se bude dokazovat ty skutečnosti, které dostatečně jasně prokazují, že vztah mezi ním a osobou primárně poškozenou byl intenzivnější, než je u podobných vztahů obvyklé. Tato skutečnost by se pak promítla do výše jemu přiznané náhrady. V opačné situaci bude škůdce, který naopak bude dokazovat, že vztah primárně a sekundárně poškozeného nebyl tak intenzivní. Výše přiznané finanční náhrady sekundárně poškozenému po zohlednění všech relevantních kritérií (viz níže) by dle dikce tohoto zákonného ustanovení měla plně vyvážit utrpení sekundárně poškozeného. Pokud nelze výši náhrady takto určit, pak se uplatní zásada slušnosti. Ohledně uplatnění zásady slušnosti na aplikační praxi tohoto ustanovení dochází Melzer i Bezouška k obdobným závěrům, jako tomu bylo u uplatnění této zásady ve vztahu k ust. §

---

²²¹§ 22 odst. 1 OZ: Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

²²²MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-73-1., s. 298; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1720-1721.

2958 OZ. Právě za účelem stanovení plné náhrady za vytrpěné újmy sekundárně poškozené osoby je nutné stanovit jistá hodnotící kritéria, která budou aplikována za účelem stanovení příslušné výše finanční náhrady přisouzené sekundárně poškozené osobě.²²³

Soudní praxe velmi záhy po účinnosti nového občanského zákoníku přišla s relevantními kritérii, která by měla být obecnými soudy zohledněna při výpočtu náhrady náležící osobě sekundárně poškozené. Obecné soudy mají nadále posuzovat jak okolnosti na straně poškozeného, tak okolnosti na straně škůdce. Jako okolnosti na straně poškozeného se zejména posuzují: intenzita vztahu osoby primárně a sekundárně poškozené, věk primárně a sekundárně poškozeného, hmotná závislost osoby sekundárně poškozené na osobě primárně poškozené, jiné již poskytnuté satisfakce. Za okolnosti, které obecné soudy zohledňují na straně škůdce, patří: postoj škůdce ke škodní události, dopad škodní události na psychiku škůdce, majetkové poměry škůdce a míra zavinění škůdce, respektive podíl primárně poškozené osoby na škodní události. Nicméně i podrobné zhodnocení těchto kritérii nezbavuje obecné soudy povinnosti dostatečně jasně a důkladně odůvodnit své rozhodnutí, a to nejen co do konečné částky přiznané osobě sekundárně poškozené, ale taktéž musí být přesvědčivě odůvodněna jednotlivá kritéria a jejich podíl na konečné částce.²²⁴ Ústavní soud pak k odůvodnění přiznané náhrady konstatoval, že požadavku na náležité odůvodnění svého rozhodnutí nejsou zproštěny ani trestní soudy, které rozhodují o nároku osoby sekundárně poškozené v adhezním řízení, kde musí postupovat se stejnou pečlivostí jako by postupoval soud civilní.²²⁵ Výklad jednotlivých kritérii, podle kterých má být náhrada osobě sekundárně poškozené přiznána, podává autor níže a na vhodných místech jej doplňuje judikaturou a jejím nazíráním na dané kritérium.

Zásadním kritériem je kvalita a intenzita vztahu mezi osobou primárně a sekundárně poškozenou. Bezouška považuje toto kritérium za zcela zásadní, neboť právě ono je primárním ukazatelem možnosti vzniku citové újmy u osoby sekundárně poškozené. Nelze uvažovat o vzniku citové újmy v případech, kdy

---

²²³DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1028-1029; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. s. 1721.

²²⁴Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, obdobně např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 4 Tdo 302/2018

²²⁵Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15

vztah osoby primárně a sekundárně poškozené nedosáhl takové intenzity a kvality, aby osoba sekundárně poškozené utrpěla citovou újmu v závislosti na škodní události osoby primárně poškozené. Toto lze shrnout tak že, ačkoliv osobě sekundárně poškozené náleží aktivní legitimace, tak ji automaticky tato skutečnost nezakládá právo na náhradu imateriální újmy. Takové právo jí vzniká až ve chvíli, kdy u ní škodní událost osoby primárně poškozené vyvolá citovou újmu. Odškodnění za citovou újmu tedy náleží v případě, kdy mohla být vzhledem k intenzitě a kvalitě vztahu vyvolána. Bezouška jako příklad uvádí osobu sekundárně poškozenou (manžela), který uplatňoval nárok z titulu citové újmy, již utrpěl v důsledku škodní události své manželky (osoby primárně poškozené), ačkoli před skolem manželky podal žádost o rozvod. V takovémto případě by měl být nárok sekundárně poškozené osoby zamítnut. V případě, že by se však jednalo o běžný manželský vztah, pak by manželovi právo na náhradu citové újmy náleželo. Hodnocení kvality a intenzity vztahu osoby primárně a sekundárně poškozené lze provádět na základě několika kritérií. Předně by to měla být úroveň citového vztahu mezi primárně a sekundárně poškozeným a rovněž by do úvahy měla být brána harmonie jejich vztahu.²²⁶ Autor zcela souhlasí s názorem Bezoušky, podle nějž je v každém konkrétním případě nutné zkoumat, zda u osoby sekundárně poškozené mohla škodní událost osoby primárně poškozené skutečně vyvolat citovou újmu, případně jak velká tato citová újma je. Za jednu z lidských přirozeností lze totiž považovat určitou ziskuchtivost, a proto se osoby sekundárně poškozené budou zcela účelově snažit prokázat nadstandardní vztah s osobou primárně poškozenou ve snaze na škodní události osoby primárně poškozené „vydělat“. I z těchto důvodů je nutné, aby soud vždy zkoumal skutečný stav věcí a především to, zda se skutečně jednalo o milovaného dědečka, jak tvrdí pozůstalý, či nikoliv. Toto klade zvýšené nároky na soud, který by měl kritériu kvality a intenzity vztahu věnovat zvláštní pozornost.

Druhým kritériem, které je nutné vzít v úvahu, je věk osob primárně i sekundárně poškozených. Z věku osoby primárně a sekundárně poškozené lze usuzovat, jak dlouhou dobu mohl jejich vztah dále trvat, respektive po jakou možnou dobu byl jejich vztah narušen či zcela znemožněn. Ke kritériu věku, respektive ke kritériu věkového rozdílu mezi primárně a sekundárně poškozeným

---

²²⁶BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1721.

se vyjádřil taktéž Nejvyšší soud, který konstatoval, že osobě sekundárně poškozené nenáleží náhrada imateriální újmy, pokud je osoba primárně poškozená natolik vysokého věku a osoba sekundárně poškozená natolik útlého věku, že ke dni smrti primárně poškozené se mezi nimi nemohly rozvinout citové vztahy a ani nelze předpokládat, že by se takové vztahy mohly rozvinout v budoucnu při normální běhu okolností.²²⁷ Melzer se domnívá, že toto kritérium je neodmyslitelně spjato se zdravotním stavem osoby primárně a sekundárně poškozené. Kritérium zdravotního stavu je možné demonstrovat na dvou extrémních případech. Tím prvním je takový zdravotní stav osoby primárně poškozené, jehož následkem by taková osoba brzy zemřela, i kdyby nebylo zásahu škůdce. V takovém případě náleží osobě sekundárně poškozené nižší odškodnění imateriální újmy, a to právě z toho důvodu, že by skon osoby primárně poškozené nastal i za obvyklého běhu okolností, respektive následkem zdravotního stavu osoby primárně poškozené. Druhý extrémní případ se dotýká zdravotního stavu u osoby sekundárně poškozené. Ten nastane v případě, kdy osoba sekundárně poškozená není vinou svého zdravotního stavu schopna objektivně vnímat vnější okolnosti, není tedy ani schopna vnímat škodní událost osoby primárně poškozené a nevznikne u ní žádná citová újma. To ve světle výše uvedených podmínek pro odškodnění citové újmy vede k logickému závěru, že takové osobě nenáleží náhrada za tuto újmu.²²⁸

Autor si však s tímto dovoluje polemizovat. Tento závěr by se uplatnil jen v případě, že by osoba sekundárně poškozená setrvala ve stavu, kdy není schopna vnímat škodnou událost primárně poškozeného, až do své smrti. V případě, že by se však zdravotní stav sekundárně poškozené osoby zlepšil do té míry, že nabude schopnosti vnímat újmu primárně poškozené, pak této osobě náhrada zcela jistě náleží (za předpokladu naplnění všech ostatních podmínek). A to bez ohledu na dobu, která uplynula od škodní události primárně poškozeného. Uvedené lze demonstrovat na příkladu manželky, které upadla do kómatu před škodní události svého manžela (primárně poškozeného), jejímž následkem manžel zemřel. Je patrné, že za dobu trvání kómatu nelze o citové újmě manželky uvažovat. Nicméně po probuzení z kómatu a seznámení se škodní události poškozeného je zcela namístě hovořit o citové újmě manželky, která se dozvěděla, že přišla o svého manžela, ačkoliv od jeho smrti mohla uplynout dlouhá doba. Autor se domnívá, že

---

²²⁷Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016.

²²⁸DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1030-1031.

jiný výklad uvedeného by byl v rozporu s dobrými mravy a vedl by k bezohlednosti. Byl by tedy v rozporu s ust. § 2 odst. 3 OZ.

Dalším kritériem, které dle výše uvedeného judikátu Nejvyššího soudu musí obecné soudy promítnout do hodnocení, je hmotná závislost osoby sekundárně poškozené na osobě primárně poškozené. Jedná se o takový vztah, kdy osoba primárně poškozená poskytuje osobě sekundárně poškozené komplexní péči (např. podporu, ochranu, finance atd.) Mezi odbornou veřejností lze vysledovat kritiku tohoto kritéria, jelikož míří především na materiální škodu osoby primárně poškozené, ačkoliv účelem tohoto ustanovení je nepochybně odškodňování imateriální újmy osoby sekundárně poškozené. K odškodnění materiálních nároků osob sekundárně poškozených slouží tomu odpovídající ustanovení občanského zákoníku, v případě hmotné závislosti se bude jednat o nárok vzniklý na podkladě ust. § 2966 OZ. Výkladem Nejvyššího soudu bylo toto kritérium nicméně rozšířeno na existenční závislost sekundárně poškozeného na osobě primárně poškozené. Tuto existenční závislost je nutné v každém jednotlivém případě posuzovat zvlášť. Je možné si představit okolnosti, kdy je sekundárně poškozený sice existenčně závislý na osobě primárně poškozené, nicméně s ohledem k jiným relevantním skutečnostem nepociťuje osoba sekundárně poškozené existenční ohrožení, čímž se její citová újma nikterak nezvyšuje. Uvedené lze demonstrovat na příkladu studenta vysoké školy, který sice přijde o osobu, jež mu poskytuje hmotné zabezpečení, nicméně vzhledem ke svému věku a znalostem je schopen se sám žít, a tak nepociťuje ztrátu osoby primárně poškozené jako existenční ohrožení. Existenční závislost je zcela nepochybně jedním z činitelů, který ovlivňuje intenzitu vztahu mezi primárně a sekundárně poškozeným, nicméně vzhledem k zásadě *non bis in idem* je nutné, aby toto kritérium nebylo hodnoceno vícekrát.²²⁹

Za další relevantní kritérium považuje Nejvyšší soud již poskytnuté satisfakce osobě sekundárně poškozené a postoj škůdce ke škodní události. Ačkoliv se jedna z těchto okolností posuzuje na straně sekundárně poškozené a druhá na straně škůdce, i přesto jsou tyto okolnosti spolu pevně svázány. V případě již poskytnutých satisfakcí je třeba zohledňovat jen ty, které byly poskytnuty poškozeným. Za jistou satisfakci však lze považovat skutečnost, že škůdce byl za

---

²²⁹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1030-1031; RYŠKA M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy 2016, č. 11, ISSN 1210-6410. s. 381.

své jednání stížen trestní sankcí. Za předpokladu dobrovolného plnění osobě sekundárně poškozené lze usuzovat, že se škůdce bude snažit svým postojem a chováním alespoň zmírnit následky svého předchozího jednání. Z postoje škůdce však musí být evidentní, že svého škodního jednání lituje a že projevuje účinnou snahu po nápravě, jež vede ke zmírnění újmy sekundárně poškozené osoby. Nelze bez dalšího uzavřít, že je uvedené splněno již například tím, že škůdce zašle osobě sekundárně poškozené omluvný dopis. Zcela logicky pak tento bod umožňuje zohlednit i opačné chování škůdce.²³⁰ Dle názoru Nejvyššího soudu by jednání škůdce muselo být ve vztahu k poškozeným arogantní, bezcitné či lhostejné, aby jej bylo možné přičíst k tíži škůdce. Ve stejném rozhodnutí soud taktéž shledal, že popírání viny v trestním řízení je zcela běžný a neutrální postup, který nelze jakkoliv hodnotit k tíži škůdce, neboť se jedná o zcela legitimní výkon práva na obhajobu.²³¹

Předposledním kritériem, které je nutné zohlednit, je podíl primárně poškozeného na škodní události. Mezi obvyklou soudní praxí patří zvyšování imateriální újmy v závislosti na způsobu zavinění škůdce. V případě, kdy škůdce způsobil újmu úmyslným jednáním či hrubou nedbalostí, je soudu dána možnost modifikovat finální částku v neprospěch škůdce, a to právě s ohledem na zavinění. V případě náhrady imateriální újmy sekundárně poškozeného by měl být nicméně způsob zavinění brán v úvahu jen v případě, že zvyšuje citovou újmu osoby sekundárně poškozené. Toto pravidlo se tak uplatní například v případě, kdy sekundárně poškození ví, že osoba primárně poškozená umírala zvláště trýznivým způsobem. Spoluzavinění osoby primárně poškozené je naopak nutné zohlednit vždy.²³²

Posledním kritériem, které se promítá do výše náhrady imateriální újmy sekundární oběti, jsou dopady na psychiku škůdce a jeho majetkové poměry. Lze vyvodit, že tato kritéria se v praxi velmi těžko uplatní, neboť je jejich spojitost s citovou újmou osoby sekundárně poškozené nulová. Dle rozhodnutí Nejvyššího

---

²³⁰DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1031-1032; RYŠKA M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy 2016, č. 11, ISSN 1210-6410. s 381.

²³¹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015.

²³²DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1032; RYŠKA M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy 2016, č. 11, ISSN 1210-6410. s 381.

soudu je nicméně nutné vzít do úvahy finanční zabezpečení škůdce. Ne však zjišťováním, zda škůdce disponuje dostatečným finančním majetkem, neboť majetkové poměry škůdce neovlivňují výši náhrady přiznané osobě sekundárně poškozené, ale v tom světle, zda přiznaná náhrada osobě sekundárně poškozené nepředstavuje pro škůdce likvidační následek. Pokud by taková náhrada představovala likvidační následek pro škůdce, pak je zde možnost soudu za podmínek uvedených v ust. § 2953 odst. 1 OZ moderovat výši přiznaného zadostiučinění osobě sekundárně poškozené, a to právě s ohledem na majetkové poměry škůdce.²³³

Na závěr této kapitoly je taktéž nutné se vypořádat s částkou, jež náleží osobám sekundárně poškozeným. Za zmínku stojí rozsudek Krajského soudu v Ostravě, který (byť v adhezním řízení) přesnou výši vyvodil ze skutečnosti, že nový zákoník zdvojnásobil hodnotu jednoho bodu v případě výpočtu bolestného, a tak soud naznal jako správný postup dvojnásobné zvýšení náhrady sekundárně poškozené osobě, již by náleželo podle ust. § 444 odst. 3 OZ 1964. Konstatoval však, že takovou částku je nutno zhodnotit optikou výše zmíněných hodnotících kritérií.²³⁴ Tento závěr podpořil i Nejvyšší soud, který konstatoval, že výchozí částku by mělo představovat rozpětí od 240.000 Kč do 500.000 Kč v případě nejužší rodiny (viz níže uvedený příklad). I v tomto případě nicméně Nejvyšší soud zdůraznil, že takováto výše odpovídá obvyklým případům a obecným soudům zůstává možnost tuto částku modifikovat oběma směry.²³⁵

Jako příklad výše náhrady újmy sekundárně poškozené osoby podle nové právní úpravy lze uvést případ nezletilé, které vznikla újma v následku tragické nehody její matky (primárně poškozená). Ta byla zapříčiněna trestným činem škůdce, který si počínal nejen v rozporu s obvyklou opatrností, když předjížděl na místě, kde to bylo dopravní značnou zakázané, ale taktéž překročil nejvyšší povolenou rychlost, takže střetová rychlost s vozidlem primárně poškozené byla alespoň 130 km/h. Pro uvedené jednání byl škůdce odsouzen Okresním soudem v Domažlicích k podmíněnému trestu ve výši 30 měsíců, přičemž byl tento trest odložen na dobu 4 let. Dále byl škůdci uložen trest spočívající v zákazu řízení

---

²³³DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1033-1034; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

²³⁴Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 11. 2015, sp. zn. 68 To 309/2015

²³⁵Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

motorových vozidel v délce 6 let a uložena povinnost uhradit poškozené částku ve výši 4.500.000 Kč. Tato částka byla následně potvrzena i Krajským soudem v Plzni. Po podaném dovolání se tímto případem začal zabývat Nejvyšší soud. Ten naznal, že v případě nezletilé a její matky se jednalo o nejintenzivnější možný vztah, a to nejen s ohledem na to, že se jedná o vztah matky dcery, ale především proto, že pro nezletilou byla matka jediným pečujícím rodičem. V době nehody bylo nezletilé sedm let, tudíž byla schopna si uvědomit, co pro ni ztráta jediného pečujícího rodiče znamená. Po této škodní události je nezletilá odkázaná na péči své babičky. Je pak zcela namístě zohlednit kritérium existenční závislosti osoby sekundárně poškozené na osobě primárně poškozené. V tomto případě bylo toto kritérium zcela evidentně naplněno, když nezletilá přišla o osobu, jež ji existenčně zajišťovala. Vzhledem k nízkému věku nezletilé nelze naopak jakkoliv zohlednit již poskytnuté satisfakce, neboť nemůže být v sedmi letech schopna chápat význam trestního řízení a trestní sankce uložené škůdci. Je tak zřejmé, že v tomto případě dosahují hodnocená kritéria na straně sekundárně poškozené osoby nejvyšší možné míry. Co do okolností, jež se hodnotí na straně škůdce, soud shledal, že sice zaslal omluvný dopis poškozené, avšak neučinil další kroky, jež by měly za následek snížení újmy nezletilé. Dále soud shledal, že u škůdce nedošlo k výrazným dopadům do sféry poškozeného. Co do podílu primárně poškozené osoby na nehodě soud konstatoval, že ten byl vyčíslen na 95 %. Ačkoliv primárně poškozená provedla chybný manévr, vzhledem k hrubému porušení povinností řidiče na straně škůdce nelze uvažovat o takovém spoluzavinění primárně poškozené, aby to mělo za následek snížení náhrady. Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem Nejvyšší soud dospěl k názoru, že nezletilé přísluší náhrada nemajetkové újmy ve výši 700.000 Kč.²³⁶ Je nicméně třeba poznamenat, že se tak stalo v rámci trestního řízení, o podaném dovolání tedy rozhodoval trestní senát NS, nikoliv občanskoprávní senát NS. Bude tak zajímavé sledovat, zda závěr trestního senátu ob stojí, respektive zda bude občanskoprávní senát postupovat obdobně.

5.2. Malá generální klausule náhrady nemajetkové újmy

Jako malou generální klausuli náhrady nemajetkové újmy právní teorie označuje ustanovení § 2971 OZ. Toto ustanovení zakládá právo na náhradu nemajetkové újmy každému, kdo škůdcem způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Uvedené je však podmíněno tím, že

---

²³⁶Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

škůdce takovou škodu způsobil protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné. Lze konstatovat, že toto ustanovení nezakládá novou skutkovou podstatu náhrady nemajetkové újmy. Užije se v případě, že byla naplněna některá skutková podstata uvedená v občanském zákoníku (např. § 2956 OZ) a u této skutkové podstaty rozšiřuje rozsah náhrady nemajetkové újmy o osobu sekundárně poškozenou. Dále je nutné zdůraznit demonstrativnost tohoto ustanovení, tedy že v tomto ustanovení nejsou uvedeny všechny případy, jež umožňují aplikaci tohoto institutu. Povětšinou půjde o případy, které se podobají již zakotveným okolnostem jednání škůdce.²³⁷

Účel tohoto ustanovení je dvojitý. Předně jde o zakotvení práva na náhradu nemajetkové újmy osobám (tzv. sekundární oběti), které nebyly jednáním škůdce přímo poškozeny, ale jejich újma se odvozuje od osoby primárně poškozené jednáním škůdce (tzv. reflexní újma). Dále nejde opomenout podpůrný význam tohoto ustanovení, který v kvalifikovaných případech umožňuje sekundárně poškozenému přiznat právo na náhradu nemajetkové újmy.²³⁸ V tomto ustanovení lze mimo úlohy satisfakční spatřovat i úlohu sankční, neboť škůdci, který jednal za podmínek uvedených v § 2971 OZ, ukládá povinnost nahradit nemajetkovou újmu i sekundárně poškozeným obětem. V případě, že by škůdce takové podmínky nenaplnil, povinnost náhrady nemajetkové újmy sekundárně poškozeným by mu nevznikla.²³⁹

Z dikce uvedeného ustanovení lze dovodit, že k aplikaci tohoto ustanovení bude třeba kumulativního splnění těchto předpokladů. Škůdce způsobil újmu protiprávním činem, a to tak, že hrubou nedbalostí porušil důležitou právní povinnost, jednal z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné. K tomuto ještě přistupuje fakt, že sekundárně poškozený důvodně pociťuje újmu jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Výklad znaků, jež podmiňují uplatnění tohoto ustanovení, podává autor níže.

Nejdůležitějším z těchto znaků je bezesporu protiprávnost. Tento znak musí být naplněn vždy, na rozdíl od znaků následujících, kde postačí, aby byl naplněn

---

²³⁷MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1. s. 1095-1102.

²³⁸Tamtéž, s. 1753.

²³⁹PAŠEK J., in PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1. s. 2904-2905.

jeden z nich. Lze konstatovat, že protiprávním jednáním bude jednání, které právní řád zapovídá a považuje jej za nedovolené. Hledisko protiprávnosti je nutné posuzovat v kontextu celého právního řádu, tedy nikoliv jen z hlediska práva občanského či trestního.²⁴⁰ Na tomto místě je vhodné upozornit, že autoři komentáře se liší v pohledu na to, zda je jednání přičítací se dobrým mravům *ipso facto* jednáním protiprávním. Zatímco Melzer²⁴¹ tvrdí, že jednání v rozporu s dobrými mravy je protiprávní, Vůjtek²⁴² zastává názor zcela opačný. V tomto případě se lze spíše ztotožnit s druhým autorem, jelikož obecně platí, že rozpor s dobrými mravy automaticky neznamená rozpor s platným právem. Pokud zde tedy není rozpor s platným právem, pak zde nemůže být ani protiprávnost.

Prvním alternativním znakem je porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti. Je evidentní, že tento znak se skládá ze dvou skutečností – porušení důležité právní povinnosti a zavinění ve formě hrubé nedbalosti. Pro přesnou definici je opět potřeba nahlédnout do roviny trestního zákoníku,²⁴³ podle nějž zjistíme, že za hrubou nedbalost lze považovat takové jednání škůdce, které svědčí o jeho flagrantní bezohlednosti k zájmům chráněným zákonem. Na tomto místě nelze opomenout příslušnou judikaturu stanovující, že za hrubou nedbalost je možné považovat vědomou nedbalost, ale v některých případech i nevědomou nedbalost.²⁴⁴ Druhým znakem je porušení důležité právní povinnosti. I v případě této definice je možné pozorovat rozpor mezi odbornou veřejností. Bezouška například uvádí, že důležitá právní povinnost je vždy stanovena k ochraně některého právního statku (např. život a zdraví) a v této souvislosti půjde o porušení důležité povinnosti konat jen v případě, kdy se výrazně zvýší nebezpečí pro tento právní statek.²⁴⁵ Tomuto tvrzení oponuje Melzer, který přichází s vlastní definicí, a to sice: *důležitou právní povinností je taková právní povinnost, která chrání před*

---

²⁴⁰ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7., s. 91

²⁴¹MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1098.

²⁴²VOJTEK, P., in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3., str. 1151.

²⁴³§ 16 odst. 2 TZ.

²⁴⁴Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 22. 5. 1985, sp. zn. Cpk 13/85, Rc 50/85.

²⁴⁵BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1753-1754.

vznikem závažné újmy.²⁴⁶ Nadto vyvrací argument Bezoušky tvrzením, že „relativní míra rizika, tj. pravděpodobnost, se kterou může dojít k zásahu do chráněného zájmu, je totiž závislá na významu chráněného zájmu. Čím významnější chráněný zájem, tím postačuje menší pravděpodobnost zásahu“.²⁴⁷ Autor této práce zcela souhlasí s argumenty druhého autora, jelikož se plně ztotožňuje s jeho teorií relativní míry rizika.

Druhou alternativní skutkovou podstatou je úmyslné²⁴⁸ způsobení újmy z touhy ničit nebo ublížit. V tomto případě je především nutné definovat touhu ničit a touhu ublížit. Přímou definici těchto pojmů nám dává důvodová zpráva k občanskému zákoníku. Ta říká, že z touhy ničit jedná ten škůdce, kterému činí potěšení právě ta skutečnost, že škodí. V tomto případě škůdce většinou osobu poškozenou nezná a ani mu ze způsobené škody nevzniká vlastní prospěch. V případě touhy ublížit naopak škůdce osobu poškozenou zná a jeho potěšení vychází ze skutečnosti, že škodí určité konkrétní osobě.²⁴⁹

Poslední z alternativních podmínek jsou zvláště zavrženíhodné pohnutky. I v tomto případě je nutné si vypomoci definicí z práva trestního. Šámal uvádí, že: „za zvláště zavrženíhodnou pohnutku lze považovat takovou pohnutku, která je v příkrém rozporu s morálkou občanské společnosti a svědčí zpravidla o morální bezcitnosti, zvrhlosti, o bezohledném sobectví, o pohrdavém postoji k základním lidským hodnotám, zejména lidskému životu.“²⁵⁰ S použitím této definice vyjadřuje souhlas i Melzer ve svém komentáři.²⁵¹

Na straně sekundární oběti lze rovněž vymezit podmínky, jež musí být naplněny, aby bylo možné tento institut aplikovat. Jak z díkce uvedeného ustanovení vyplývá, sekundární oběť musí újmu pociťovat jako osobní neštěstí. Mechanismus uvedeného vztahu lze charakterizovat tak, že na základě újmy

---

²⁴⁶MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1098.

²⁴⁷Tamtéž.

²⁴⁸Lze vyjít z definice, již nám poskytuje trestní zákoník v § 15. Postačuje úmysl nepřímý.

²⁴⁹Důvodová zpráva k ust. § 2951 až 2971 OZ.

²⁵⁰ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., str. 731.

²⁵¹MELZER, F., in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-308. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1101.

primární oběti dojde u sekundární oběti k zásahu do psychického zdraví, který může mít například charakter duševních útrap.²⁵²

Na závěr této podkapitoly je třeba vymezit vztah tohoto ustanovení z ustanovení § 2959 OZ, jelikož oba dva zakládají možnost náhrady újmy osobě sekundárně poškozené. První z rozdílů lze spatřovat například v tom, že k náhradě dle § 2959 OZ není třeba přímého vnímání zásahu do osobních práv poškozeného, ale postačí toliko vnímání nepřímé.²⁵³ Nadto autor této práce uvádí, že z dikce zákona je taktéž patrné, že náhrada újmy dle § 2959 OZ přísluší jen osobám blízkým.

---

²⁵²BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1753-1754.

²⁵³BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1753-1754.

6. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví v pracovním právu

Náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví lze dohledat i v jiném právním předpise, než je občanský zákoník. Takovým předpisem je zcela určitě zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Nabízí se logická otázka, a to sice proč nebyla úprava imateriální újmy na životě a zdraví zařazena do jednoho právního předpisu. Autor se domnívá, že se tak stalo díky specifikům pracovně právní úpravy a specifickému vztahu zaměstnanec–zaměstnavatel, na které není schopen občanský zákoník podrobněji regulovat, proto zákonodárce zařadil úpravu imateriální újmy na zdraví do obecného pracovního předpisu, kterým je zákoník práce. Tato kapitola se věnuje především vzniku, zániku a odškodňování imateriálních újem na zdraví v pracovním právu. Pro lepší pochopení je však nutné nastínit alespoň základní prvky odpovědnostního vztahu v pracovním právu.

Na úvod je vhodné vymezit vztah mezi zákoníkem práce a občanským zákoníkem. Obecně platí, že vzhledem k vyčerpávající právní úpravě dané problematiky, jíž podává zákoník práce, je jakákoliv aplikace občanského zákoníku vyloučena, a to ani analogicky. Jinak tomu není ani v případě náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Uvedené ovšem neplatí bezvýtku. Občanský zákoník nalézá své uplatnění ve chvíli, kdy nejsou splněny všechny podmínky pro vznik odpovědnosti dle zákoníku práce, ale jsou splněny dle občanského zákoníku. Za takových okolností vzniká odpovědnostní vztah na podkladě občanského zákoníku. Klíčovou otázkou tak zůstává rozlišení odpovědnosti dle zákoníku práce a občanského zákoníku. Základním určujícím kritériem je skutečnost, zda byla újma způsobena při plnění pracovních úkolů nebo v souvislosti s ním. Pokud tomu tak bylo, pak je třeba na odpovědnostní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nazírat optikou pracovního práva. Pokud tomu tak nebylo, pak se uplatní odpovědnost dle práva občanského. Z tohoto vyplývá, že mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem může vzniknout odpovědnostní vztah i na základě jiného právního předpisu, než je zákoník práce.²⁵⁴ Za odpovědnostní vztah vzniklý na základě občanského zákoníku bude například považována situace, kdy zaměstnavatel (škůdce) způsobí dopravní nehodu, jejímž účastníkem bude zaměstnanec, který v následku této dopravní nehody utrpí újmu na zdraví. Kdy samozřejmě platí, že tato nehoda nebyla způsobena při plněním pracovních úkolů nebo v souvislosti s ním. Za takto nastíněné

---

²⁵⁴KOCOUREK, Jiří a Tomáš DOBŘIČOVSKÝ. *Pracovní právo pro praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-616-6. s. 251.

situace se bezesbytku uplatní odpovědnost dle občanského zákoníku. Pro exaktnost této práce je však nutné podotknout, že dle ust. § 265 odst. 2 ZP je zaměstnavatel povinen nahradit zaměstnanci škodu, která mu byla způsobena zaměstnavatelem jednajícím jeho jménem v rámci plnění svých pracovních povinností. Ačkoliv by se mohlo zdát, že není rozdílu v odpovědnosti dle občanského práva a dle zákoníku práce, v praxi tomu tak není. Je třeba připomenout, že oba zákoníky vycházejí z rozdílného postavení subjektů. Zatímco občanský zákoník vychází z rovného postavení subjektů, v případě zákoníku práce tomu tak není. Ten považuje zaměstnance za slabší stranu a přiznává mu náležitou ochranu, což se projevuje například v limitaci škody způsobené zaměstnavatelem nebo široce formulovanou odpovědností zaměstnavatele.²⁵⁵

Zcela jasně tak vyplývá potřeba definování pojmu „při plnění pracovních úkolů nebo v souvislosti s ním“. Zákoník práce tyto pojmy vymezuje poměrně obšírně v ust. § 273 až §274a ZP. Za plnění pracovních úkolů se považuje činnost, která pro zaměstnance vyplývá z pracovněprávního poměru; jiná činnost, kterou zaměstnavatel zaměstnanci nařídil a činnosti v souvislost s pracovní cestou. Škodní událost se tak stane při plnění pracovních povinností, pokud například zaměstnavatel nařídí zaměstnancům úklid zamrzlého parkoviště a jeden ze zaměstnanců uklouzne na ledu a zlomí si nohu. Škodní událost se naopak nestane při plnění pracovních úkonů, pokud zaměstnanec vybočil z pracovní cesty. Příkladně by se mohlo jednat o situaci, kdy zaměstnanec při konání pracovní cesty absolvoval zajížděku za účelem návštěvy svého kamaráda, přičemž byl při této zajížděce zraněn. Dále zákon říká, že za plnění pracovních povinností se též považuje činnost vykonávaná zaměstnancem na podnět odborové organizace, rady zaměstnanců či zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Dále taktéž dobrovolná výpomoc organizovaná zaměstnavatelem či činnost konaná zaměstnancem z vlastní iniciativy, to však jen za předpokladu, že k takové činnosti nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo mu ji zaměstnavatel výslovně nezakázal.²⁵⁶ Nejvyšší soud k tomuto ve svém rozsudku poznamenal, že pro určení skutečnosti, zda zaměstnanec plnil pracovní úkoly, není rozhodný motiv či pohnutka

---

²⁵⁵ŠTEFKO M. in BĚLINA, Miroslav. Pracovní právo. 6., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-283-0. s 309.

²⁵⁶Ust. § 273 ZP; VYSOKAJOVÁ, Margerita. Zákoník práce: komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-955-7. s 571.

zaměstnance, ale toliko zda z hlediska věcného, místního a časového jde objektivně o činnost konanou zaměstnancem pro zaměstnavatele.²⁵⁷

Dalším pojmem, který je nutné vymezit, je pojem „v souvislosti s plněním pracovních povinností“. Základní vymezení opět provádí zákoník práce, který stanovuje, že v souvislosti s plněním pracovních povinností jsou všechny úkony potřebné k výkonu práce, taktéž všechny úkony obvyklé a nutné před a po výkonu práce. Dále všechny úkony obvyklé v době přestávky na oddech a jídlo, které jsou konány v objektu zaměstnavatele. V souvislosti s výkonem pracovních povinností je taktéž považováno lékařské vyšetření v souvislosti s vyšetřením zařízeným zaměstnavatelem, vyšetření v souvislosti s noční prací a ošetření při první pomoci, a to včetně cest tam a zpět. Za úkony v souvislosti s plněním pracovních povinností však nebude považováno, pokud nebude cesta do zaměstnání, stravování či lékařské ošetření konána v objektu zaměstnavatele. Toto ustanovení lze demonstrovat na případu zaměstnance, který má možnost se v pauze na oběd stravovat v závodní jídelně zaměstnavatele, nebo v přilehlé restauraci. Pokud se zaměstnanec zraní cestou do závodní jídelny, pak je možné uvažovat o vzniku pracovněprávní odpovědnosti, pokud by se však zaměstnanec zranil cestou do přilehlé restaurace, pak tuto cestu nelze považovat v souvislosti s plněním pracovních povinností a pracovněprávní odpovědnost nevznikne. Je nutné opět podotknout, že v souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou taktéž školení zaměstnanců organizovaná zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, jejichž cílem je zvýšení odborných znalostí zaměstnanců.²⁵⁸

Zákoník práce speciálně upravuje cestu zaměstnanců do zaměstnání a zcela jasně stanovuje, že za cestu do zaměstnání se považuje cesta, kterou vykonává zaměstnanec z místa svého faktického bydliště či ubytování do místa vstupu do objektu zaměstnavatele nebo na jiné místo určité k plnění pracovních úkonů a zpět. Zásadním kritériem je tak vstup do objektu zaměstnavatele. To v praxi nečiní problém tam, kde je zřízena vrátnice či jiné kontrolní stanoviště. Ne vždy tomu tak ovšem je, proto se v praxi začíná uplatňovat názor, že cesta zaměstnance z a do zaměstnání začíná a končí v místě, kde je tento zaměstnanec nucen se podrobit

---

²⁵⁷Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2003, sp. zn. 21 Cdo 454/2002

²⁵⁸Ust. § 274 ZP; VYSOKAJOVÁ, Margerita. Zákoník práce: komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-955-7. s 572-573.

pokynům svého zaměstnavatele, a to i zprostředkovaně.²⁵⁹ Je nutné nicméně dále stanovit, zda je cesta do zaměstnání považována za cestu v souvislosti s plněním pracovních úkolů, či nikoliv. V případě, kdy je výchozím bodem cesty zaměstnanec jiná obec, než je obec, ve které se nachází pracoviště zaměstnanec či cíl pracovní cesty, pak je taková cesta považována za úkon nutný při a po počátku práce nebo po jejím skončení, a tak je v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Pokud by se však výchozí a počáteční bod nacházel v rámci obvodu jedné obce, pak se nebude jednat o cestu v souvislosti s plněním pracovních úkolů.²⁶⁰ V závislosti na tomto rozsudku Nejvyššího soudu tak nebude za cestu v souvislosti s plněním pracovních povinností považována cesta zaměstnanec v průběhu pracovní cesty, během níž je zaměstnanec ubytován v obci, která je cílem jeho cesty, pokud se mu zranění přihodí v průběhu cesty z místa ubytování do místa určeného k plnění pracovních úkolů.²⁶¹ Autor této práce považuje takové vymezení za zmatečné a značně nespravedlivé, nicméně vzhledem k tématu této práce nepovažuje za vhodné své myšlenky více rozpracovávat.

6.1. Náhrada újmy na životě a zdraví podle zákoníku práce

Zákoník práce nařizuje zaměstnavateli odškodnit zaměstnanec za škodu či nemajetnou újmu vzniklou pracovním úrazem či nemocí z povolání, a to v případě, že škoda či imateriální újma vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. V případě nemoci z povolání musí zaměstnanec pracovat u zaměstnavatele za takových podmínek, při nichž vzniká nemoc z povolání, kterou je zaměstnanec postižen. Tato odpovědnost zaměstnavatele je konstruována jako odpovědnost objektivní, zaměstnavatel tedy odpovídá za poškození života a zdraví svých zaměstnanců bez ohledu na zavinění. Pro vznik odpovědnostního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem je klíčové kumulativní splnění tří podmínek, a to: vznik pracovního úrazu či nemoci z povolání, vznik škody na straně zaměstnanec a příčinná souvislost mezi vznikem škody a pracovním úrazem či nemocí z povolání. Zákon nicméně formuluje liberační důvody, které umožňují zaměstnavateli se odpovědnosti za určitých podmínek zcela či úplně zprostit (viz

---

²⁵⁹NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0. s 779-800.

²⁶⁰VYSOKAJOVÁ, Margerita. Zákoník práce: komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-955-7. s 573.

²⁶¹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4834/2010

níže).²⁶² Zákoník práce pak v příslušných ustanoveních definuje pojem pracovního úrazu²⁶³ a odkazuje na jiný předpis, které nemoci jsou považovány za nemoci z povolání. Seznam nemocí z povolání a jejich definice jsou pak dány nařízením vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanovuje seznam nemocí z povolání.²⁶⁴

V případě naplnění výše uvedených pravidel pak dochází ke vzniku odpovědnostního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, na základě kterého dochází ke vzniku škody a imateriální újmy na straně zaměstnance. Za imateriální újmu dle zákoníku práce se považují další nároky za náhradu bolestného a ztíženého společenského uplatnění. Oproti úpravě v občanském zákoníku tak absentuje kategorie další nemajetkové újmy. Oba dva dílčí nároky jsou v prostředí pracovního práva natolik samostatné, že vznik jednoho z těchto nároků nepodmiňuje vznik druhého.²⁶⁵ Pro komplexnost lze poznamenat, že v případě materiální škody nařizuje zaměstnavateli zákoník práce odškodnit zaměstnanci následující: náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti a po skončení pracovní neschopnosti, účelně vynaložené náklady spojené s léčením, náhradu věcné škody a v případě úmrtí zaměstnance poté náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem, náhradu nákladů na výživu pozůstalých, jednorázové odškodnění pozůstalých a náhradu věcné škody.

Jak už bylo uvedeno výše, zákoník práce pamatuje na možnost zaměstnavatele zprostit se odpovědnosti za škodnou událost zaměstnance na základě zákonem taxativně vyjmenovaných důvodů (tzv. liberační důvody). Zaměstnavatel se odpovědnosti zcela zprostí v případě, kdy jedinou příčinou škodné události bylo zaviněné jednání zaměstnance, který svým jednáním porušil právní předpisy nebo ostatní předpisy či předpisy, jejichž cílem je zabezpečení ochrany a zdraví při práci, a to vše v případě, že byl zaměstnanec s takovými předpisy řádně seznámen a zaměstnavatel jejich znalost a dodržování soustavně

---

²⁶²§ 269 ZP; NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0. s 547-750.

²⁶³§ 271k ZP: Pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

²⁶⁴§ 1 odst. 1 NNZ: emoci z povolání jsou nemoci vznikající nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Nemoci z povolání se rozumí též akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek.

²⁶⁵§ 269 ZP; NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0. s 749-750.

vyžadoval a kontroloval. Ke zproštění zaměstnavatele dojde rovněž v případě, kdy ke škodní události došlo v důsledku opilosti či zneužití jiných návykových látek zaměstnancem a zaměstnavatel nemohl škodní události zabránit. V zákoníku práce není pojem opilosti definován, má se však za to, že musí dojít k takové intoxikaci, aby došlo ke snížení duševních funkcí a pohotovosti zaměstnance. K částečnému zproštění zaměstnavatele dojde v případě, kdy skutečnosti uvedené výše byly jednou z příčin škodné události, nikoliv jedinou. Další skutečností, jež zproští zaměstnavatele, je lehkomyšlné počínání zaměstnance, který – ačkoliv neporušil žádný právní či jiný předpis – si vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem musel být vědom toho, že si může způsobit újmu na zdraví. Pokud dojde k částečnému zproštění odpovědnosti zaměstnavatele, pak určí, jakou měrou se na škodní události podílel zaměstnanec a v zavinutosti na této míře nahradí zaměstnanci škodu.²⁶⁶

6.2. Výpočet náhrady bolestného a ztíženého společenského uplatnění dle zákoníku práce

Zákoník práce sám nestanovuje způsob, jakým způsobem má být zjištěna výše náhrady za vytrpěné bolesti a ztížené společenské uplatnění. Prostřednictvím zmocňujícího ustanovení nicméně nařizuje vládě, aby prostřednictvím nařízení stanovila výši bolestného a ztíženého společenského uplatnění, jež odpovídá vzniklé újmě, a taktéž aby stanovila postup při jejím zjišťování. Na podkladě tohoto zmocňujícího ustanovení vydala vláda nařízení pod č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolestí a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Toto nařízení se vrací zpátky k praxi, jež byla zakotvena Bodovou vyhláškou, tedy určením výše bolestného a ztíženého společenského uplatnění na základě bodových tabulek. Každému poškození zdraví je přiřazen příslušný počet bodů, který je pro získání konečné výše náhrady nutné vynásobit hodnotou jednoho bodu. Ta byla stanovena na pevnou hodnotu 250 Kč.²⁶⁷

Bolestné, obdobně jako v případě občanského zákoníku, je koncipováno jako náhrada za bolest, kterou pociťuje poškozený jak při samotném úrazu, tak v průběhu jeho léčení. Podobně jako v případě Bodové vyhlášky pak bodové ohodnocení provádí lékař v době, kdy lze zdravotní stav poškozeného považovat za dostatečně ustálený. Nařízení umožňuje lékařovi zvýšit bodové ohodnocení bolesti, a

---

²⁶⁶§ 270 ZP; VYSOKAJOVÁ, Margerita. Zákoník práce: komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-955-7. s 523-524.

²⁶⁷NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0. s 773-775.

to až o 50 % v závislosti na komplikacích či náročnému způsobu léčby. Lze opět konstatovat, že ani náhrada ztíženého společenského uplatnění se vcelku neliší od odškodňování ztíženého společenského uplatnění dle Bodové vyhlášky, a to jak koncepcí, tak i způsobem určení či výpočtem nového nároku, pokud u zaměstnance došlo k zhoršení již ustáleného zdravotního stavu. Kritériem určení výše náhrady za bolestné a ztíženého společenského uplatnění je přiměřenost výsledné náhrady za imateriální újmu. Za tímto účelem zůstala zachována možnost soudu přiměřeně zvýšit výši odškodnění stanovenou nařízením vlády. Autor tak nepovažuje za nutné více rozebírat náhradu bolestného a ztíženého společenského uplatnění dle dotčeného nařízení vlády, jelikož už tak do značné míry učinil výše v podkapitolách zabývajících se náhradou bolestného a ztíženého společenského uplatnění podle OZ 1964, respektive Bodové vyhlášky.²⁶⁸ Pro snadnou komparaci výše náhrady za vytrpěné bolesti dle nařízení vlády opět autor jako referenčního poškozeného uvádí zaměstnance, který následkem pracovního úrazu utrpěl edém mozku. Toto poranění je ohodnoceno 120 body (shodně jako v případě Bodové vyhláška a Metodiky NS), zaměstnanci tedy náleží bolestné ve výši 30.000 Kč.

6.3. Vztah úpravy odškodňování bolestného a ztíženého společenského uplatnění v občanském zákoníku a zákoníku práce

Je zcela evidentní, že v českém právním řádu existují dva na sobě nezávislé soukromoprávní předpisy, jež upravují odškodňování imateriálních újem při zásahu do života a zdraví poškozeného, a to obě zcela jiným způsobem. Nevhodnost této dvojkolejnosti nespočívá ve skutečnosti, že existují dva předpisy, ale předně ve skutečnosti, že oba dva způsoby volí zcela odlišný přístup k odškodňování těchto újem. Metodika upřednostňuje výpočet na základě funkčního omezení v životě poškozeného, kdežto bodové nařízení vychází z typu poškození, které utrpěl poškozený, a k němu přiřazuje bodové ohodnocení. Za nevhodnou lze rovněž považovat skutečnost, že občanský zákoník nestanovuje obligatorní způsob odškodňování nemajetkových újem na zdraví. V praxi se předpokládá použití jistých vodítek pro stanovení konkrétní výše bolestného či ztíženého společenského uplatnění (např. Metodika NS). Oproti tomu zákoník práce nařizuje, aby bolestné a ztížené společenské uplatnění bylo obligatorně odškodňováno pomocí náhradového

---

²⁶⁸ NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0. s 774-775.

nařízení.²⁶⁹ Ústavní soud kritizoval takto pojatou újmu v zákoníku práce, když uvedl, že: „z pohledu Ústavního soudu se jeví jako problematický jednak tím, že prováděcí předpis přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění nerespektuje systém stanovení náhrady podle metodiky Nejvyššího soudu. Zejména však opomíjí výchozí premisu rekonstruovaného civilního soukromého práva, na níž staví rovněž metodika Nejvyššího soudu (srov. bod I. preambule), totiž že rozhodovací činnost soudů při stanovení konkrétních částek odčinění je třeba oprostít od vlivu moci výkonné, která není oprávněna limitovat soudy v přiznávání spravedlivé a dostatečné náhrady.“²⁷⁰

Vzhledem k této dvojkolejnosti tak vystává zcela legitimní otázka, jak má být postupováno v případě, kdy poškozenému vznikl nárok na náhradu imateriální újmy na zdraví dle pracovně právních předpisů, ale náležel by mu nárok vyšší, pokud by na něj bylo pohlíženo optikou občanského práva. Bezouška se domnívá, že v případě, kdy by poškozenému na základě zákoníku práce bylo přiznáno nižší zadostiučinění než podle současně platného občanského zákoníku, pak by poškozenému mělo náležet právo na dorovnání náhrady podle občanského zákoníku. Pro jiný postup není dle Bezoušky rozumného důvodu, taktéž by jakýkoliv jiný postup byl z ústavního hlediska neudržitelný, protože by ve svém důsledku znamenal, že zaměstnancům je poskytována nižší míra ochrany než obyčejným lidem.²⁷¹ K obdobnému závěru, avšak k jinému řešení této dvojkolejnosti dochází Mališ, který ve shodě s Bezouškou konstatuje, že z hlediska ústavního principu rovnosti, který zaručuje lidem rovnost v důstojnosti a právech, nemůže tento legislativní stav obstát. Tento závěr taktéž podporuje tvrzením, že v případě, kdy by skutečně poškozenému na podkladě zákoníku práce náleželo menší zadostiučinění, pak by byl takový postup v rozporu s principy uvedenými v samotném zákoníku práce (např. zákaz diskriminace či zákonné ochrany postavení zaměstnance). Mališ se domnívá, že ústavně komfortního výkladu lze docílit za použití ust. § 271s ZP, které soudu umožňuje přiměřeně zvýšit náhradu imateriální újmy na zdraví stanovenou náhradovým nařízením. V praxi by se uvedené ustanovení použilo v případě, že by náhrada imateriální újmy poskytnutá zákoníkem práce byla nižší než náhrada vypočtená dle Metodiky, a to tak, že by

---

²⁶⁹DOLEŽAL T., MELZER, F., in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1., s. 1013.

²⁷⁰Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15

²⁷¹BEZOUŠKA, P. in HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1713.

soud na jeho základě dorovnal výši náhrady na úroveň Metodiky. Tento závěr by pak neodporoval ani požadavku zákoníku práce, aby zaměstnanci byla poskytnuta náhrada nejméně ve výši stanovené náhradovým nařízením. Nicméně i tak se Mališ domnívá, že by bylo lépe sjednotit celou úpravu náhrady nemajetkové újmy na zdraví, a to na principech Metodiky.²⁷² Shora uvedené závěry však ve svém rozhodnutí zcela popřel Nejvyšší soud, který konstatoval, že rozdíl odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění v zákoníku práce a občanském zákoníku je dán především samostatností pracovního práva na právu občanském a je odůvodnitelný odlišnou povahou vztahů pracovního a občanského práva. Obecně konstatoval, že subsidiární použití ust. § 2958 OZ na úpravu náhrady nemajetkové újmy na zdraví v pracovně právních vztazích je vyloučeno vzhledem ke skutečnosti, že zákoník práce obsahuje úplnou úpravu této problematiky, která má navíc kogentní povahu. Nejvyšší soud poté uzavřel s tím, že: „*použití vyhlášky č. 440/2001 Sb. (tato vyhláška byla nahrazena náhradovým nařízením – pozn. autora) na poskytování náhrady za bolest v pracovněprávních vztazích v době od 1. 1. 2014, které vede ke stanovení náhrady v odlišné (nižší) výši, než ve které by byla stanovena v občanskoprávních vztazích podle ustanovení § 2958 o. z., proto nelze spatřovat dovolatelem namítaný rozpor s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti.*“²⁷³

Autor se domnívá, že názor Nejvyššího soudu uvedený ve shora uvedeném rozsudku je chybný a měl by být přehodnocen ve světle argumentů předložených Bezouškou či Mališem, se kterými nelze než souhlasit. V prostředí moderních demokratických právních států nelze akceptovat přístup, kdy by bylo s jedincem nakládáno méně příznivě než s jiným jedincem, a to jen na základě skutečnosti, že je aktuálně v zaměstnání a vztahuje se na něj pracovněprávní úprava.

---

²⁷²MALIŠ, D. Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní? [online]. epravo.cz, 15. prosince 2015 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cemspociva-a-co-s-ni-99895.html>.

²⁷³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4556/2016

7. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví ve Španělsku

Na závěr této práce je vhodné porovnat náhradu nemajetkové újmy v jiném státě světa. Autor záměrně volí právní úpravu ve Španělském království, neboť španělská právní úprava představuje zajímavou kombinaci země, jejíž právo je založené na stejném (kontinentálním) systému práva, ale zároveň jde o zemi geograficky natolik vzdálenou, že její právní úprava nikterak neovlivnila právní úpravu v České republice. Nelze ani opominout praktické hledisko tohoto výkladu, které autor spatřuje v tom, že mnoho českých občanů tráví svou letní dovolenou ve španělských letoviscích, a tak se jich náhrada nemajetkové újmy může bezprostředně dotýkat.

Náhrada nemajetkové újmy na zdraví je ve španělském právu, obdobně jako v českém, řazena do závazkové části občanského zákoníku. Její úpravu nalezneme v ustanovení Art.²⁷⁴ 1902 CC. Tento paragraf představuje generální skutkovou podstatu náhrady újmy (materiální i imateriální) nařizující, aby škůdce, který jednal zaviněně, nahradil poškozenému jím způsobenou škodu. Obdobně jako v českém právu se pro vznik odpovědnostního vztahu, mimo již zmíněného zavinění, vyžaduje, aby byla jednáním škůdce způsobena škoda, která je v příčinné souvislosti s jednáním škůdce. Škoda vzniklá jednáním škůdce se obdobně jako v českém právu rozlišuje na škodu majetkovou (dano patrimonial) a nemajetkovou (dano moral). Vzhledem k omezenému rozsahu práce autor opomíjí vymezení a odškodňování majetkové újmy, jelikož ta není tématem této práce. Vznik nemajetkové újmy španělská právní úprava připouští ve dvou případech, a to sice zásahem škůdce do života a zdraví poškozeného a za situace, kdy poškozený zasáhl do přirozených práv škůdce. Připouští se přitom, že ke vzniku nemajetkové újmy může dojít taktéž porušením práv, jež primárně chrání majetkové zájmy poškozeného. Ve španělském pojetí lze nemajetkovou újmu definovat jako újmu, kterou není možné vyčíslit v penězích a která se projevuje v duševní stránce osoby, ale taktéž se může projevit ve fyzické sféře osoby a obvykle spočívá v utrpení, strachu či poškození zájmů, jež nemají přímý ekonomický dopad na poškozeného. Co do odškodňování nemajetkové újmy na zdraví lze uzavřít s tím, že španělské

---

²⁷⁴Autor bude dále v zájmu čtivosti textu uvádět české označení „paragraf“, ačkoliv by se lingvisticky přílehavějším jevil výraz „odstavec“.

právo – na rozdíl od českého práva – neobsahuje speciální ustanovení o odškodňování nemajetkových újem na zdraví.²⁷⁵

Španělská právní úprava volí obdobné východisko jako česká právní úprava u formy, kterou má být odškodněn zásah do tělesné či duševní integrity poškozeného nebo zásah do přirozených práv poškozeného. I zde platí, že ačkoliv je nemajetková újma objektivně penězi nezměřitelná, tím spíše, pokud je zasaženým statkem život a zdraví poškozeného, jedinou vhodnou formou náhrady je finanční zadostiučinění. To má obdobně jako u nás sloužit k tomu, aby mohl poškozený prostřednictvím finančního zadostiučinění lépe překonat utrpení, jež je spojeno se zásahem škůdce. Dalším shodným znakem obou právních úprav zcela nepochybně je, že obsahují odkaz na objektivizační kritéria, kterých se použije při vyčíslení konkrétní výše náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Španělská právní úprava zakotvuje tato objektivizační kritéria královským dekretem č. 8/2004, zákon o civilní odpovědnosti a pojištění v souvislosti s provozem motorových vozidel (zkráceně LRCSCVM).²⁷⁶ Ten primárně dopadá na nemajetkovou újmu způsobenou provozem motorových vozidel, avšak zároveň představuje objektivizační kritéria pro všechny újmy na zdraví, ať už s újmou způsobenou provozem motorová vozidla souvisejí, či nikoliv. Ačkoliv by se mohlo zdát – vzhledem k tomu, že objektivizační kritéria jsou vydána zákonem – že použití těchto objektivizačních kritérií je obligatorním postupem soudu, tak se jedná pouze o doporučující kritéria. Toto soudům umožňuje modifikovat částku přiznanou na základě objektivizačních kritérií.²⁷⁷ O závazné kritérium se jedná jen v případě, kdy způsobená škoda na zdraví vznikla v souvislosti s provozem motorového vozidla.²⁷⁸

Je tak namístě porovnat povahu této úpravy a Metodiky a taktéž porovnat vhodnost zvolené úpravy. Společným jmenovatelem LRCSCVM a Metodiky je jejich právní nezávaznost pro obecné soudy. Je však zcela nezpochybnitelné, že soudy těmito objektivizačním kritériím přiznávají příslušnou váhu, a to jak v České republice, tak ve Španělsku. Rozdílným znakem však zůstává způsob vydání těchto objektivizačních kritérií. V České republice se jedná o autorský výtvar Nejvyššího

---

²⁷⁵DOMÍNGUEZ LUELMO, Andrés. Comentarios al Código civil. 1a. edicion. Valladolid: Lex Nova, 2010. ISBN 978-84-9898-139-1. s. 2046-2048.

²⁷⁶Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor.

²⁷⁷DOMÍNGUEZ LUELMO, Andrés. Comentarios al Código civil. 1a. edicion. Valladolid: Lex Nova, 2010. ISBN 978-84-9898-139-1. s. 2049.

²⁷⁸Artículo 1 a 32 LRCSCVM

soudu, kdežto ve Španělsku jsou objektivizační kritéria výsledkem legislativní činnosti zákonodárce. Ačkoliv si je autor vědom toho, že jedním z cílů rekonstrukce soukromého práva v oblasti náhrady nemajetkové újmy na zdraví bylo odstranění přebytkového vlivu zákonodárce na výši přiznaného odškodnění, i přesto autor považuje španělské pojetí objektivizačních kritérií za zdařilejší. A to především proto, že vydání objektivizačních kritérií formou zákona vyžaduje, aby kritéria prošla předem stanovenou legislativní procedurou. K jejímu schválení je tedy třeba souhlasu příslušné většiny v parlamentu. Pokud přijmeme tezi, že volení zástupci v parlamentu reprezentují své voliče, pak je možné konstatovat, že pokud objektivizační kritéria projdou řádnou legislativní procedurou, je na jejich podobě alespoň elementární shoda veřejnosti. To o Metodice zcela určitě říci nelze.

Španělská právní úprava připouští rovněž existenci sekundárních obětí, a to ve velmi podobném pojetí jako česká právní úprava. Obdobně jako v českém právu i španělská právní úprava umožňuje přiznat náhradu nemajetkové újmy, která vznikla sekundárně poškozenému tím, že byla škůdcovým jednáním osoba primárně poškozená usmrcena. Taková náhrada je přiznávána jen v kvalifikovaných případech, kdy měla osoba sekundárně poškozená s osobou primárně poškozenou takový vztah, který umožňuje přiznání náhrady nemajetkové újmy. V případě příbuzných se španělská právní úprava staví k odškodňování obdobně jako ta česká. Do úplnosti komparace nároků vznikajícím sekundárním obětem v českém španělském právu je třeba zmínit, že obdobně jako v českém právu lze i dle španělské právní úpravy přiznat náhradu ve chvíli, kdy osoba primárně poškozená utrpí následkem jednání škůdce závažná tělesná poranění, které osoba sekundárně poškozená prožívá jako osobní neštěstí.²⁷⁹

Jak už bylo řečeno výše, tak úlohu objektivizačního kritéria plní úprava zakotvená v LRCSCVM. Tato právní úprava má zajistit plné odčinění způsobené újmy, kterou utrpěla osoba poškozená, přičemž tato kompenzace musí zahrnovat újmu, kterou poškozená osoba zaznamenala ve všech aspektech života (rodinný a společenský život). Plné odškodnění musí taktéž odrážet všechny důsledky zásahu škůdce, a to nejen materiální důsledky ublížení na zdraví, ale rovněž duševní či sociální důsledky jednání pachatele.²⁸⁰ Konkrétní výše náhrady za zásah do tělesné

---

²⁷⁹DOMÍNGUEZ LUELMO, Andrés. Comentarios al Código civil. 1a. edición. Valladolid: Lex Nova, 2010. ISBN 978-84-9898-139-1. s. 2049-2050.

²⁸⁰Artículo 33 LRCSCVM

a duševní integrity poškozeného se určí na základě přílohy tohoto zákona, respektive na základě příslušné přílohy, přičemž každý nárok se určuje podle zvláštní přílohy. Každá z těchto příloh se skládá ze tří tabulek (náhrada osobní ztráty, náhrady zvláštní osobní ztráty a majetkové náhrady). Pro úplnost je třeba dodat, že LRCSCVM odškodňuje následující nároky: odškodnění sekundárních obětí při úmrtí osoby primárně poškozené; následky na zdraví poškozeného (secuelas) a dočasná poškození zdraví (lesiones temporales).²⁸¹

Vzhledem ke skutečnosti, že právní úprava odškodňování nemajetkové újmy na zdraví dle LRCSCVM je velmi rozsáhlá a autor ji tak nemůže detailněji popsat celou, rozhodl se blíže vyložit pojmy lesiones temporales a secuelas, které do jisté míry odpovídají nárokům plynoucím z bolestného a ztíženého společenského uplatnění. Autor tak opomíjí náhradu sekundárně poškozeným osobám z důvodu zaměření práce na nároky, jež náleží primárně poškozené osobě.

Španělská právní úprava považuje za dočasná zranění (lesiones temporales) taková zranění, které vzniknou následkem škodní události a trvají do úplného vyléčení nebo do takové stabilizace stavu, s nímž se toto zranění stává trvalým následkem škodní události. Odškodnění za dočasné zranění lze kombinovat s odškodněním za trvalá poranění. Pravidla vzájemné kombinace těchto nároků jsou upravena v příslušných ustanoveních a tabulkách LRCSCVM. Jak už bylo řečeno, celková výše odškodnění za dočasná zranění je založena na sobě nezávislých tabulkách. První tabulka určí výši základní osobní újmy, druhá určuje výši takzvaných zvláštních osobních škod a ve třetí tabulce se promítnou majetkové škody, jež vznikly poškozenému.²⁸² Jako základní škoda se odškodňuje doba nutná k hojení poranění, přičemž tato doba počne běžet od okamžiku vzniku zranění a běží až do úplného uzdravení poškozeného nebo do takové stabilizace zdravotního stavu, kdy je možné konstatovat, že se u poškozeného se již jedná o trvalý následek. Za každý den léčení náleží poškozenému částku ve výši 30 euro.²⁸³ Za zvláštní osobní újmu je považována taková nemajetková újma, jejímž následkem poškozený ztrácí dosavadní životní úroveň, neboť je omezen v dosavadním způsobu života či dočasně pozbyl osobní autonomii. Podle rozsahu činností, které poškozený nemůže dočasně vykonávat, se snížení kvality života hodnotí ve všech kategoriích: střední (52

---

²⁸¹Artículo 34 LRCSCVM

²⁸²Artículo 134 LRCSCVM

²⁸³Artículo 136 a tabulka 3.A LRCSCVM

euro), těžké (75 euro) a velmi těžké (100 euro). Tato náhrada v sobě již obsahuje částku přiznanou poškozenému jako základní osobní újmu. Tyto tři skupiny se vzájemně vylučují, jeden poškozený tedy nemůže být současně zařazen do dvou skupin. Lze uzavřít s tím, že každý den stavu pacienta se hodnotí zvlášť. V případě, kdy si léčení vyžádá operativní zákrok, náleží poškozenému částka od 400 do 1600 euro v závislosti na charakteru operace (závažnosti a použité chirurgické techniky) a typu použité anestezie.²⁸⁴ Jako materiální újmy se v tomto případě odškodňují všechny náklady na zdravotní péči, a to včetně všech kompenzačních pomůcek, ale jen v případě, že se jedná o účelně vyložené náklady, které jsou přiměřené zdravotnímu stavu poškozeného. Součástí náhrady je taktéž pokles příjmů, který u poškozeného nastal.²⁸⁵ Součtem všech těchto jednotlivých nároků je pak finanční částka, jež náleží poškozenému jako náhrada dočasných bolestí.

Pod španělským termínem „secuelas“ jsou označovány ty následky, které vyplývají z poranění poškozeného a projevují se i po ukončení procesu léčení. Jde především o ty následky, které se projevují ve fyzické, organické či smyslové sféře poškozeného. Pod tento pojem jdou zařadit i estetická poškození zdraví trvalého rázu. Finální výpočet, shodně jako v případě *lesiónes temporales*, je výsledkem součtu tří na sobě nezávislých tabulek.²⁸⁶ První z tabulek určuje základní náhradu, jež připadne poškozenému. Skládá se ze dvou podtabulek, přičemž první z nich určuje závažnost následku a přiřazuje ji tomu odpovídající počet bodů, druhá pak podle počtu bodů a věku poškozeného určité konečnou výši odškodnění.²⁸⁷ Je však nutné poznamenat, že se estetické následky hodnotí zvlášť od ostatních, byť na základě stejné tabulky. Maximální možný počet dosažených bodů je v případě estetických následků roven padesáti, v případě ostatních následků stu. Závěrečná náhrada je určena součtem náhrady za estetické trvalé následky a náhrady za jiné trvalé následky.²⁸⁸ V případě konkurence následků, které vyplývají ze stejné škodní události, je stanoven redukční koeficient.²⁸⁹ Co do estetických trvalých následků lze poznamenat, že za takové následky jsou považovány ty, které mění obraz osoby

---

²⁸⁴Artículo 137, 138, 139 a 140 a tabulka 3.B LRCSCVM

²⁸⁵Artículo 141, 142 a 143 a tabulka 3.C LRCSCVM

²⁸⁶Artículo 93 LRCSCVM

²⁸⁷Každý věk zvlášť (výjimkou jsou děti do dvou let a osoby starší sta let) má vymezenou vlastní stupnici hodnoty bodu (hodnota jednoho bodu tak osciluje od 900 eur do 596,31 eur). Je nutné poznamenat, že ani v rámci jedné věkové hladiny se hodnota jednoho bodu nezvyšuje. Například u dětí do dvou let je hodnota jednoho bodu 900 eur, dvou bodů pak 1855,53 eur.

²⁸⁸Artículo 95, 96 a 104 LRCSCVM

²⁸⁹Artículo 98 LRCSCVM

k horšímu. Opět platí, že takový následek zde musí být dán po konci léčení. Španělská úprava rozděluje estetické trvalé následky do šesti skupin, a to podle jejich závažnosti.²⁹⁰

Druhá z tabulek se uplatňuje za specifiky daných okolností a určuje míru tzv. zvláštní újmy. Tato tabulka se užije například v případě, kdy jeden z trvalých následků dosahuje hodnoty alespoň 60 bodů podle tabulky určující základní náhradu (v případě estetických trvalých následků postačí 36). Pokud byl použit redukční koeficient, pak musí být součet bodů alespoň 80. Pokud jsou tyto podmínky splněny, náleží poškozenému v případě estetických trvalých následků minimálně 9.600 euro, v případě ostatních následků minimálně 19.200 euro.²⁹¹ Dále se tato tabulka uplatní například ve chvíli, kdy je třeba poškozenému nahradit ty následky, které omezují jeho samostatnost, zabraňují mu v běžných činnostech a zabraňují rozvoji jeho života. Ta se určuje podle čtyř stupňů omezení, přičemž nejvýznamnější životní omezení jsou kompenzovány až částkou ve výši 150.000 euro.

Třetí tabulka pak určuje výši materiální škody, která by byla v českém právu pořiditelná pod ust. § 2960 a 2962 a násl. OZ. Vzhledem k tomu, že je charakter těchto náhrad ryze materiální, kdežto tématem této práce jsou výhradně imateriální náhrady, autor nebude více rozebírat náhrady podle této tabulky.

Závěrem lze konstatovat, že nevýhodou španělských objektivizačních kritérií je jejich rozsah a s tím související zmatečnost. Výhodu však autor spatřuje v tom, že takto rozsáhlá a detailní úprava spíše povede k naplnění zásady legitimního očekávání než poněkud volnější úprava v českém právu (ať v Bodové vyhlášce či Metodice). Autor se však domnívá, že uplatňování zásady legitimního očekávání by nemělo zcela zastínit požadavek na přehlednost právní úpravy. To se však v případě LRCSCVM dle hodnocení autora stalo.

---

²⁹⁰Artículo 101 a 102 LRCSCVM

²⁹¹Artículo 105 a 106 LRCSCVM

Závěr

Jak již v úvodu autor nastínil, primárním cílem této práce bylo komplexní a ucelené zhodnocení současné právní úpravy náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Sekundárně se pak autor snažil čtenáři přiblížit právní úpravu náhrady újmy na zdraví za účinnosti OZ 1964 a na vhodných místech tuto právní úpravu komparovat s právní úpravou dle aktuálně platného OZ a španělskou právní úpravou.

Lze konstatovat, že z dikce platného občanského zákoníku nevyplývá povaha nároků plynoucích ze zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného. Ač autor rozumí argumentu *ratio legis*, jenž hovoří pro kontinuální pojetí těchto nároků, domnívá se, že pro praxi se příhodnějším jeví spíše diskontinuální pojetí. Toto pojetí totiž do značné míry eliminuje možnost soudních sporů, a to například již jen tím, že promlčecí lhůta začne běžet u všech nároků ve stejný okamžik, a tedy se i ve stejný okamžik promlčí. Autor však zcela odmítá myšlenku, že právní ochrana poškozeného v jednom pojetí je vyšší než v pojetím druhém. Tento teoretickoprávní spor, ačkoliv má praktické dopady, jak autor uvedl v příslušné kapitole, nemůže mít vliv na míru ochrany, jež je poskytována poškozenému. Co do praktického uplatňování těchto nároků autor naznal, je započtení nároku plynoucího ze zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného vyloučeno až na situaci, kdy má být započtena vzájemná pohledávka téhož druhu. Obdobné platí pro situaci, kdy by měl být takový nárok postoupen druhé osobě. To je vyloučeno až do chvíle, než se tento nárok stane součástí dědictví, pak je jeho postoupení možné. Lze uzavřít s tím, že se nároky plynoucí ze zásahu do tělesné a duševní integrity stávají součástí dědictví v případě, že jsou za života poškozeného uplatněny u orgánu veřejné moci.

Autor zcela souhlasí s myšlenkou potřeby objektivizačních kritérií při vyčíslování náhrad vzniklých na základě zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného. Subjektivní hodnocení těchto újem nepřichází v úvahu, jelikož by zcela nepochybně nenaplňovalo princip legitimního očekávání. Lze si tak jen domýšlet, že nejvyšší náhrady by dosahovali ti poškození, kteří se v důsledku své poruchy nejvíce veřejně projevují, ačkoliv tento projev nemusí být přímo úměrný závažnosti poruchy zdraví. I z tohoto argumentu vychází potřeba objektivizačních kritérií. Autor se domnívá, že právní povaha těchto kritérií je spíše

podružnou otázkou. Předně by taková objektivizační kritéria měla odpovídat reálnému životu a poskytovat plné odškodnění zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného. Lze však naznat, že právě v tomto spočívá největší nedostatek Metodiky. Ten vystupuje do popředí především v situaci, kdy je prováděno hodnocení ztíženého společenského uplatnění poškozeného. Další nedostatek lze spatřovat v určování hodnoty jednoho bodu v případě výpočtu bolestného. Metodika, dle mínění autora, poněkud nešťastně navázala hodnotu jednoho bodu na průměrnou měsíční mzdu. Vhodnější by bylo stanovení pevné výchozí částky, která by se každý rok zvyšovala o inflaci. Takovéto stanovení hodnoty jednoho bodu by lépe odpovídalo principu legitimního očekávání.

Nelze opominout taktéž nároky sekundárně poškozených osob. Autor kvituje upuštění od zákonem paušálně stanovených částek, jež náleží osobě sekundárně poškozené. Obdobně je třeba hodnotit rozšíření aktivně legitimovaných osob a povinnost soudu hodnotit skutečnou kvalitu vztahu mezi primární a sekundární obětí. Tento požadavek sice klade vyšší nároky na rozhodování soudu, nicméně je dán snahou spravedlivěji odškodňovat sekundárně poškozené, což lze označit za zcela legitimní cíl zákonodárce. Lze uzavřít s tím, že hodnotící kritéria zavedená Ústavním a Nejvyšším soudem můžeme považovat za rozumná a v praxi velmi užitečná.

Jako poněkud nešťastnou však autor vnímá dvojkolejnost náhrad při újmě na zdraví. V demokratických právních řádech nelze přistoupit na to, aby jedné skupině osob náležely vyšší či nižší náhrady, a to v závislosti na tom, zda je osobou poškozenou zaměstnanec, či nikoliv. Obdobně lze hodnotit i španělskou právní úpravu náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Ačkoliv je nepochybně pravda, že propracovanější a detailnější systém objektivizačních kritérií povede k důslednějšímu dodržování principu legitimního očekávání. Dodržování tohoto principu by nicméně nemělo být vázáno na příliš formalistické postupy, neboť ty nejvíce oslabují pozici poškozeného. Za zdařilé však lze považovat to, že španělská právní úprava stanovuje jednotná objektivizační kritéria při zásahu do tělesné a duševní integrity poškozeného.

Seznam použité literatury a další zdroje

Odborné publikace

- GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1.
- SEDLÁČEK, Jaromír, SPÁČIL, Jiří, ed. Obligační právo. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-519-9.
- SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-146-7.
- ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PÚRY. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9.
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
- KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
- KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.
- MULHERON, Rachael. Principles of tort law. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press, 2016. ISBN 978-1-316-60566-0.
- KOCOUREK, Jiří a Tomáš DOBŘICHOVSKÝ. Pracovní právo pro praxi. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-616-6.
- BĚLINA, Miroslav. Pracovní právo. 6., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-283-0.

Odborné články

- KOTULA, Jan. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČSR v období 1918–1945 ve věcech náhrady újmy na zdraví. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2014 č. 3, s. 61. ISSN 1804-8137.

- DOLEŽAL, Tomáš. Jak odškodňovat nemateriální újmu na zdraví? Principy a východiska. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2015 č. 2, s. 38. ISSN 1804-8137.
- DOLEŽAL, Tomáš, LAVICKÝ, Petr. Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty. Právní rozhledy, 2014, č. 10, s. 360. ISSN: 1210-6410.
- PAVELEK Ondřej. Přechod nároku na bolestné a náhrady za ztížení společenského uplatnění: aktuální otázky. Ad Notam, 2017, č. 4, s. 6. ISSN: 1211-0558.
- VOJTEK, Petr. Jak se rodí metodika k odškodňování újem na zdraví nového občanského zákoníku. Soudce, 2014 č. 1, s. 2–7. ISSN: 1211-5347.
- DOLEŽAL T. Odškodňování imateriálních újem sekundárních obětí. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2017, č. 2, s. 44-59. ISSN: 1804-8137.
- RYŠKA M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy 2016, č. 11, s. 381. ISSN 1210-6410.

Komentářová literatura

- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-199-1.
- HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. A KOL. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.
- VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.
- ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§§ 1090 až 1341) [Reprint původního vydání, 1998]. Edited by Bedřich Andres - Antonín Hartmann. Reprint původního vydání, Co. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936. ISBN 80-85963-74-6.

- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. §1-177. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.
- LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.
- FIALA, Josef. Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-395-9.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- VYSOKAJOVÁ, Margerita. Zákoník práce: komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-955-7.
- NOVOTNÝ Z. in PICHRT, Jan. Zákoník práce: Zákon o kolektivním vyjednávání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-609-0.
- DOMÍNGUEZ LUELMO, Andrés. Comentarios al Código civil. 1a. edición. Valladolid: Lex Nova, 2010. ISBN 978-84-9898-139-1.

Elektronické prameny

- TOMEŠOVÁ, Jana. Odškodnění duševních útrap jako nemajetkové újmy. [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 10. listopadu. 2016 [cit. 31. ledna 2019]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/odskodneni-dusevnych-utrapp-jako-nemajetkove-ujmy>
- David G. Owen, A Punitive Damages Overview: Functions, Problems and Reform, 39 Vill. L. Rev. 363 (1994)., s. 364–365. Dostupné z [cit. 31. ledna 2019] Dostupné z: https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1984&context=law_facpub
- ŽIVĚLOVÁ, Alexandra. Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? [online]. [Bulletin-advokacie.cz](http://www.bulletin-advokacie.cz), 10. května 2016 [cit. 2. února 2019]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/umoznuje-novy-obcansky-zakonik->

priznat-v-rizeni-o-nahrade-nemajetkove-ujmy-punitive-damages?browser=mobi

- TOMEŠOVÁ, Jana. Použití Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví a znalecké posudky k nemajetkové újmě dle judikatury [online] pravniprostor.cz, [cit 16. února 2019]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/pouziti-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-a-znalecke-posudky-k-nemajetkove-ujme-dle-judikatury>
- MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé – publikován dosud neveřejný algoritmus [online] epravo.cz, [cit 16. března 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>
- MALIŠ, Daniel. Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní? [online]. epravo.cz, 15. prosince 2015 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cemspociva-a-co-s-ni-99895.html>
- MALIŠ, Daniel. „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nemajetkové újmy na zdraví – jak postupovat při jejich výkladu? [online] epravo.cz, [cit 17. února 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>
- FATTER, W. Richard, Bolestné – základní principy a rozdílné nároky podle pracovního a občanského práva a jejich dědění [online] epravo.cz, [cit 24. února 2019]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/bolestne-zakladni-principy-a-rozdilne-naroky-podle-pracovniho-a-obcanskeho-prava-a-jejich-dedeni-107458.html>

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1807/2001.
- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 12. června 1925, Rv I 724/25, [Vážný 5114].
- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 21. ledna 1920, Rv I 602/19, [Vážný 386].
- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 29. května 1931, Rv II 471/30, [Vážný 10836].

- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 22. srpna 1923, sp. zn. Rv I 622/23, [Vážný 2866].
- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 18. 2. 1926, Rv I 1978/25, [Vážný 5775].
- Nejvyšší soud Československé republiky ze dne 7. 11. 1923, R I 1156/23, [Vážný 3137].
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Cdo 2/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1352/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2919/2006.
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. III. ÚS 4072/17.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 89/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016.
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 774/18.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1962, sp. zn. 4 Cz 86/61.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2687/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.7.2013, sp.zn. 21 Cdo 642/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2161/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1416/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3858/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3086/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2647/2011.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1491/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2884/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4171/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 25 Cdo 759/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 25 Cdo 290/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2186/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 275/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1965/2016.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 1. 1998, sp. zn. 23 C 52/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1678/2004.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 4 Tdo 302/2018.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 11. 2015, sp. zn. 68 To 309/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2003, sp. zn. 21 Cdo 454/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4834/2010.
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15.

Právní předpisy

- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky, v platném znění.
- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, v platném znění.
- Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. Obecný zákoník občanský.
- Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem nebo nemocí z povolání, v platném znění.
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění.
- Vyhláška č. 208/1958 Ú.l., o posuzování odůvodněnosti a přiměřenosti bolestného.
- vyhláškou č. 7/1962 Sb., o náhradách při úrazech a nemocech z povolání.
- vyhlášky č. 45/1964 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení občanského zákoníku.
- vyhláška č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění.
- Zákon č. 285/2002 Sb., transplantační zákon, v platném znění.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění
- Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem nebo nemocí z povolání, v platném znění

Zahraniční právní předpisy

- Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil.

- Real Decreto Legislativo 8/2004, de 29 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor.

Ostatní

- WHO definition of health? [online] who.int, [cit 9. února 2019]. Dostupné z: <https://www.who.int/suggestions/faq/en/>
- Sírachovec 30 15-16, Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). 9. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2002. ISBN 80-85810-30-1.,
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz
- Mzdy – vývoj mezd, průměrné mzdy 2019–5 let [online] kurzy.cz, [cit 18. února 2019]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>
- Inflace - 2019, míra inflace a její vývoj v ČR - 10 let [online] kurzy.cz, [cit 18. února 2019]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/inflace/?imakroGraphFrom=1.1.2009>
- What is the "eggshell skull" rule? [online] rotlaw.com, [cit 9. února 2019]. Dostupné z: <http://www.rotlaw.com/legal-library/what-is-the-eggshell-skull-rule/>
- Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, kterou vzal na vědomí Nejvyšší Soud České republiky ze dne 12. 3. 2014.

Resumé

The primary goal of this thesis is to give reader the basis of an extensive interpretation of compensation for non-pecuniary interest in any bodily harm case in the Czech Republic, done in terms of the currently applicable law among others. In the introduction of the thesis the author therefore deals with the basic theoretical assumptions before they have to be fulfilled in order to be obliged to compensate for non-pecuniary damage. Subsequently, the author deals with the development of compensation for non-pecuniary damage in the Czech Republic, where special attention is paid to legislation during the First Republic. The author also did not omit to include the legislation enshrined in the Civil Code of 1950 and 1964, including the development of objective criteria and their comparison. In the third chapter the author deals with the the compensation for damage to natural rights regulated in Section 2956 of the Civil Code. The author mentions the basic conditions of application of this provision, not only from a theoretical, but also from practical point of view. Modification reasons that allow the court to increase compensation under the provision are also not omitted. The author compares these reasons with the Anglo-American institute of “punitive damages” and considers the existence of this institute in the Czech legal system. Subsequently, the relationship of this provision to Section 2958 of the Civil Code is defined.

In the fourth chapter, the author deals with the claims arising from the interference with the physical and mental integrity of an individual, both from a theoretical point of view (e.g. the question of unity or multiple claims), and from the purely practical point of view (e.g. set-off, assignment, inheritance and limitation of these claims). Furthermore, the author devotes space to the method of calculating individual claims according to the methodology of the Supreme Court and its comparison with the previous legislation. The fifth chapter is devoted to secondary victims, where the introduction of this chapter includes a theoretical explanation and definition of the case of secondary victims, followed by practical aspects of quantification of this claim under the current Civil Code and the case law of the Constitutional Court. The conclusion of this chapter is devoted to a general clause of compensation for non-pecuniary damage.

Chapter Six contains compensation for non-pecuniary damage to bodily harm in labor law. The beginning of this chapter includes a theoretical explanation

of the relationship of compensation for damage to health in the Labor Code and the Civil Code. This is followed by the basic conditions for claiming claims arising from interference with physical and mental integrity according to the Code and its methodology. In the conclusion, the author deals with the compensation for non-pecuniary damage to health within the Spanish legislation, where the author mentions the basic theoretical basis of the Spanish legislation and then gives an explanation of specific claims in physical and mental interference resulting from the interpretation of the Spanish law.